

~~A7 F30~~ P₁₉ Cp 1929/A.2

~~NI 54~~

NI 54

МИЛАН НАРАНЦИТЬ.

4154 Рог Ср I 129/1.2

ТРИДЕСЕТ ГОДИНА

ИЗ

ЖИВОТА

МИЛАНА НАРАНЦИЋА.

ОД

ЯКОВА ИГНЯТОВИЋА.

БИБЛИОТЕКА
МАНИФЕСТА СРПСКЕ
1883
18837

У НОВОМ САДУ.

ТРОШКОМ ДРАГУТИНА ХИНЦА

1860.

АМЕРИКАНСКИТЕ СЪВЕЩАНИЯ

АПОКРИФИ

АПОКРИФИ И АПОКРИФИ

42000
4588

Брзотискомъ Епископске Книгопечатнѣ 1860.

ПРЕДГОВОР.

У овом дѣлу език ние онай исти коим сачинитель пише, него онакав истоветній каковим є юнак истог дѣла говорио. За то молим, да се одговорность у том призрѣнию на Милана Наранѣића баѣи.

У Новомъ Саду, у октобру 1859.

Сачинитель.

Handwritten text, likely bleed-through from the reverse side of the page. The text is extremely faint and illegible due to fading and the quality of the scan. It appears to be organized into several lines or paragraphs.

I.

Милан Наранѣић често е свое пријатељ на ручак и вечеру звао и с њима е при добром елу и вину веселе часе проводіо.

Питаћеш, ко е тај Милан Наранѣић?

То е едан човѣк од сиромашног оца и матере, па е опет себи стѣкао жену са великим иманѣм, и то чрез разне странпутице живота.

Сад му е мало више преко триест година, стаса е повишег, леђа мало унаприед гибнута, ноге мало кривие; образ му е чист и дугуляст, очи зелене, глава у вр'у нѣшто зашилѣна, поглед му е оштар и лукав. Носи се одвећ чисто, быо е на свою лѣпоту суетан, а женски е пол радо имао. Ние му оскудѣвало ни памети ни оштроумия.

Кућа му е пуна, госпођа премда мало стария, около четрест и више година, но прилична, и гостолубива.

Сада баш није била код куће, отишла је нџ-
куд на пут.

Овом приликом нџгови присни другови и
приятелџи замолили су га да им преповџди нџ-
гов интересантан живот, шта је преко главе
преметнуо, док је дошао до садашнџг станџа,
а Милан доиста, за удовољџити и, више ве-
чера преповџдао им је при чаши вина ил чаџа.

Сви су га слушали са највећим удовољџ-
ством, и што је год више говорио, све им је
любопитство више расло.

Дакле Милан Наранџић ово преповџда:

„„„Ј сам се родио у варошици Н. год.
182..... и то у џичоџ зими, зато и есам тако
здрав. Мати ми је била родом из дољне пур-
герске класе, добра но мало џандирљџива же-
на; отаџ ми је био поштен кроџачки, ил баш
чисто да рекнем, шнајдерски мајстор. Нек ми
се опрости, што пре матер споминџм, ер мати
ме је управо овом свету поклонила, и често ми
је у детињству крадом, да отаџ не види, ести
давала; отаџ пак често ми је апетит са диз-
гом ил рифом покварио.

После рођенџа прва ми је била та срећа,
што су ми лепо име надали. Крстио ме је Јо-

ва берберин, и као човек од добра вкуса, на-
дао ми је лепо име — „Милан.“ Многи ће ми-
слити, да то у животу ништ нечини, ил он
лепо ил ружно име имао. Није тако. Познавао
сам женски, које су мрзиле на имена Јосиф,
Јаков, Мойсија, Аврам, но допадала су се им
имена Јулиус, Емил и т. д. Моје је име јошт и
потоме срећно било, што сам га могао дво-
струко употребљавати, у простијем друштву
Милан, у ноблијем — Емил.

На прве године мога живота немогу се до-
бро опоменути, но мати моя ми је говорила, да
сам врло леп био, и сви су н њој завидѣли,
што тако дете има.

Отац ми је био лют, намрштен човек, ра-
дио је цео дан као црв, кад са једним калфом,
кад и без калфе; мати ми се тек око ручка,
фруштука и са децама бавила. Кад нас је трое
ситне деце у недељу обукла, изгледали смо
као из вертепа. Кажу, да сам имао криве ноге
као левче, ал сам онда јошт сукњу носио, па
се није видело. Имао сам једну велику сестру,
од двадесет, ил вальда и више година.

Мати је радо крадом пецварила, а особито
је кафу радо пила, па и нама је давала. У оно

доба није се баш у свакој кући кафа пила, а код занације реткост је била, па обично мајстори лютили су се на жене, када су кафу пиле. И отац мој у највећу је ярост дошао, када је матер код кафе уфатио. Било је онда сваког белаја. Све је говорио, да ће му кафа кућу упропастити. До шесте године учио ме отац код куће азбуки, и мало молити се, па онда ме послао у школу. Ту се сад за мене нов свет родио. Већ сам онда плундре почео носити. Ту се већ за почела познанства са многим децама. Ту ми прохуја една година као едан сан. Из школе па кући, па учи лекцију, па на екзамен пред оца. Особито знао ми је отац аритметику врло добро и почео ме у нъој обучавати. Друга деца кад није било школе ишла су кое куд, а ја, како из школе, а оно свуци чизме па учи. Није ми дао отац да дерем чизме, а као мајстор човек није могао допустити да босоног идем. Е тако сам проводио прве године мога школовања. Отац ми је начинио торбу за књиге, која се звала тека, па на дизги обешена висела ми је као патронташ; чизме сам имао јаке са дуплованим ђоном, кой је био са јаким ексерма изцифран, плун-

дре грубе яке, хозентрогери од дизге, а на глави капа од седам ћошкова од манцестра, онаква иста, у каквой Лутера молую. Тако сам онда изгледао. У овом школском животу није се ништ тако важно догађало. Учио сам се добро, рачунати сам знао од свию мои другова најбольма. Но едно ме је највећма мучило. Био сам увек гладан. Код куће истина, имао сам доста ести, лебац је истина био црн, ал добар; но све је то мени мало било. Мати ми је често додавала крадом чанчић резанаца са сиром; наравно морао сам брзо ести да ме отац не уфати; не еданпут гушећи се са резанци нашао ме отац, и песницом по врату помагао им клизати се. Но до едног сата опет сам био гладан. Мои другови знали су зато и звали ме прождрљивим. Ако у јутру у школи, пре нег' што ће учитељ доћи, мои другови, кои свой фруштук немогу да изеду, а они са мном у погодбу, па ми даду по шест по десет палица па тек легнем за по кифле драговольно. Код куће осим матере на руци ми је била моя сестра, сека Јула. Она је била на гласу девојка. Поред пенцера пролазили су многи гавалери. Ј сам морао много пути на страни бити,

да нъој явим ко иде из другог ил трећег со-
 кака, па кад іој добар глас донесем, грошић
 не фали. Кадкад ме е опет терала, да код ку-
 ће нелармам, па опет грошић. Кадкад опет мо-
 рао сам стаяти на врати куйнски, да нико у
 нутра неуђе; шта више, и моим друговима за-
 претио сам онда улазак. Моя сека имала е не-
 ки бели пра у єдној кутици, па када се са
 неком водом умивала и праом трла, а я сам децу
 юрио из куйне: Наполъ, децо, моіој секи ние
 се іошт образ осушио; — деца изиђу а я за
 ову услугу од моє секе опет грошић. Сви су
 после фалили мою секу да е лепа, мати да
 изиђе из коже од радости, кад чує да іој е
 кћи нобл. Ал све то оцу ние се допадало. Не
 єданпут сека Юла бегала е испред очиног ри-
 фа, и то понайвише због тога, што хође ше-
 шир да носи, и дає се од гавалера фрайлом
 титулирати. У то доба тек велике госпође и
 фрайле носиле су шешире, и шешир био е у
 тако великом почитаню, да су се даме давале
 у шеширу портретирати. Колико е пути било
 кавге у нашој кући због шешира! Отац, неда,
 мати брани кћер. „Манисе ти тога, она све
 слуги на господство, валяда іој е суђено; та

колико су већ нњи коєкакви срећнима постале, па зашто неби и наша Юлка, којој пара у ва-роши нема?“ Овако є моя мати мислела, ал другчиє отац. Он како види шешир, одма є нњим у ватру, а мати и Юла недај, те є од-ма русвай готов. Я сам онда највећма стра-дао, па гледаосам одма, како ћу се тавана до-чепати, па онда нити ручка нит вечере, єр се све разошло куд коє, отац у меану, мати на ужину код тете Єле, а сека к другарици єд-ной, коя є седела баш до куће виценотароша Марковића, а я остаде без єла, па гладуй.

Тако смо ми у нашој кући живили.

У школи имао сам већ многи искрени дру-гова. Особито Бранко Орлић, Светозар Ци-фрић, и Любомир Рудић.

Да почнем од последнѣг. Он є био син єд-ног свештеника; оштре памети деран, и до-бар друг. Цифрић био є мог кума Јове бербє-рина син, чист деран, но мало и кавгаџия. Бранко є био син — незнам чи, нисам му по-знавао ни оца ни матере. Знам, да є од добре куће, єр премда є у туђим рукама био, опет ниє у ничему оскудѣвао. Сваки дан ми є до-нео у школу на фруштук єдну кифлу, без да

є изискивао да ми удари шест, шта више бранио ме противу нападача када се случило, да сам најпре изео земичку, а ни сам хтео лећи; он є сваког слабиєг против ячег бранио, па и мене ма против петорице бранио є.

Осим ове троице, кои су ми били најбољи другови, имао сам јошт нњи неколико, с којима сам се у течаю живота састаяо и проводио.

Но морам исповедити, да ми є Бранко најбољи био, прем да сам га не єданпут увредио. Он се добро учио, и я добро. Єданпут у класификацији он є био други, пре свагда први, а я први. Тетак ми є био учитељ, па є пазно на мене. Бранко од єда и жалости ниє хтео кући ићи, због тога, што є дегредират, па су га сви ђаци као пандури морали силом кући довести. Од овог доба сви су га за неког немирног дерана држали, кои ил ће пропасти ил продерати. Сваки є казао: Ово є чудно дете, Богзна шта ће јошт од нџга бити, добро ил зло.

Када є био четвртак, ил вторник, ил недеља, онда ми, мали ђаци скупилисмо се, па єдни ил у шуму на млеко код єдне добре се-

лянке, или да се зким — тим биємо. Я сам увек са другима на млеко ишао само не са Бранком, Светозаром и Любомиром, ер ови су свуд кавге заметали, и то на уштрб Бранка, ер е он увек последњи на мегдану остао, па не еданпут е био жртва свои побратима. Я се нисам смео тући, ер када сам донео кући искршен капут, ил оlinяне кордованске чизме, ту е риф имао посла.

Тако сам я проводио мое време, и дошло е већ време, да се судба рѣши: ил на занат, ил у школу.

Већ сам био еданаест година стар, и свршио сам прву латинску школу. Моя мати желела е да учим далѣ, па да свршим филозофию. Мислела е, биће од мене поп, па никад болѣ. Она е сама била сирамашног попа кћи, но опет задовольна са своим детиньством, што е човеку идеал, само е на то ишла, да я попом постанем. И доиста по наважденю мое матере решио сам се попом постати. Но како љу далѣ у школу?

Мой отац све у кавги са матером и секом Юлом, сирома цео дан ради, па нит се шиенит пара, едва може живити, без да се заду-

жи и пропадне. Кое кавга због шешира, кое због кафе приузрокова, да мой отац дан на дан све люђи па све слаби поче малаксати, дође една грозница, и после четрнајст дана и умре.

Премда е дизга и риф нѣгова наука била, и на мени е не еданпут мера од нѣи узета, опет, жао ми е било за моим оцем, ер поред све битке много добра сам се од нѣга научио.

На самртной постельи лежи, па мене дозива: нек дође мой Милан.

„Сине мой Милане! рече ми отац, видиш, я сам сиромачовек, живио сам тешком мојом муком, и вас сам ранио. Од оне твоје сестре Јуле, праве полутанке, неће ништ бити, она се дала на шешире, а я сиромача вами осталима живио сам танко, само да могу поштено живити. Матер почитуй ал кад будеш стариј слѣдуй моме савету, ер е мати сасвим за Јулом заузета па за тебе и другу мою младу децу неће се много старати, ер е и она са кафом мозак попила. Слушай ме што ћу ти рећи: Куд год поћеш, иди равним путем. Предузми себи раван пут. Немой после ни на десно

ни на лево; кад с пута сврнеш, губићеш времена, уморићеш се, задоцнићеш се, па ћеш изгубити твой циљ. Нећу да ти кажем: буди ово или оно, но што си предузмеш, к том напред терай, ер како натрашке ил на страну поћеш, доћи ће вече живота, па покајаћеш се.“

Јошт е хтео сирома далъ говорити, но мучка га спопаде и умре.

Ја сам јошт био дете, па ми се те речи опет срца коснуле; упамтио сам их, плакао сам, био сам му на укопу; после упоја одведе ме код Јове берберина, мога кума, дали ми велику порцију кафе, па сам опет све за магновенъ заборавио.

Моя мати и сестра Јула плакале су при укопу јако. Сестра Јула обнезнанила се, тако, да е виценотарош са матером морао држати док е к себи дошла.

Два три дана, па прође сва жалост, а моя сека Јула, у црним халвинама и црном шеширу, на нѣму црна фиранга или вал, свуд се показуе, сваки јо сажалуе, а мене сиромака нико.

Шта ћу сад? Моя сека Јула тера ме, да идем на занат; каже, да се нема одкуд школо-

вати. Већ сам био еданајст година, и јошт три месеца, па морам ил далѣ у школу, или у шегртлук. Шта ћу сад?

Мати имала е волю, да се и далѣ учим, но ние било средства томе, ал сека Јула единако навалюе, да се из куће чистим, и ја и сви осим матере, само да е она комотнија. Ја сам се бојао шегртлука као ђаво крста; осећао сам у себи, да сам за што веће рођен.

Смилуе се на мене на препоруку едног свештеника неки господин К. у вароши П. те ме узме к себи. Ту е било школа свакојаки. Мой принципал био е имућан удовац, имао е кућу и новаца доста, но при свем том ние био подашан. После жене ние остало деце, зато е издржавао јошт троје деце од своје сестре, и то едну девојчицу — именов Лауру, около 10 година стара, а мужка деца се звала едан Татомир, а други Велмир Мркајлов, стари између 12—14 година. Ишли су оба у школу. Имали смо едну куварку и едну млађу слушкињу; прва се звала Рези, а друга Лизи. Можете си сад лако представити, какова е ово била менажерия у едној кући, гди праве госпође нема. Господар редко е био по дана

код куће, но како осам сати у јутру, а он од куће; тако исто одма после ручка. Изван школе морао сам и ја код куће послуживати, намешћати астал на подне и вечери, ићи у дућан за пиринач и друге ситнице, па кад сам добро послуживао, било је онда дост' вечере. Господар није код куће вечеравао. Но и било је за вечером ината; вечера је слаба била. Кад сам господарове халјине и чизме уредно чистио, добио сам у вече већу порцију нег остали. Но све је то мени мало било; стара моя болест, глад, и сад ме једнако мучила. Тужили су се, да сам изем толико леба као сви други.

Од мои другова било је нњи неколико, кои су у истој вароши са мном у школу ишли, међу овима и Бранко, и Любомир, и Светозар.

У ђачком животу најгоре су биле мале школе, прва, друга, трећа, четврта латинска школа. Оне су биле прави пургаториум за мале ђаке, Ове године могу се узети за ђачки шегртлук. У оно доба у тим школама тукли су ђаке, кад лекцију нису знали. Имао сам професора врло лютог. Био је сув, болешљив, па за багателу у ярост дође. Код куће мало

сам имао часа учити се, ер сам послуживати морао, па у јутру ил после подне, кад идем у школу, а мени срце куца, како ћу пред шедатора изићи. Знате ли, каква е то страшна звер едан шедатор? Он е у школи солгабиров. Од они, кои се најболѣ уче, избираю се, осим тога мораду бити строги. Сваки шедатор имао е под својом командом пет — шест лошии ђака, кои су морали у школи пре нег што професор дође сву лекцију на изуст казати, па ако знаду, оно се забележи на едном великом за то преправљном папиру, да е знао, ако ли незна, било е знака и за то. Незнаня знак био е Н. Кад ко ние био у школи, онда опет знак: О. Професор кад уђе у школу после обичне молитве баци поглед на шеде, пак тежко оном, кои има Н. па га изове на екзамен. Тако е данпут за неке дводневне празднике задата нам е била нека велика и тешка лекција; кад дођемо у школу, а оно у шедама сиясет Н. Ту е и мое било; шта ће мо сад? Зачне професор од првога, кои има Н. незна ништа; хайд' лези. Други, трећи — тако исто. Дође ред на Светозара Цифрића; незна ништа, лези! Сад опет Любомир Рудић; незна, лези! Сад опет

ред на Бранка Орлића. Забуни се, незна ништа, лези, — но овај неће да легне. Као год међу людма, тако исто и међу децама налазе се различите ђуди и карактери. Доброг срца деца жале свог страдајућег друга, друга опет радују се. Кои из освете, кои из зависти, кое да се умиле професору, сами свог друга обарају. Професор заповеди ђацима да га оборе. Бранко са стиснутим вилицама и готовом песницом дочека нападаче, но побеђен морао је дупловану порцију издржати. Већ сам видио, да ће и на мене ред доћи. Срце ми једнако куцало, и доиста изове професор мене. Ја сиромас са највећом резигнацијом и понизношћу са спушћеном главом изиђем напољ, па без да чекам да ме екзаминира, налазио сам за пробитачније к оном месту упутити се, на којем се екзекуција држи, па прекрстивши се, да ми сви свеци буду у помоћи, легнем. Професор видећи мою понизност, каже да устанем, и опрости ми, и тако ја сретно изпливам из беде. Многи су од ђака на мене због тога негодовали, држали су, да немам куража, но то ме није ништ' пекло. Цифрића и Бранка та је ствар јакоснула; Цифрић није више хтео у школу доћи, но одма

се ангажира за берберског шегрта; Бранко није могао тако лако оставити школу, ер му код куће нису дали, но зарекао се, да ће од сад јошт манѢ учити.

Но морам вам и о Бранку преповедати, и то од почетка до края, ер е нѢгов живот свезан био са моим. Били смо земљаци и другови, па тако мой живот е поред нѢговог, а нѢгов поред мога интересант.

Бранко, као што сам већ споменуо, био е од добре куће, то ест имао е нешто иманя. Остао е врло рано без оца и матере, није их ни познавао, имао е браће и сестре, но он е био најмлађи. Сестре се поудаваше, браћа се оженише, а он дође под туторство едног ближег сродника, коме га е отац на самрти као аманет воверио. Овај сродник био е у већем неком званију и у великој чести, и то баш у тој вароши, гди сам се и ја учио. Овај Бранков тутор видећи отвореног изгледа дерана, надежду е добио, да ће човека од нѢга изкресати. Но Бранко и нѢгов тутор били су као оцило и кремен. У нечем могао е тутор успѢти, у нечем пак никако. И тутор е био неки особити човек. Строг е био преко мере,

но честит. Луксус никакав трпио није; премда је у знатном званију био, носио се ипак просто, рукавице и фрак није никад носио. Од нѣгови нѣму подчинѣни писара онај, који је фризирау косу и штруфне на чакшире носио — није се могао код нѣга скрасити. Што се живота домаћег тиче, живио је шпартански. Није никад зими у топлој соби спавао, па и мой Бранко морао је док је гођ код нѣга био поред смрзнутог пенџера зими спавати. Сад се тек нашао мой Бранко у шкрипу. Премда је имао свой годишњи доходак, опет морао је намешћати астал као и ја одовуд. Како се смркнуло, па нѣга нема одма, тешко нѣму. Морао је ићи у гимнастику и фехтшул, па еднако премећати се и бости; код куће опет често морао је и у подруму винске фрталчиће дитати. Сваки се чудио таквом поступанју, будући титор је био могућан, а и Бранко имао је толико, да се могао комотније издржавати. У највећој зими морао је без рукавица ићи, а на леђи танка яка од япунџета титоровог, на глави летња капа. Кревет му је био тврд, една сламњача, под главом кожни јастук и едно ћебе. Фруштука и ужине нема, само ру-

чак и вечеру. Никад крайцаре није добио, све што му је преко нужно било, у руку му се дало. Када су питали татора, зашт' тако строго с њиме поступа, одговорио је исти: „Хоћу и душом и тѣлом да буде човек прави; иманѣ и новац нечине човека срећним, па шта више и нестану, па шта ће онда онај, који се на друго што поуздати неможе? Кад му је душа проста и чиста, а тѣло на сваку околност склонито, онда ће све буре светске лако прекужити, па пре ил после наћи ће за се право пристаниште. Ко је мекушан, болѣ да га нема, ер мекан човек сваком је злу, и тѣлесном и душевном, подложнији него други.“ Ово је било дакле његово начело. А Бранку често је давао овај савет: „На ништ небуди лаком, небуди ласкатель, улизица, немой отимати, болѣ ти дай, милости немой од никога искати ни примати, ер онда ниси достојан бити човеком. Немой бити клеветник, чини што више можеш добра, па кад си већ такав, а ти недай се од никога газити.“ Ето такав је био живот мог друга Бранка, нити му је који од другова станѣ његово завидио. Сви ми познати његови бегали смо, како смо гди на сокаку Бран-

ковог татора опазили. То му се едно могло завидети, што е код татора сиясет кнѣига имао, па е могао читати шта го ђ хоће.

Сад оставимо Бранка мало на страну.

Да видимо, како сам я живио.

Код куће послушан сам био. Найрадие сам слушао куварку. Она е била права госпођа; носила се лепо као ма коя госпођа; било е ту и шешира и вала. Она се сама звала виршофтерком, а я сам ю звао милостивом госпођом, па онда ести доста. Лизику сам звао фрайла Лизи, па кад ми е год дугме фалило ил сам подеран био, све е она то испрешивала. Татомир, Велимир и Лаура били су сродници, па им е много лакше ишло. Но међу собом су се често кошкали, па сам онда дошао у најгоре положенѣ, ер нисам знао, коме ђу страну држати, а сваки ме е хотео придобити. Ако е кои од нѣи из шпайза што развукао, а госп. Реза одма мене на экзамен, ко е узео, ер ако не издам ко е, онда зло, држи мене за злодѣя, па онда гладуй. А опет нисам рад ни мою братию издавати, ер сам участвовао у свачему са нѣима. Я сам међу нѣима био неутралан, премда сам од сваког хасне

имао. Био сам на услуги сваком, па ме оставили на миру, но међу собом били су несложни, па сваки час едан против другог какву денунциацију госп. Рези предае. Кад су се на мени кола имала сломити, онда е Татомир све на себе узео, и я од белая опрошћен.

Што се куйне и стомака тиче, ту сам био већ фала Богу задоволян, но немам хальина; почеле се већ дерати, а мати и сека ништ' нешилю. Сад е требало да си мало капитала стечем, но како? Од принципала никад ништ', доста што ми и то чини. Кад и кад добияо сам по кою крайцару, тако кад сам за ньом на пияцу ишао, да јој што преватим. Найболме е плаћала, кад сам јој купус гацао, онда десетак, и то сребрн, нефали. Но шта е све то помагало, кад сам био лаком, па како преко пияце прођем па видим што за јело, одма све потрошим.

Мислио сам се дуго, како ћу я што заштедити моћи? Напоследку ово смислим. Купио сам од црепа малу шпоркасу, која на глави има разрезану као уста рупицу. У ову касу дакле треба да бацим сваку крайцару' која ми до руке дође, па кад буде пуна, разбићу е и из-

вадити суму од два форинта. Но ко ће држати ту касу? я? пробао сам, па ми није дао враг мира, но како кои грошић унутри, а я с ножем у рупу, па грошић уз нѣга спусти се у шаку, Кад после покаја се, па дам Лизи да чува касу, и тако я опет опоравим се. Како кою крайцару, а я унутра, но до душе слабо се пунило. Мислим се, како би до мало више пара дош'о. Татомир е имао много свилени буба или црви, пак сваки пут ми дао по єдног црва када сам год дудова лишћа донео и ранио их. При чишћењу многи се цркнути сваки дан налазили, а я поред цркнути метнем на страну покоег живог на мой рачун, па их назначим пред Татомиром у листи усопших. У оно доба куповали су ђаци єдног свиленог црва за крайцару шайна, кои е велики био, већ да се умога, и за две. Я сам мустровао мое црве, па продавао, по крайцару по две, понеки господски син дао е за шареног ■ грошић. Ето новаца. Но и требало ми, ер су ми ђонови, поред свию педесет ексера, већ издерани били. Од свакидашнѣг прихода половину метао сам у касу, половину пак задржао, да могу и с другим чим шпекулирати. Шта сам дакле ра-

дио? Са неколико крајцара ишао сам међу шпилере, међу децу, која се за новце пецкају. Добием данас грошић два, сутра грошић два, ето берићета! Половину у касу, половину опет за пецканѣ. Тако дакле кое црви свилени, кое пецканѣ било ми е на такову хасну, да сам се са чизмама снабдѣо, и што но кажу закрио. Сад сам већ био на ногама, имао сам пет форинти шайна! Колико е труда коштало, док сам ја до њи дошао! Сад ми е већ лакше и до сто доћи.

Кад сам већ пет форинти имао, мислим се, шта ћу сад с њима. Долазе опет сваки дан нове крајцаре и грошићи; шта ћу сад опет с овима?

Било е ђака, мои саученика, и то од добри кућа, кои су свое ситне ствари продавали ил залагали. Знали су, да већ имам коју крајцару, па одма к мени. Едан ми доноси дугмета, други пруслук, трећи панталоне старе, четврти перорезник, и то хоћу ли у залогу ил у продају.

Тако сам ја живио, одевао се.

Тако свршим ја прву, другу и т. д. до седме латинске школе.

Моя мати е међутим умрла, а сека Јула отишла некуд за виршофтерку, остала деца разсеяла се коџкуд.

Ј сам се тако са моим трудом издржавао, ал у науци нисам могао велики успѣх правити. Професори мои сами су увидели, да ниодкуд ништ' немам, па су ми много коѣшта за то време кроз прсте прогледали. Доста то, да сам ја већ шест латински школа свршио, и сваки, кои е мою сиротиню познавао, чудило се моме дару, како сам могао тако лепо са моим силама препливати.

Ние ни шала била, кажем, шест латински школа свршио сам собственим силама. Сваки е казао; овај ће далеко дотерати.

Од мои другова многи су судби подлегли. Многи од њи отишли су у пургаториум, у шегртлук.

Любомир Рудић едва е пету школу свршио, па е отишао у препарандию, у Сомбор.

Бранко сирома, он е међу свима највише издржати морао. Строг тотор никуд му ние дао ићи, цео дан, горе нег какав надничар ради, мучи се, иди у школу. Доиста, сви су га сажалѣвали, ал он е већ огуглао, па судби

својој предавши се, дао се на читанѣ. Ту е текар добио неку туђинску нарав. Ако сам га датом приликом куд у какво наше друштво увести хтео, одма се одкинуо, па кући. Шта ћу са дивляком да радим? дивляк он, дивляк нѣгов тотор.

У школи био е Бранко у неким наукама изредан, а у некима опет ни запети. Но професори имали су призрения прама нѣгови остали свойства, па га нису ни најманѣ силовали на оно, на шта волю имао није. Премда е код куће не само силом, него и од своје волѣ много учио, и то све неке изванредне ствари, ал у школи сви су говорили, да јошт бољи ђак би могао бити. Едне године, када смо у пету латинску школу пошли, незнам због чега, Бранко задоцнио се о четири неделѣ. Кад се уписао, ал професор трећи дан каже му, да се за после подне преправи за све оно из ауктора, што е за то време пренебрегсуо. Бранко незна, како ће испливати; неруча, мучи се, премеће листове, па шта јуначка срећа донесе. Требало е да научи цео едан лист из Цицероновог слова рго *Archia роѣта*. Кад у школу, ал професор одма Бранка за перчин. Бранко по-

чне то слово и сретно доврши, прем не од речи до речи, но смисао цео е изтумачио. Професор е мислио, да ће Бранко као папагај, као многи други ђаци неколико реда одерати, па добро. Ал кад то види, рече Бранку: „Синко! ако то код тебе тако узтрае, бићеш ваљан човек.“ Кад то чуе Бранко, зарадова се, ер е мислио пре подна, да ће избрисан бити, па како е сад добро испало! па кад е видио, да баш немора за школу толико учити колико може, а он тек онолико колико е доста.

Сад оставимо на страну ти шест школа, да видимо, шта ће од сад бити, и онако те ђачког шегртлука године биле су за нас само мучение.

II.

Сад е већ за мене и моје другове нов свет настао. Седма школа, није то шала била у оно доба! У школи зову ђака професори доминацио вестра; кад говори лекцију седи на столици; ако незна ништ' не буде псован; у кафану, свуд куд му се год допада може слободно ићи, то е живот! Сад ми е већ отворен пут да

постанем господином. Могу ићи у богословию и постати свештеником, могу постати натарошем, ишпаном и т. д. Какве надежде, какве фантазије нису ми се по глави врзле!

У седмој школи, у Пешти, та то је живот! Преко двеста ђака различите коже и длаке, од свију страна, па тај слободан живот! Млади, старији ђаци, све то измешано. Ту је било свршени препаранда, одпуштени солдата, свршени богослова, та богзна какви ту није било! Карловачки ђаци добро су се учили, и били су понајвише свршени богослови, и обично изгледали маторији од остали. Већ издалека су се могли познати по дугачким капутима.

С мое стране већ сам могао на крај излазити са моим животом. Мой досадашњи принципал давао ми је кост и квартир, а осим тога учио сам малу децу, или у ђачком езику речено, држао сам кондиције. Истина нисам морао више астал намешћати, но морао сам мом принципалу у нџговим пословима, кое је он кшефтом називао, на руку ићи. Тај нџгов кшефт састајао се у том, да је новце узаймљивао на велики интерес; обично су га звали „вухерером.“ Да на пример пет стотина форин-

ти на три месеца, а интерес од тога е за то време шесет ф. па куд ќе болџ. Ј сам му у нџговим кшефтовима био као курир, и ние ми на штету било. У празно време у грчкој, чивутској, и Бог зна каковим каванама, упознао сам се са различите сорте людма, са вухерерима, сензалима, па сам се од нџи доста научио, тако, да за кратко време неби ме ни џаво преварио. Знао сам веџ како се препарира ако ко хоџе банкротом да постане; како се женидбе и удадбе чрез сензарию на профит праве. И све то веџ у мојој седамнајстој години. Новац е падао, па сам се веџ почео носити као каков гавалер. Зимџ капут од тифла, па онда кришпин, лети квекер, беле чакшире, лагирате ципеле, па шпацирај се тамо амо. То е био живот!

У оно доба у П . . . био е хауптквартир србски џака у Крајцгасе, баш гди е пантеон. Неколико коракляџ оданде на џошку симициница. Мала низка куџица на џошку, у вече јако осветлџна, ту ти е било пуно џака, трговачки калфа, ту се частило, пило, певало. Колико е џачки генерација та мала куџа видеџа, колико и е преживџла! колико има знатни людџ, кои

су овде као ђаци бермет пили и ђаие ели! Ту сам се и ја ђаијама не еданпут осветио, но када сам се већ држао за ноблиег, пренебрегао сам ову кућу, која е толико славни ђака угостила, па ми е за ту неверност и данас жао.

У школи, истина нисам био од најбољи ђака, ал опет сам знао толико, да се могу до идуће класе довући. Имао сам много ситни кшефтова, па сам у њима време изгубио. А и онако нашто би ми биле оне метафизике, кад нисам рад хале водити. Ја тек хоћу да постанем господин и до лаког живота да дођем.

Мой Бранко еднако своје тера, у школу мора уредно ићи, а изван школе учи опет друго што. Ми остали идемо већ и по балови, и други мести гди се веселити можемо, као у пиваре и т. д. ал Бранко незна о томе ништа. Тако е био у свима тима стварма невин као мало дете, а већ младић од 17 година! Ми му густирамо наш начин живота, он се чини невешт. Особито бегао е од женски. Није му дозвољно било у никакву кућу ићи гди су женске. Кад е на сокаку идући какову женску видио, која е своју главу кроз пенџер промолила, а он одма на страну. Идући у цркву ако се мало задоц-

нио, већ ние смео дублѣ унутра, но код први врата се завукао. Што се наука тиче у метафизики ни запети, но увек би га човек код куће видио поред Плутарха, Ксенофонта, Юлия Цезара, Вегецијуса, Клаузевица; Плутарха е готово на изуст знао. Некада замишлѣн рекао би: шта ће од нас бити? још која година па смо прешли двадесет, а Наполеон е већ од 24 славан ђенерал био.

„Та иди молим те, шта ће ду нами Наполеони, дай ти мени да я дођем само до бакара, и малог господства, па на част ти друго.“

„Я опет небраним ни најманѣ за новац, я хођу тако да живим, да се и после мое смрти зна да сам живио.“

Бадава е било и речи просипасти, ер му се ние могло избити све то из главе.

Тако смо ми досад живили. Но скоро ће една велика промена настати. Код куће, код мог принципала сасвим е другчие изгледало, нег када сам у куђу први пут ушао.

Лауре већ код куће ние било. Дали е пре две године у воспитание у неки институт. Лиза се удала за едног фелдвебла. И онако Реза ние ю могла трпети. Татомир и Велимир

већ су люди, едан е юриста, други у осмой школи. Мой принципал тера свое кшефтове, а я поред нѣга живим као фиршт. Реза е била глава целе куће, а я ка вицегазда. Каква разлика између сада и пре шест година! Онда са сепетком за госпођом милостивом Резом, а сада комотно на канапету пружен, чекам да ми се донесе црна кафа после ручка, па тек предвече са Резом испод руке у шетню. Говело ми се са свию страна. Ёла коя радо едем, куваю се често. Вечера, премда принципала код куће нема, боля е нег ручак; ако ме што заболе, одма дай умшлоге, тея, богзна шта јошт. Госпођу Резу тек сам просто Резом звао. Пекла се яко о мени, а то све зато што сам и я нъой био у свачему наклонѣн, едном рѣчи што смо се врло добро слагали. Но ние дуго ова срећа траяла. Велимиръ почео ме пред принципалом денунцирати, да се я са Резом шетам, да ми она у свему гове, да се яко на вечеру троши.

У почетку принципал ние веровао, после чинио се као да кроз прсте гледи, но на последку хака нам дође едан бал. Реза самном оде инкогнито на бал, то примѣти Велимир,

па принципала внимателним учини. Уђе у Резину собу, с неким другим ключем є отворио, а Резе нема, а мое пресвучене халъине онде. Нетреба више. Кад уютру инкогнито кући дођемо, а оно врата изнутра затворена. Шта ћемо сад. Верна Резина слушкиня до-трчи, па яви како се то догодило. Кад ал на єданпут отвараю се врата, ето мога принципала пред нами, са разрогаченим очима. А ми у балном оделу стоимо пред њим, канда какову оперу представлямо. Я у фраку, црним панталонма, сав прашан, криштин о полу рамена виси. Реза у розахалъинама са мало поремећеним венцом на глави, тек што отвори уста да проговори, ал є предвари принципал: „Ви Резо идите ми јошт данас из куће, сит сам вас већ, што јошт имате примати, одма ће те добити,“ па онда окрене се к' мени „а и ви такођер чистите јошт данас;“ са тим окрене се па у своју собу, нити ту времена каквой ескузаціи. Велимир є већ наредбу од свог уяка добио, шта да чини, и тако видећи да се нема куда оставим кућу тај исти дан, а тако исто и Реза. Жао ми є било оставити Татомира, ер сам с' њим добро живио.

Реза се није у вароши станила, но сутрадан оде у своју отачбину у варош М. да посети своје сродне; новаца је прилично имала.

Сирота Реза! како је невинно страдала, невинно велим, ер поред свег тога што ми се обећала да ће се скоро вратити, није се више вратила, но одма се удала за неког ишпана, а да није била, то ест да је мене волела, а она би ми остала верна, па би се натраг вратила.

Ја имао сам нешто мало новца, и халбина, па сам мислио, поред тога, и поред кондиције опет неће ми ништ фалити. Но мой принципал отишао је свуд гди сам кондиције имао, па ме тако оцрнио, да ми сутра дан сви одказали. Шта ћу сад? за едно магновенѣ за месец два дана могу се одржати, ал' како ћу после?

Дођем у квартир к' едном од мои другова, и то у Крайцгасе. То је био Пера Здравковић. Нѣму је новац био сасвим изчезао, па тако исто и другима кои су к нѣму долазили. Почео сам да кшефтуем с' нѣима, коме сам узаймљивао без залогѣ коме поред залогѣ; од гдеког и куповао сам халбине. Код нас је сад

соба изгледала као какав тандлмарк ; ђака пуно, халбина пуно. Какви фела ђака ту није било !

Имали лепшег живота нег ђаком бити ? Како се радо опоминю и старци ђачког живота ! То је особити неки живот, особита поезия живота.

Но нису ни сви ђаци еднаки, и ту има свакојаки као и у другим класама.

Било је ђака, који су од куће слабо или никакко снабдѣвени били. Наравно, овима се најгоре водило. Слабо одевени, кост танак, ако какове кондиције имаю јошт божпомози. Ови су изгледали понизни, сваком услужни, па тек друге ил треће године видило се, какве су длаке.

Било је ђака који су прилично снабдевени, од никог независе, и понајвише гледали су после свршени наука у какву службу доћи, као варошки виценотар, вицефишкал. Редко који од ови да је у богословию ишао. У друштву редко су били ексцежције.

Било је ђака који су од сиромашне куће ал од ког тог велике су стипендије вукли, лекцију своју увек су знали, лепо су се носили, долазили у ђачка друштва, ал само зато да

виде шта ови раде. Од ове класе било е по-
едини, кои су се на сокаку устручавали од
они, кои су раскалашни били, и мало небреж-
љиво се носили. Од ови многи су већ докучили
знатне позиције у живот, но они сами су остали
незнатни. С' овима ние се нико радо дружио.

Било е ђака од богати кућа; ти су се са
сиромашним ђацима добро слагали, с њима су
живили и проводили, браћу своју су подпома-
гали, били су ексцесивни, но у доцнием жи-
воту солидни, понајвише добро су се оженили
и економију яку водили. Носили су се кадкад
изредно грофски, кадкад опет као они под пр-
вом нумером.

Било е ђака, кои су увек лекцију добро
знали, високоучено лице показивали, никад ни-
шта нису уживали, но само су критизирали:
овај ил онај е овакав ил онакав. Ти яше на
облацима без седла и мамуза; редко кои про-
падне мед њима, ал као обични люди скон-
чаю се.

Било е јошт ђака, кои су у многима изван-
редни били. Мало знали што се у школи учи,
а изван тога више нег сами професори. Они
никад нису учили оно што им се налаже, но

напротив што им се запрећуе. Ђдни од њи-
ови другова држе и за фантасте, други опет
обожавају и. Од ови едан се убия ил га убию,
други полуди, трећи постане великим човеком.

Ове су главне сорте ђака, има и друге
подсорте; има кои из едне класе у другу пре-
лази; има издаице, кои свом другу врат ломе,
има велики карактера.

Овако различите сорте ђаци мѣшали су се
са мном. Узаймим коме новаца, ту е одма част,
пива вина, шта ко хоће. Я мой интерес на-
пред сам извукао, ал како ћу са капиталом,
од кога залогe немам? Доникле е добро ишло.
Сваки коме узаймим, води ме на вечеру по нас
неколико, да нам е весела майка! Ђдне сорте
ђаци заедно су држали, ако е едан од њи
новаца имао, благо сваком. Тако е то после
редом ишло. Нашло се међу њима, кои су са-
моживи били, себе и свою крайцару сакривали,
а браћу свою издавали, те су звали филистерима
или ћифтама.

Тако сам мало по мало животарио, и могу
казати задовољно, најзадовољније досада у
животу. Жао ми е било само Бранка што неће
ил несме у наше друштво да ступи. Но пред-

узео сам си ма како га задобити за наше друштво. Али како? са њом и пићем нема ништа. Само да ми га е једанпут домамити к мени на само. Одем едарад к' њму са Татомиром; код њга, сам е он код куће, ту га одма закуним, да дође к' мени да види мою трговину, да види како я живим. Наведемо га да дође. Кад он види мою болту зачуди се, мислио е да е у каковом чивутском дућану. „Видиш, речем му я, ово сам я стекао, а ти поред твог Наполеона и Плутарха ниси кадар ни један дан поред твог труда живити.“

„Па добро, шта да радим, да и я независно живити могу?“ запита Бранко.

„Е држ' кондиције, тргуј као и ми,“ рече један већ прилично бркат друг.

„Дайте ми дакле кондиције, и я хоћу да будем независан“ повиче Бранко.

„Ако хоћеш сутра ћеш добити једну, за кост и квартир, код једног ковача,“ одговори пређашњи.

„Ето ти руке — рече Бранко — од сутра сам независан.“

Сви се на то зарадују, па одма с' њим у нивару једну гди е музика свирала. Он е одсад

већ наш регрут. Он е весело с нама ишао, премда е све шта ће се с' њим стати нѣму ново. Сви познати скупише се као на чудо какво, и сваки се новом регруту радовао. Сад е ступио у наш круг, морамо га инсталирати. Како е сад било нашем Бранку, међу толиким людма? цигани ватрено свираю, чаше се куцаю. Бранко едну две испио, па му се очи засветлише; гледа амо тамо, види женска лица, музика га очарава, незна ни сам шта се с' њим стало. Тако све трае до поноћи. Бранку мало позли, изведу га напољ, па опет га уведу, па е све добро. Ништа, он е већ одсад наш. Ние научен био на ту буну. Оданде смо га водили код два пиштоля, ту опет весели се, па оданде сви скупа у мой квартир. Ту опет до зоре, па онда кои кући, кои пак код мене. Бранко и јошт двоица код мене остану. Када смо се пробудили, било е скоро подне. Бранко замишлѣн на кревету седи; питам га шта е забринут, вальда се већ покајо, ил се бои свог татора.

„Небоим га се, нит сам се покајо, но водите ме тамо гди е та кондиция, ер я већ кући више немогу.“

Знао сам му нарав, па га нисам хтео више затракивати, него кажем Просићу, који му е кондицију обрекао, да га води онамо.

Овај га одведе и Бранко остане онде. Халбина осим на себи није имао, шта ћемо сад? Од татора искати? тај ако дозна тешко мени.

Бранко пише тотору, да се ништ не брине за нѣга, он е на добром месту, хоће да е независан, хоће сам да се издржава, и благодари му на досадашњој неги. Тотор га поче свуд тражити. Шилао е своје люде, да га вребају; од другога сваки се чини невешт, а полицаја у оно доба није било да га могу тражити. Но нашао се едан издаица, и то од они ђака, који су се за високоучене држали, и изяви, да га овим и оним сокаком сваки дан около еданајст сата пре подне виде. Тотор пошлѣ вребача, овај напипа гди седи и яви му. Сутра дан у јутру рано тотор онамо, и нађе га. Псуе га, не вреди ништ, моли га, ни толико, он хоће да е независан, ако му се буде зло водити, обратиће се опет на нѣга. Шта ће с' њим пошлѣ му халбине и остави га на миру.

Не прође две три неделѣ дана, а Бранков тотор се нагло разболе и умре. Био сам са

Бранком на укопу. Први и последњи пут видио сам овде Бранка плакати. Добије новог татора, који се само за свој џеп бринуо, па нит е докучио правац — по којем Бранко корача; почео га гонити, називао га лудом и фантастом да од нѣга неће ништ бити, и претио му да ће му сваку помоћ одвући, ако му се у свачему Бранко не подвргне. Он хоће да га беамтером начини; Бранко не да се ни осолити.

Сад остане Бранко сам себи остављен. Но он поред мене самном заједно изилазио добро на крај. Живили смо задовољно. Кад ал на еданпут изгуби Бранко кондицију. Повади се са своим принципалом. Ние се могао онде слагати, ер на таквом месту мора бити ђак врло понизан, често мора ласкати, а често и неугодност какову поднети. То већ ние било по програму Бранковом ког е од свог татора наслѣдио, пак првом приликом незгоде оставио е место своје задобивене независности, да опет ново тражи.

Он дође к' мени, што смо имали то смо заједно са Здравковићем делили. Баци који су нам дужни били, од части почеше се сакри-

вати; шта ћемо сад, ту нема ексекуције ни персоналареста.

Но имали смо доста ствари, па сад смо почели ми залагати и продавати. Данас чакшире, сутра капут, па ни бригеша. Цео посао нам е био најпре у школу, из школе кући па онда хандлуй. После подне опет у школу, из школе кући, па у пивару. Пасия е била видети ту трговину. Та три сокака, Крайцгассе, Сербенгассе, и Бастайгассе, ту су хандлови све врили, ер е ту највише ђака било. Особито у време фашанга и вакације најболѣ су кшефтове правили. Како е кои хандлов у авлию ушао, и повикао „хандле!“ одма сам га по гласу познао кои е. Били су нѣи преко двадесет, кои су од мене куповали. Баџи су мени доносили нѣиове ствари, ер сам иј я скуплѣ продати умео. Како сам видио какве чакшире знао сам напред шта ће хандлов за нѣи дати. Но опет крайцаре нисам фалио. Ал ме хандлови и респектирвали; кудгод сам пролазио, свуд су ми капу скидали, ил ако су ме из далека видели, а они окрену к мени главу па вичу „хандле.“ Већ ме то и женирало яко.

Кад и кад мислио сам се, шта ће самном бити, ако нестане еспапа, а дужници неплате ми дугове? Кондиције нисам имао, а већ неби и рад ни имати; већ сам се одучио. На већ долази крај године, школа ће бити завршена, па што богда. И доиста достигнемо и крај школске године, и ја и Бранко, и остали. Бранко већ се научио на наш живот, ишао е у пивару као год и ми и шта више заљубио се.

Гди смо ми седели, у истой кући, седио е едан господин, около триест година стар, леп пун изражая образ, држанъ господско. Госпођа му е била идеал лепоте. Такав образ тек Рафаел могао би смислити. Стас благородан, образ дугуљаст, млечан, очи као небо плаветне, на устнама јој се лепота распучила, као у пркос образу да покаже бъле зубе за којима се сакрива краснорѣчив език, да излије сву милост срца. Едва е имала дваест година.

Имали су едно красно мушко дете од две године. Далъ имали едну слушкиню врло малу ал здепасту девојку од дваест година.

Он е давао лекције у французком и енглеском езику, био е шпархмайстер. Код куће е редко био, само на подне; ноћу после два-

најст долазио е кући. Госпођа по цео дан седла би код пенџера едног, поред женског посла, и гледала е шта ми ђаци радимо. Особито видио се јој интересантан тај вашар код мене. Баџи који су к мени долазили, и стихове знали правити, опевали су е у стихови. Ако е кроз пенџер каквог ђака замолила да јој пошлѣ из наше собе дете, сваки е радо трчао, по вољи јој учинити, само да може од нѣ едан признателан, милостив поглед добити.

Бранко е, само кад школе није било, по читав дан седио на столици, прекопута госпођином пенџеру, књигу у руци, па мало у књигу мало на пенџер. Мало дете, Алфонз се звало, сваки час е к нѣму одтрчавало, и с' њим се играло. Бранко е ово дете врло радо имао. Мати то е примѣтила. Еданпут дете неда Бранку мира, но вуче га за руку к њима у собу. Бранко неће, дете плаче, тад мати сама понуди га да уђе. Бранко е остао онде више од едног сата, и разговарао се. Када е натраг дошао, очи му се светлиле, стидљив румен му образ обузео, није ништ хтео да говори, па онда постао е врло замишљѣн. Он се залюбио. Ето дивляка у окови. Опет и одсада седио е

на столици својој и пиљио тамо, но дозвољно му је било онамо и у собу ићи, што је он често и чинио. Сваки је завидио Бранковој срећи, па и ја сам. Ја сам већ од почетка истом дами већ велике комплименте правио, и много пути се насмејала на какав мој смешан акт, ал сви моји комплименти нису имали успѣха, а то без сумњѣ због тога, што је знала да сам ја глава тандлмарка, ер иначе, будите уверени, ником неби милост своју пре поклонила нег мени, ер био сам од свију моји најлепши, леп, чист као капља.

Сад Бранко гледао је у даму као у богињу. Кад се сусретне са њим мужем зарумени се и несме у очи да му погледи. Када је исти изишао с њом да се шета, што је врло ретко бивало, онда се Бранко врло смутио, па је дуго за њима изглеђивао, па јошт теже му је било, када је видио да на сокаку једног пролазећег, нема, који се неби окренуо за дивотном дамом. Но када се вратила, опет је све добро било.

Тако је то трајало неко време, кад наеданпут разболе се нагло мали Алфонз, и умре. Болест је само неколико дана трајала. Бранко

е за време те болести по цео дан поред ма-
лога седио и матер тешио; но матери е показала
више тврдоће и резигнације нег сам Бранко.
Сутра дан да се дете укопава. Отидем и ја
јошт први дан с Бранком онамо да видим по-
следњи пут малог Алфонза. Мати сама са
слушкињом поред нѣга седи. Дете канда е
од белог воска начинѣно, а јошт мали румен
на образу, кад видиш матер и дете, па да ние
мртвачког сандука, рекао би да Венус лебди
над спавајућим Купидоном. Ту почнемо јо сажал-
лѣвати, ал она без икакве душевне слабости,
уфати Бранка за руку, у очи му стаде гле-
дати, па прослови: „Ви сте младић јошт, но
поверићу вам мою тайну, која ми на срцу као
цента лежи; ваше добро срце, непокварена
нарав оправдава то поверенѣ; из чистог срца
у чисто срце уливам мою болу. Ја сам од
едне славне породице. Мой е отац био гроф
Б. а мое е име Ида. Овај несретник, ког ви
за мога мужа држите ние мой муж. Воспи-
тана у двору мог оца, била сам предмет ува-
женија у нашем окружју. Исти несретник дође
са неколико господа код нас у госте. Била
сам онда шестнајст година. Гост е тај био

гроф Ц. из польске, био е онде у нешто по-
 мешан и прогнан. Мом оцу нѣгова породица
 била е позната, па га понуди да подуже код
 нас остане. Човек е спољашности добре, речи
 углађене, наскоро задобие наклоност мои ро-
 дителя. Они нису знали за нѣгово прогнание,
 и за јошт неку околност. Запроси ме, најпре
 су се затезали, после се реше. Ја нисам про-
 тивустала. Венчамо се. Живили смо у очиној
 кући едну годину, кад на еданпут почне се он
 са моим оцем кошкати. Муж ми наеданпут за-
 поведи да будем приправна на пут. Још онај
 дан смо одпутовали и дођемо у П. Но чуе то
 мой отац и пише ми, да сам несретна женска;
 мой муж да има живу закониту жену. После
 неколико дана жена нѣгова дође у Пешту и
 поче са њим процес. Ја хоћу да га оставим,
 он преклињ ме да останем детета ради, об-
 речем му доникле док се са моим оцем не
 уговорим. Пре осам дана пишу ми да ми е
 отац умро, и да дођем кући. Ето сад умре и
 дете, и тако раскинута е сва свеза. Сад идем
 мојој матери. Вами за спомен ево едан пр-
 стен и мой миниятурпортре. Носите ме у спо-

мену као што ја вас у срцу. Кад вас буре светске нападну погледајте на овај лик, и нећете клонути, ер и ја под ударцем мое судбе клонула нисам. Ја сам видела вашу оданост прама мене, и велико учасће, и знам да би ми и ваше пожртвованѣ поклонили. Но ви сте млад човек, и за веће што позван, нег да будете страсти едне женске цил, нити сам рада пут ваше веће будућности пресећи. Но ако вас кадгод каква судба потеря, што се поред нашег отвореног срца лако догодити може, ето вам адрес, дођите к мени, ја ћу вас у свако доба отвореним срцем примити.“ После ови речи стане, а Бранко тронут пређе и полюби јој руку, зафали на кратко ал топло, па јо замоли, да и она од нѣга каков спомен приме, бар едну књигу; она умиљато прими нѣгов предлог, и отрчавши у своју собу, брзо донесе неколико књига на избор, од кои е она само едну и то французку узела, ако се опоминѣм, дѣло неко од *Madame de Sevigné!* На то дођу неки непознати и ми одступимо. Бранко е однео дете на фиакеру на крили га држећи у гроблѣ, и метнуо му е венац на крст, и са тешким срцем растао се од гроба.

Сутра дан дама пакуе, я и Бранко помажемо іой.

Прекосутра доћи ће кола у пол осам сати да даму возе. Сви ђаци знали су зато па се скупили. Она изиђе на сокак да седне на кола, Бранко пред ню, полюби ю у руку, она нѣга трипут у чело. Седне на кола, іошт стискуе Бранку руку, ми сви у глиди скидамо капе, вичемо срећан пут, Бранку шешир паде с главе, кола се крећу, полазе, она руком поздравля, док є на єданпут нестане.

Цела кућа нам остаде смутна, све комшинице, жене и девојке плакале су за дивотном грофицом.

Кад већ нѣ нестане, онда тек Бранко постаде смутан. Ние га могао ни прстен ни портре умирити. Прстен є био од велике вредности, пет прилични диямантски камена сачињавали су га.

Сирома Бранко! видио сам, да незна у свету живити. Да сам я био на нѣговом месту неби у тандлмарку проводио. Да іой є само єдну реч рекао, — она є то исчекивала, па би могао Бранко с' нѣом на кола па би у каквом каштелю

могао комотнѣйше живити, а овако, колико ће текар јада да претрпи.

Сви су ђаци жалили лепу госпою. Истина није се ни едан усудио к' нѣном пенџеру прећи, од нѣног погледа сваки насртљив морао би тронути, ал задовољство е било такову моделу и видети. Бак, ако е како неволян био, код мене е утеху нашао, ер кад ю видио, заборадио е на све.

Сад остаде кућа празна; ми наше далѣ терамо. Бранко невесео. Тек после два три дана почео е осећати праву бољу. Наиђе на нѣга прави дешперат. Неможе да еде; да видимо, може ли да пије? Видимо га свуд, но он тек за музиком из почетка стои, а после морао е хоће ли неће ли е нами држати. Напала га нека меланколия, а наш џеп — колера.

Јошт е било ствари за залаганѣ и продаванѣ, а и край године е већ ту. Ђаци полагају екзамене; нико недолази да плати дуг, па онда богзна какоћемо.

Но опет мало по мало долазили су. Новца е опет дост било.

И Здравковић е нешто новаца добио, а и Бранко, не од татора, но од другог неког, кои

е знао да Бранко има свог иманя, па као баяги тотор мора ће све то исплатити. Краем године састаю се ђаци разне сорте, опраштаю се, едан другом плаћа што е дужан, па онда последнѣ вече — гдигод у трактер, па оданде у кафану и тако далѣ.

По сорти својој тражио е сваки ђак свое сорте другове, па едни иду на едну страну, други на другу.

Као што сам споменуо, едни се звали филистери или ђифте. Ови кад су се скупили, избегавали су своју веселию братију, тражили су да проведу заедно у каквом трактеру, гди е све солидно, гди су беамтери, на гласу фишкали, а у обште какова лица, којима би се са своим солидитетом препоручити могли. Ту е после бивало разговора, какав е овај ил онај, а међу собом су се возвишавали. Седили су кадкад до два сата по поноћи, па нѣи десеторо редко су попили свега дваест халбсайтла. — Ови редко дуг живот воде. Страдаю од шкрофла, подагре и ектике.

Но било е друго опет друштво, кои су се звали „Бранденбургери.“

Под овим именем били су познати сви они, кои су радо свуд ишли, едан е за другог свуд одговарао, од пића се није ни најманѣ затезао, било то вино ил пиво, доцне е легао, свог друга ако е дужан био шнајдеру ил шустеру није издавао, као поменути филистери; два месеца носио се лепо, три месеца у оклепаном шеширу; није се од никога устручавао, није бранио шта ђифте о нѣму говоре; у свако друштво од свои приятеля позват ишао е, — филистере није могао трпити. Понајвише били су здрави, многи су од нѣи постали великим людма, многи су од водене болести, шлога, и лунгененциндунга умирали, — кад су умрли, ђифте су и оговарали.

Бранденбургери, кад нису имали новаца, ишли су на ефтина места, и онде су проводили, на пример у гостионици код капижона. Кад су пак дост новаца имали, онда код Лицинијуса, у Хопфенгартен, и т. д.

Ми Бранденбургери скупимо се у Хопфенгартену. Ј управо нисам био ништ, то ест, нисам био ни Бранденбургер ни филистер, него обадва на еданпут, само издаица нисам био. Бранко сад из дешперата морао е постати

Бранденбургером. У глави му е само Ида. Сад се тек фантазия разгорела. Како е Ида отишла почео е јако уздисати, и од тог доба неће да престане. Он од сад сваки час уздане, па ако га ко пита зашто уздише, онда тек на по сата уздане. Кад е насамо, често гледи на портре Идино. Само код музике задовољство налази.

Последњи дан скупе се ђаци и то сами Бранденбургери у Хопфенгартну. Ту е и Бранко. Ёде се пие се шта ко хоће, сваки има дост новаца. Цигани еднако свираю. Ј нисам имао баш највећу вољу, ер нњи неколико фалило е, кои су имали доћи и дуг платити.

Но братия на главу да дигну бирцауз, или болѣ рећи трактер.

Ми смо едан велики астал заузели, па када се гости мало разређивати почели, дођоше и цигани к нами.

Кад се ђаци каковом већом приликом при чаши вина састану, онда редко кад да каква комендия неиспадне. Тако е и сад морало бити.

Близу нас за едним асталом седели су неколико нњи, међу нњима едан берберин, кой е дошао курз да слуша, и едан богат ковач из варошице К. кой е у истой варошици фор-

мундер био. Ово е у едной вароши најглавније пургерско звање и било. По највише се јаки грлати и богати люди бирали. У истој варошици седела е удата сестра Бранкова, и Бранко е пре две године вакацију онде провео па су га познавали.

Формундер рече берберину: „онај младић ми е познат, мал да није брат госпође Н.“

„И ја мислим то исто, идем да га питам,“ и са тим пређе берберин Бранку.

„Молим вас нисте ли ви брат госпођице Н.?”

„Есам.“

„Познаете ли ме?”

„Познаем, ви сте онде берберин, ви се зовете Дежи.“

„Ест, баш мило ми е, ено и господара Формундера, желио би вас видети, чуди се како сте већ цео човек.“

„Познаем га, видео сам га конџ подкивати.“

Формундер видећи како се већ дублџ разговарају сам пређе к Бранку и поздрави и, па одма и он поред Бранка седне. Био е здрав јак човек околу педесет година, у шпенцлу са

великим сребрним гомбама, па прилично на-
кресан.

Бранко прими га любазно, но сад формун-
дер бесан неће далѣ да иде, но хоће са ђа-
цима. Он пије, куца се са ђацима, а незна да
из нѣгове вароши има јошт двоица кои све то
гледају.

Мало по мало мора са сваким ђаком да се
куца, да пије, док се није сасвим отрескао,
берберин повукао се натраг па тек гледи шта
ће да буде.

Формундер је заспао код астала и већ хрче
у велико. Ђаци га сад лепо дигну и положи
на земљу на леђа, па тако пруженом руке пре-
клопе као мртвацу. Сад даду около нѣга, над
главом, испод ногу и код бока шест свећа за-
палити, па онда запояше сви у хору Хинезко
Ѕктеније, а цигани су морали акомпаньира-
ти. Бадава је Бранко против тога протестирао,
ништ непомаже. Но и формундер ни да брком
макне на ту ларму. Нѣгови земляци гледају
па се смеју, па ће све то код куће припове-
дати. Тако он лежи читав сат, ђаци своје те-
рају, кад наеданпут почне се будити, па дизати;
ђаци помогну му, ал га наеданпут више нѣ

счепаю па га дигну на астал, а не даду му доле. Он тре очи, оће ногом доле ал ни разговора, но цигани свираю а нѣму уклопе бутелию ликера под кондициом, да испие бутелию. Найпре неће, после мора, и то тако славан човек, формунд едне привилегирате вароши. Еданпут, двапут, па јошт еданпут, па празна бутелия. Онда га скину, па удри с њим у францес. Незна како ће; уфате га двоица испод руке, па вуци ан-аван, гурай га па ето шасекоте, па после с њим чардаш, па мазур, па тако далѣ чак до зоре, а кад зора, сви се изгрле, па се пакуј кући, па тек ћемо се опет почетком нове школске године састати.

Сутра дан нема нас више само ја, Бранко и Здравковић.

Живили смо као и досад, и чекали смо нов курс, да се у юристе упишемо.

Бранко еднако меланколизира, но ја и Здравковић тешимо га. Ида неможе да му из главе изиђе. Све е манѣ и манѣ говорио, све е ишао по башчама, усамлѣн, почео већ стихове писати, мислио сам да ће полудети. Онда ново нешто смислим. Наумим да се дамо на курмахерае, а ја ћу почети; Бранко, у почетку

зато неби се могао задобити, али мислио сам, довесџу га код какве лепе фрайле, па мора Иду заборавити. Почнем га молити да се шета самном. Од примлџне вересие, и продати неки ствари имао сам толико новаца, да до почетка школе могу гавалерски живети. Бранку е узаймљивао неки сензал, на велики интерес, под кондициом, да ће од куће наплаћен бити. Носили смо се лепо, више нег шта треба да заробимо какво срце. Здравковић није бранио за гавалерство; он е опет све жеднио; понајвише одмарао се код сата у пивари, и што е редкост, дошао е код фрау Еве до кредита, да е могао кадкад и на вересию пити.

Шетамо се еданпут поред едне куће, од кое е пекар био госа. На пенџеру видимо лепу фрайлу, она баца на нас, ил хођу да кажем на мене умилят поглед, тако еданпут двапут после и трипут. До кои дан видимо да виси таблица на капи; издае се месечна соба. Падне ми на памет да одма оставимо стари квартир, и овај да узмемо. Наговорим Бранка, кажем му, да и онако жалостан е за нџга стари квартир, гди е Ида седила, да идемо у нов. Он небрани. Здравковић остане јошт у

старом док термин недође. Ми дакле одма узмемо тај квартир, и уселимо се. Господарова кћи била је млада, па бела румена пуна као све пекарске кћери. Звала се Фрайла Фани. Мати една мала дебела жена, и одвећ любазна. Отац је био есенција од свию пургера, увек добре волѣ, па гостолюбив. Имао је јошт два сина, но били су изван, на занату.

Фрайла Фани ударала је у клавир. Седили смо на једној куйни, ал и наша соба имала је на сокак изглед. Мало по мало па смо се сви одомаћили. Госпођа и Фрайла радовали су се што имаду юристе у квартиру, па ће моћи добити билете на юристански бал. Госа често нас звао на вечеру. Било дост са сиром резанаца, а ми смо опет за нѣгову любов не еданпут морали ићи код пужа на халбсайтел. Кад еданпут погледимо прекопута, а ми имамо шта и видити. Мог некадашнѣг принципала фамилија седи прекопута, видим Татомира и Велимира, и једну врло лепу Фрайлу у црном, то ће бити Лаура, дошла је из воспитаня. Запитах ја јошт онај дан слушкињу, а она ми каже, да су се овамо пре четрнајст дана доселили, да су господара болесног овамо донели,

и прекјуче укопали су га. Сад му е ту сестра госпођа, и наслѣдница са своим децама, а иманѣ е велико. Свако дете добиће триест хиљада сребра. Е сад дупловане среће, с едне стране фрајла, с друге стране фрајла.

Нађем се са Татомиром, он ме зове к' њима, па и Велимир нема сад ништа против мене, ер онда зато е био противан, ер вели да сам се са Резом „слизао.“ А я нѣму на то кажем да поштеди и мене и госпођу Резу која е сад ишпаница, и могла би своју чест тражити, и заклинѣм се я моим поштенѣм, да се против мене и Резе никад ништа доказати неће, нити се може. Сатим буде край процесу, и я дођем к њима. Лаура ме познала. Почела се на мене смејти, питам ю на што се смее, она ми каже: знате кад сте изели велики чанак резанаца, и јошт поред тога две распрадле у обкладу са Татомиром? То ми се баш ние допадало од едне фрајле из института, но мислио сам опет: ово е само фамилијаритет стари, па јошт болѣ.

„Видите фрајлице, сад вам опет сасвим мало едем; нарав ми се преокренула; сад да ми е мало фазана, дивлячине какве, па компота.“ На то дође мати. Полюбим ю у руку,

почну јој све о мени приповедати и буде ми дозвољен долазак у кућу. Сад збогом, па сутра дан доведемо и Бранка, и Фрајла Лаура свирала му је утешителне песме на клавиру. Лаура је била врло лепа девојка; да нисам видео Иду, рекао би да је најлепша од свију досада што сам видео. У половину је на Иду изгледала. Очи су исте Идине биле. Запитах Бранка ели тако? и сам је исто рекао.

Одемо кући, пита нас Фрајла Фани гди смо били па се смеши. Видела нас кад смо оданде изишли. Кажемо јој да је то наше старо познанство.

Сад сам се ја сам собом борити почео, за коју ћу се од ове две изјаснити. Или ћу се обадема понудити. И Фаника је била богата. Већ канда су ми у џепу обадве. Ако код куће, гледам преко пута Лауру, ако код Лауре, бацам око на Фанику. Гледали смо да споимо две куће, да се упознаду; но није било могуће, Лаура је аристократична. Почели смо и у театар ићи; поделили смо си ролле, еданпут идем ја са Лаурином фамилиом, други пут Бранко; тако исто и са Фаникином. Ја сам имао тешку ролу, ер нисам се нигде замерити хтео. Хтео сам да

свака задржи надежду да ће ме задобити. Но овако дуго ние могло обстати; требало е да Бранко започне, да се реши на едну ил на другу страну. Пита Лаура, пита Фани, зашто е он увек тако смутан, док им нисам казао узрок, а кад га оне почну задиркивати, а он њима показуе Идино портре, прстен, па говори, да му никад са срца сићи неможе. То е опет мени на пут стаяло, ер баш то сажаленѣ прама Бранка изродило е и неку симпатию прама њѣга. Наумим сад ствар преломити. Премда поред неусипног труда могао сам и то докучити — временом да се обадве наеданпут у мене залюбе, и да и видим за собом на ланцу любви, но мрзело ме чекати, зато узео сам и поединце. Почнем најпре од Лауре; она почела се смеяти, и све ми споминѣ неке старе ствари, на последку и госпођу Резу. Сад већ разлюћен, манем се Лауре, и почнем око Фанике. И она поче све о Бранку сневати. Већ готово сам се и на Бранка почео едити, зашто бар мени прави конфузию. Мени е било све едно, една или друга. Сад измислим други план. Почнем Бранку живо представљати, да е Лаура, кад ю човек дуже гледи иста Ида,

Ida

и душом и тѣлом. Дан по дан и нѣму се све већма почела Лаура допадати, премда е увек и пред нѣом казивао да му е Лаура незаборављѣна. Сад сам га већ штоно кажу, деложирао. Фани видећи да се Бранко више Лауре држи, из симпатие уђе у антипатию, и поче на Бранка мрзити. А то е баш у мой рачун ишло.

Сад я закупим Фанику, ал она почела се узтезати; онда я опет лепо око матере; представио сам јој како ћу я постати оваквим и онаквим господином, и до неколико година. Она ми е постала врло наклонѣна. Господару сам писао све што му е нужно у кшефту, квите, конте, и т. д. едном речи, био сам му бухгалтер. Хер Шмалц, — тако се звао мой пекар — не еданпут при чаши вина као из шале нудио ме да постанем пекар, он ће ме скоро за калфу начинити, па онда добра же- нидба, па ето среће, но я сам се нашао увре- њен, я, већ юриста, па да ми едан бургер тако што и из шале рекне! Но све сам я то за Фанику претрпио.

Тако мало по мало пролазило ми е време, па кад ми се већ досадило дуго оклеванѣ са Фаником, од кое нисам могао набрзо обећанѣ

добити, напишем едно писмо, пуно чувства и фантазије, и предам шегрту да даде Фаники. Оно је било као неки ултиматум любви. Шегрт тури га у кошуљу код прсию. Дође господар у веркштат, шегрт није јошт однео кифле у пивару, госа уфати га за косе, поче га дрмати, испаде му писмо. Види адрес на Фанпку, отвори га, а кад прочита, а он оде Фаники, почне је екзаминирати, па да мати не дође незнам шта би с њом било. Ја о том ништ незнам, био сам онда баш у шетњи. Када се вратим, имам шта чути. Мой Хер Шмалц разљућен каже ми да се неби од мене томе надао; да он то у својој кући не трпи, одкаже ми квартир са том приметбом, да ђаке више никад у кући држати неће. После четрнајст дана морали смо се у други квартир вући. Фани за ово време није се смела самном разговарати.

Уселимо се ми у други квартир; и Здравковић к нама дође.

Међу тим почну се ђаци скупљати. Нов курс је настао. И ми се упишемо. Настану опет весели дани. Дан на дан једи пи, тако све две недеље је трајало, па онда опет не-

стане новаца, опет залажи и продаи. Бранку куратор нѣгов неће да да новаца, хоће да Бранка начини беамтером. Бранко е већ свршио осам школа, па е могао одма у практику. Но Бранко не да се ни осолити. Сад куратор мислио е, да ће га с тим принудити, ако му не да новаца.

Бранко ние јошт никакова правца имао. Он се у юристе записао, а мрзео е на фиш-кале да едног очима невиди. Како е ко о процесу говорио одма е Бранко оданде бегао. Он се досад еднако са неким изванредним штудияма забављао.

Но куратор изгубио е свой рачун, кад е мислио да ће Бранка с тим на свой план принудити ако му помоћ одрече. Бранко ние се могао преломити.

Сад сам се и сам мало бринути почео, шта ћемо и како ћемо. Јошт мало па ће све изчезнути. Бранко е имао свое люде кои су му до никле узаймљивали, но на последку и то е престало, кад су видли да куратор неће да зна за нѣга. Здравковић већ пет месеци ништ не добия, па Бранко троши на нѣга као на себе. Бранко е имао ту слабу страну, да е сваком веровао, могао е од нѣга човек лако но-

вац измамити, ако ко нема капута целог а он има два, одма подай едан. Тако мало по мало дошли смо готово до ижице. Изгледа слабог, с кондицияма нисам рад мучити се. Мислим, мислим, док не смислим на едно. Почнем мом Бранку Иду наново представљати, и речем му да сам я као он, а я би ишао потражити ю, па ни пет ни девет, узети ю за жену. Бранко буде немиран, стара рана позледила му се. Тако я нѣму дан на дан набияй уши, док се напоследку не реши да ю потражимо. Бар ако друго ништ nebude, а оно даѣе нам барем трошка. Нѣне последнѣ речи сам Бранку често споминяо, па и Бранко ние се сумняо о добром успѣху.

Дакле овај план скрешемо. Да я и он гди-год можемо, узаймимо што више новаца, па да се осим тога добро што се може нај-больма оденемо, па онда пут у шаке. Узай-мим я од мои познати нешто новаца, неке хальине попродаем, па онда код шнайдера и шустера све на вересию колико хоѣемо. Тако исто и Бранко учини. Но тешко нами ако ово усиливанѣ без успѣха остане. Шта ѣемо са

Здравковићем, и шта ће он сам без ичега овде радити? Нек дође с намаи.

Из школе лако е било десетак дана изостати без да се зна у школи, особито кад е човек юриста.

Дакле ми већ на путу. Владали смо се по Идином адресу као морнар по компасу. Доста е далеко нѣно место. Дођемо четврти дан у село Н.; видимо велики каштель, питамо ко е ту спаия, одговоре Грофица Б. Ту е дакле Ида, ми далѣ ни непитамо, но упутимо се управо к' каштелю. Были смо я и Бранко добро екипирати; Здравковић е имао на себи хусарску либерию, био нам е пединтер, ер смо хтели да се покажемо, као што се свечи за такву кућу. То е мой план био, премда е Бранко на то мрзио. Пошлѣмо Здравковића да нас обяви, да каже: могу ли два млада господина подворенѣ свое учинити. Врати се Здравковић. Могу. Е сад хайдемо, као у какве сватове.

Кроз едну велику авлию уђемо у едно старо али лепо здание. Издалека видимо едну стару господског изгледа госпођу. Кад пред ню, дочека нас лепо, полюбимо е у руку, па я за-

почнем ко смо и шта смо, прими нас лепо, а
 я продужим: да смо милостиву госпођу Иду
 познавали, седели смо с њом у едной кући
 и да нам е дала слободу посѣти ти ю. Одго-
 вори нам, да іој е драго приятелъ њѣне кѣри
 у своіој кући видети, но истом изяви нам,
 да е она пре три неделъ умрла. Кое од пут-
 ног штрапаца, кое пак од жалости збогъ њѣне
 несреѣне судбе разболе се, паде у тифус, и
 нестаде е. Бранко као окаменѣн гледи, слуша.
 Госпођа гледи на Бранка. Бранко пређе ближе
 госпођи, извади Идин портре, и покаже іој:
 „Овај портре мени е спомен од ваше кѣри.
 Дала ми га е при растанку. Држим га као мое
 спасение. Ово е опет прстен од њѣ поклонѣн.
 Она е прва женска била, пред којом сам болю
 срца мог излио. Спомен њѣн пратиће ме до
 гроба.“ Па сад Бранко разведе такову предикку,
 какву іошт я никад чуо нисам. Као год да е
 на гуслама опѣвао славу Идину. И я и гро-
 фица плакали смо, само Бранко ние сузу пу-
 стио, но стаяо е међу нами, као жут клас у
 роси. Када се изговорио, грофица га загрли, и
 полюби, оросивши сузама њѣгово лице.

Грофица сад постаде сасвим искрена, и поче приповедати, како е нѣна Ида Бранка спомињала, како е о нѣму приповедала. Задржи нас кои дан у госте. Бранко заборави и на наше финансијално положенѣ, све е тек о Иди са грофицом говорио. Ј сам видио, да би му грофица и душу дала, ер е нѣна Ида еднако о Бранку санјала, ал Бранко није знао прилику употребити. Грофица е силно богата, пет хиљада да нам да, то би било као на пут, а Бранку би дала без сумнѣ, ер га е као Иду гледала. Ј напоменем Бранку, да заиште, фалити неће, он разлюћен рече, да то чинити неће, да он није дошао овамо да проси, да му е доста неволѣ што Иде нема, па ма шта било од нѣга, он е готов сносити. Кажем му на то, да ѣу я искати; он одговори, како то учиним, пробурази ће ме. Што он еданпут каже, није му требало двапут противусловити, ер е он готов. Тако он неће, я несмем, вратићемо се наопако. Здравковић као наш хусар, са слугама грофичиним е ручао, вечерао и спавао. Био е задовољан, није му ништ фалило, и добро е своју ролу играо.

Бранко е самном отишао у гробницу, гди е Ида лежала. Мати нас е пратила. Бранко е нагнуо главу на стоећи споменѣк, и од цвећа, и венаца, кои су споменик окружавали, узео е парче по парче, и к срцу притиснувши, задржао е себи као спомен.

Са великом жалосћу се одавде удалимо.

Ми хоћемо да идемо, она нас непушта, док едва десети дан, одкинемо се. Она да четири коня упрегнути, да Здравковићу десет дуката на трингелд, па излюбивши Бранка као сина одпусти нас, с том молбом, да ю чешће походимо.

Цѣл нисмо докучили. Бар я нисам. Здравковић е најболѣ прошао.

Дођосмо у Пешту. Здравковић са дукатима у цепу пландуе коекуд. Бранко да полуди за Идом, я дешперирам.

Кредитори нас већ чекаю. Нисмо донели новаца, почели су нас жестоко вияти. Што смо год излишног имали, продали смо. Но то ништ непомаже. Они еднако нас гоне. Иду декану на врат; декан нас зове, и яви нам, да су многе тужбе противу нас, зна и то да две неделѣ нисмо ишли у школу, па ако ствар

неуредимо, добићемо *consilium abeundi*, то то-
лико значи, бићемо протерани.

Сад смо пали у декредит. Баци од фили-
стерске багре почели су нам се подсмејавати.
Тако у једном друштву почеше филистери
Бранка пецкати; Бранку није требало много, но
груне међу филистере, а ови пете под квекер,
па беж, но једног е једним ударцем тако на-
боксирао, да е почео крв пљувати. Туже га
декану, држи се академичан концес. Ђдва га
ослободе, издржавши ариште осам дана.

Кредитори једнако навалюю.

За сваког човека е хрђава ствар кад има
кредиторе, ал за ђаке најгоре. Ту никад мира
нема.

Помислите само нас троје у једној соби.
Треба коя крайцара на ручак, продај данас
панталоне, сутра кошуљу, чаршав, прекосутра
саре. Дође у суботу вешерка, кой тай е од
нас код куће. Здравковић јој каже да дође
сутра у јутру, нема Наранџића сад код куће.
Вешерка у седам сати лупа на врати; мртва
тишина, нико се од нас немиче, над ключа-
ницом обешен е пешкир, да се непровиди. На
пенцери бела провидљива фиранга, ал се у

креветма тако постирамо, да се нико невиди. Доникле лупа, па оде. До по сата ето шустера. Тай яче лупа, хоће да провали врата. Нико се не явля, лармаюћи оде, после већ када е с кредом на врата написао, да ће сутра ићи декану. Мислимо се, само к' нами нек не дође. Ето опет шнайдера. Тай тихо лупа, гледи кроз ключаницу, опет лупне, па учини се канда е отишао, ал ето ти га код пенцера. Тако еданпут да видим да ли е отишао, устанем, обучем шлафрок, метем шешир на главу, па айд к' пенцеру. Кад онамо ођу да завирнем, а ето шнайдера пред пенцером. Јошт нисам додирнуо фирангу, па станем, па укочим се као штатуа. Фиранга е бела провидљива, шнайдер ме види, па каже, та зашт не отворите господине Милане. Я немичем се. Шнайдер: та бога ми ви сте, видим вас, отворите. Код мене ни око не миче се. Тако он моли ме, преклинѣ ме, ая, я ни не дищем. Шнайдер оде. Прекосутра, дочепа ме у белой лађи, у кафани, пребацуе ми да ме видио код пенцера, па га ни унутра пустио нисам, я му кажем, да то нисам я био, него мой клайдер-

шток, са шеширом, и уверио сам га, и дан-
данашњи држи, да сам био клайдершток.

Кад нисам имао у недељу чисте кошуљ,
а ја зимни пруслук од црне чоје, па до горе
закопчам, па тек од јаке шпигеле дам да вире
више мараме.

Тако сваки дан ујутру до десет сати жи-
вили смо у правом белагерунгу. Обукли смо се
за пет минута, а за два били смо већ на со-
каку. Увек смо пазили на сокаку, да на кога
опасног не натрапамо. Кад сам ишао по Най-
маркплацу, или око лутеранске цркве, и овде
и онде било је шатра, па како опазим поред
шатре шетајућег се кредитора, а ја тихо по-
мало, он у једној линији шатра иде а ја у другој
у противном правцу али паралел, осврћући се,
да ме кроз какову празнину не опази.

Е тако смо се мучити морали. Нестало нам
већ и провијанта и мундира. Нити Бранко нити
Здравковић могли што заслужити. Ту сам ја
издирати морао.

III.

У кафани, у белой лађи заслуживао сам по-
кою форинту.

Ко не познае белу лађу?

Вредно е да јој спомен потомству остане.

Зиданъ беле лађе, ако е истина, пада у
време после созданија света на две хиљаде го-
дина, онда, када се Фараон у црном мору
утопио.

Бела лађа негда била е тако на гласу, да
у целой земљи ма каков великаш који е у
Пешту долазио, стидио би се да у белой лађи
није био. Пуна е она била господе и богаташа.
Но када су нове и веће јошт гостионице про-
изникле, поче се слава нѣна умаљавати. Но и
после у многима остала е славна. Из долињ
земљѣ трговац о вашару куда ће нег у белу
лађу. Ту се може састати с ким жели, ту ће
наћи сензала, наћи калфе ако му треба, упу-
тићеду га на каквог фишкала ако има с ким
какав процес. Гди кои се већ тако били нау-
чили на белу лађу, да му плате, на друго место
неби ишао. Најпре му овамо долазио деда, па

онда отац, па сад унук. Шта више волео е у истой соби бити, гди му е деда био. Доћи у Пешту а не сврнути у белу лађу, значи толико канда ние ни био у Пешти. О вашарском добу фацирајући калфа сиясет. У мојој највећој нужди заслуживао сам овде по коју крайцару, и зато остаем истой кафани увек благодаран. Седнем у едан ћошак, па чекам хоће ли бити каквог изгледа. Дођу трговци, требаю калфе, меру едног, другог, трећег, читаю атестате, едног приме, другог одбию, погађаю се. Хођу и я едног мог сродника да препоручим. Едан солидан господар баш гледи на нѣга, мери га. Я пређем са истим моим к нѣму и запитам га, да ли би му био од потребе. Иште атестате, овај извади из цепа но у исти ма испадне му една карта маков кец; овај ти брзо стане едном ногом на кеца, господар јошт то ние приметио, но узме атестате па чита. Нуди га да седне до нѣга, мой Јован несме с места да се крене, опет га ячим тоном нуди, шта ће, мора ногу дигнути, кад оно, господар примети, устане, врати му атестате, „ти синко ниси за мене“ и оде. Сад тражи опет другог господара.

Ако требало коме што написати, па ма иштанцију, ту сам ја био, па цванцик два не фали.

Ние било дана да нисам што заслужио.

Али све е то било мало на нас троицу. Како тако, опет бисмо се били крпарили, да нас опет кредитори нису закупили. Не еданпут сам мислио: благо оном ко падне у конкурз, па му не долазе у кућу кредитори на врат. Кажем ја њима да нас мане, да смо банкротирали, ал они веле ђак неможе банкротирати. Дан на дан у јутру као литија гости. Кажем Бранку да се барем он одсели каквом пријатељу; он ме послуша. Но и овде не даду му мира. Већ се ние могло издржати.

Едно после подне ја и Здравковић комотизирамо или болъ рећи дешперирамо на кревету. Уђе Бранко. Очи му се светле, горе доле дешператно корача. Питам га шта му е. Онда стане, погледи нас оба двоицу, пружи нам руку. „Збогом браћо, мене нећете више видети, ја одлазим.“ Па с тим оће да иде „бре чекај Бранко и ја и ми идемо с тобом ма куд.“

„Ви нећете куд ја, ја идем у солдате.“

„Па идем и ја.“

„А ти хайде.“

„Чекај док се најпре уредимо.“

Сад се реши и Здравковић.

Доведемо хандрове, па продамо све што смо имали, само нам оно остане што е на нама.

Бранко е добио на пут пет форинти од едног свог пријатеља, коме е своју намеру открио, па е и он тако исто све излишно продао. па сад ајдмо.

„Сад хайдмо“ речем ја.

Бранко: „А куда ти мислиш сад да идемо?“

„У Вербскоманду овде.“

„Ја нипошто, то су баке, ја у баке не идем.“

„Него куда?“

„У Хусаре.“

„Ма овде нема Хусара!“

„Идем онамо гди има.“

„А гди е то?“

„Морамо десет дана путовати.“

„Па тако далеко?“

„Зато ништа, трошка довољно имамо, па ћемо пешке маширати.“

„Е добро хоћемо ли одма?“

„Не, сутра рано. Данас ћемо се нас троје јошт гдигод у заклону поред чаше вина провеселити.“

„Е добро.“

Досад сам ја Бранков командант био, сад ће он мой да буде. И доиста, он се драговољно те команде примио, а ја сам му опет драговољно уступио, ер морам исповедити, већ сам изгубио био концепт.

Сад одемо некуд на крај вароши, гди нас нико наћи неће, у једну гостионицу, па смо се добро последњи пут у Пешти провеселили. После поноћи да нам бирташ једну собу, полегамо и заспимо. Ово је за мене тешка ноћ била. Сневао сам, био сам међу самим солдацима, и ја сам већ солдат, па одвале ми двадесет и пет; од стра пробудим се. Бранко је већ будан био, баш ме хтео да буди.

Обучемо се, платимо што смо дужни, па на пут.

Нисмо ииком ни збогом казали.

Били смо лаки за пут. Цео терет што је на нама и која форинта у џепу.

Бранко је био мало тежи, ер је он имао упаковану мапу, и у џепу портре и прстен

Идин, кои никад у никаквой нужди ни заложити ни продати није хтео.

Сад збогом Пешто!

Изиђемо из вароши.

Свукли смо сву бригу са нас, и оставили смо е у Пешти.

Бранко командира. Он е знао кроз каква села ће мо проћи. Беографию е знао у прсте.

Дођемо у прво село. Ајд у бирцауз да се одморимо, па да опет далъ идемо. Бранко нас пита хоћемо ли га слушати.

„Хоћемо.“

„А ви ваше новце мени дајте, я сам сад ваш командант и одговарам за вас, я треба у моим шакама све да имам, да знам увек како е рачуном стоимо. Ви нећете ништ искати, ести, пити, без мене, но я ћу заповедати, а ви морате задовољни бити.“

„Ми смо задовољни.“

„Е сад опет хайдмо далъ.“

Устанемо, па опет путуемо. Дођемо у друго село, ту се опет мало одморимо па опет далъ.

Време е красно пролећно.

Бранко се ту показао, да е он за неку већу ствар рођен. Неустрашим, приятан, шалъив,

што никад. Сам сам се чудио одкуд то у Бранка? Мету се у позитуру као какав командант, гди требало пут прекратити, преко гудура, яруга, брегова, ту е он преднячио, и мене не еданпут својом руком помогао, па како се радовао кад е све добро за руком испало! Мислио е да е мали Ксенофон, коега Циropедию е на памет знао. Ако е видио какова путнике одма и е ословио, одкуда су, како се може овуда ил онуд пролазити. Ако е видио дротаре гди седе па еду на путу, ту седне и он, па и ми морамо, па извадимо и ми из цепа земичку и сланину па кусай. Разговарао се с њима любезно, шалио се, па смо поред тога сви заборавили на умор.

Канда е други човек Бранко. Я сам га држао за крутог непрактичног човека, кога мора други руководити, а оно сад видим да е он тек онда човек, кад сам руководити може. Поглед и све му е сад другчие.

Дођемо пред вече у едну малу варошицу. Одемо у едан бирцауз, да што заемо, па ако е могуће ефтино ил бадава проспавамо се. Тек што се мало одморисмо, почели смо вечерати, ал ето вербунгоша, са бандом. Ту сад веселя

и сваког русвая. Пун бирцауз паора, момака, девојка и жена. Регрути скачу вичу, матере и сестре плачу. Сад вербунгоши на нас су око баџили. Одма су помислили да смо ђаци. Сад стану пред нами играти, сад опет нуде нас вином, грле нас само да дамо руку. Едан несташан, стао е пред Бранка па се кривелџи, бекелџи, изврђе очи, шпици бркове, свакојко густира само да га примами, Бранко се само насмеє.

Питам я Бранка:

„Могли би смо сад овде стати, па немо-рамо толико пешачити.“

„Нипошто, прво нису хусари, премда су тако само за обсену обучени. Познаем иј добро іошт од Пеште, знам од кое су регемента. Ти како кући дођу, одма баканче навуку. А и иначе, рад сам да се самом обристеру пред-ставимо; нипошто се неваля с' њима дубљ упушћати.“

Тако ми мало по мало довучемо се до ћошка, гди е седио едан доброг изгледа чика, пун, крупан, около педесет година стар. Ту се одма упознамо. Запита нас шта смо, кажемо да смо ђаци, и да путуемо. Пита нас куда, Бранко

као командант одговара, којим путем. Он каже да он на том истом путу седи, и ако се у кола можемо стрпати повесће нас у јутру до свог места, гди е он кмет. Ми понуду примимо, сад с њиме чашу по чашу, па разговарай се, па нас одвећ заволе; сад већ морамо с' њиме хоћемо ли нећемо ли. Вербунгоши видећи да смо се на страну завукли, панећемо ни да се више разговарамо, мануше се нас.

Дође време спаваня, кмет понуди нас у своју собу, те онде како тако ноћ преспавамо.

Сутра дан понамешћали смо се у коли па хайд' далѣ. Дођемо у село К. у кућу нашег кмета. Видимо кућа е велика, економия велика. Каже нам да има три сесие землѣ. Челяд му наполю ради, а код куће една синовица, млада красна женека од дваест година, и већ удовица, ние живила с мужем пуну годину. Одма чика заповеди да се фруштук преправи, вино донесе. Синовица све то уређуе, а поред тога на велику фуруну пази, пече лебац леп као колач, па сад опет за нас с нова пламеняче ће да пече. Док се фруштук преправљао, изнео е чика едан велики пакет писама и едан протикул, па премеће, па дае Бранку да му чита облигацие,

кои колико интереса има плаћати му. Шта
 више Бранко му е нешто и пискарао, и тек
 што е довршио, а фруштук на асталу. Био е
 гуляш са трганчићима, и то подоста. Вино
 ваљано. Чика е дозвоао и кума свога, сеоског
 касеперцептора, те онда навали на гуляш. Пер-
 цептор нас све мери. Ручка неби већ ни тре-
 бало, ал дође слуга кући те му се заповеди
 да заколѣ едно ягњѣ. Сад ћемо тек да се
 частимо. Ја добро едем, ником неуступам, а
 Здравковић пије и за кмета и за перцептора,
 премда су се ови обои већ добро угрејали. Бранко
 зафали кмету и хоће да идемо, кмет га не-
 пушћа, и каже, да ће нас на свои коли на
 едну штацију возити. Бранко е задовољан. Из-
 моли се да може наполѣ изићи да му види целу
 кућу, кмет га пушћа драговољно, ми останемо
 с њима, те удри све дублѣ и дублѣ. Бранко
 изиђе наполѣ, прегледи сву кућу па се сврне
 синовици, која е због нас текар у послу. После
 нам е Бранко преповедао, како е с њоме про-
 вео. Понудио се да јој што помогне; она се
 смее па јој е мило. Бранко е то зато чинио,
 да неби сутрусна постала, да не каже, какве
 су ово голѣ, па су дошли само да се наждеру,

а ја да њи служим. Па и иначе, није било згорег с' таком младом пошалити се. Бранко јој држи месо она сече, додаје јој со паприку, ајд по вино, она неможе да отвори славину, Бранко лако одврне, и тако, за један сат тако су били фамилијарни, да је ко непознат дошао, мислио би да јој је брат ил муж. Све је то Бранко нас ради чинио, и бринуо се као добар командант за своју трупу. Он је хтео да ја неостанем гладан, а Здравковић жедан, па да се натраг невратимо.

Синовица угледала се у Бранка, пита га шта је, каже јој да је ђак. Куд иде? каже јој иде у хусаре са свои другови. Она се зачуди, Бранко се смеши. Пита га због чега, каже јој да од своје волѣ. Тад га поче сажалевати и одговарати. Бранко је добар био, па јој зафали за њѣну њѣжност, ал није иначе. Поче се шалити, да забуни разговор. Помаже јој ватру попраљати. Она му каже, да је као единица свога чике, кои има лепо иманѣ. И сад имаду дванајст волова и пет стотина оваца. Преповеда како је отац преко волѣ њѣне удао, како никакове наклоности није прама њѣног имала. Био је болешљив, имао је ране на врату, и

наскоро е умро. Сад іой чика каже, да бира себи кога хоће, каквог доброг човекз, па да му све преда. Дода іошт и то, да кад би е Бранко узео, све би нѣгово било. Могао би скорим и натарошом у селу постати, ер е садашњи већ стар и болешљив. Бранку е све то мило било, ал ништ необриче, но само іой лепо преповеда, а синовица све већма у своіой страсти плива. Води га у шпайз у єдну велику собу; ту шунка и другог провионта сиясет.

Ми смо донде у нашої соби добро проводили. Повиче перцептор да дође и Бранко.

Сад се почну већ наздравице пити, а ручак іошт ниє на асталу. Ето и ручка. Марія — тако се звала синовица — носи ручак.

Опет се подфатимо. Кмет и перцептор еднако навалюю на Здравковића, да пие; он пие, па држи се, а домаћин и перцептор залепили се за столицу па немогу да устану. Сви су наквашени само я и Бранко не. Ал мой стомак тек што не пукне.

Тако се цео дан проводило. Настане вече. Бранко као командант морао е на свашта пазити. Опет се извуче напољ. Моли Марию да буду сутра кола преправна, ер он мора далѣ

иси. Мария е жалосна, одговара га да не иде да остане ту, он ќе постати ту натарошом. Пита е: зашто она жели да он ту остане, одговори му; да е Бранко тако доброг срца, лепо говори, па она незна сама шта лежи јошт у нѣму, ал на нѣном срцу е као цента под како е Бранко пѣој прословио. Она би најсрећнија била, да он нѣним мужем буде, и кад Бранко оде она ќе плакати, и неће се никад више удавати.

Тако е Марији жалосно било, а Бранко никакве јој надежде не дае.

Опет зову Бранка у собу. Ту е већ цео вашар. Кмет и перцептор не могу да се распознаду. Здравковић сам већ езиком заплеће. Сад опет пи па пи док и сама свећа не да знак, да е већ време леганю. Већ е било после поноћи. Мария види свог чичу да му се већ глава ния, каже нам да идемо кроз куйнју у другу собу гди е већ све за нас готово. Ми тројица изађемо, а Мария начини кревет за чичу и перцептора одма онде, кои ни су ни чекали да јѣ ко свуче, но већ у половини у објатјама Морфеја почиваю.

Сад и ми у нашу собу да починемо. Бранко
 е изишао, да види хоћели бити сутра све за
 пут преправно. Мариа е још око ватре била,
 пекла е колаче. Бранко се дуго јошт разго-
 варао с њоме, и ја сам са Здравковићем много
 пре заспао, него што е Бранко дошао.

Сутра кад устанемо, а већ фруштук опет
 готов. Чика нас задржава, ми нећемо, то ест
 Бранко неће, ер ја и Здравковић радо би смо
 остали. Бранко еднако навалюе, кмет зове га
 на страну, па му каже, да е чуо од Марије да
 ће у солдате, но да то нечини, но да остане
 код њџга, ако хоће да ће му синовицу, па
 јошт ако далџ што тражи, натароштво не фали.

Бранко неће за ништа да зна, већ моли да
 нас пусти. Кола су готова, ал истрчи Мариа
 са едном пуном торбом напољ и метне е у кола.

Сада се опростимо. Кмет и перцептор из-
 любе нас, Мариа се руке најпре са Бранком
 па самном па Здравковићем, па опет са Бран-
 ком и са росним очима гледа ла е кад ће ду
 се кола кренути.

Кола се крећу, јошт се еданпут рукуемо,
 кад наеданпут из авлие изиђемо. Мариа еднако
 за нами гледи, док е из вида неизгубисмо.

Кметов момак возио нас. Ние дуго трајало, дошли смо до прве штације. Ту сиђемо са нашом багажиом — едном торбом, и опростимо се од кочияша. Сад опет станемо. Куда ћемо са тешком торбом, а јошт ни незнамо шта је унутри. Уђемо у едну чарду, седнемо, и визитирамо торбу. Кад онде — две куване шунке, два велика колача, една велика чутура вина, едан сребри новац — талир — и една цедуља, на којој је написано „опомениме се.“ Марија је ишла у школу, па је знала што и написати.

Сад се решимо остати овде до после подне па онда опет на пут.

Мало заседнемо, разговарамо се, чекамо подне.

Споменем ја Бранку, зашт нисмо остали, зашто ние се дубљ упустио у познанство, и кажем му да би ја готов био остати онде па ма непостао натарошем, само да ми је да сам мой газда. И сигурно, да ние било Бранка, ја би већ ту срећан постао. Питам га:

„Ја би узео за жену исту Марију.“

„Богзна бил би те хтела.“

„Немой ме тако врећати, дакле ја неби могао њу за жену добити?“

И доиста то ме разлютило, ер я нисам тай човек био да мене женске гледале нису, и да ми Бранко ниє био најбољи друг одма би га оставио, само да нису били код нѣга новци.

Уталожим се я, па тако после разног разговора дође и подне. Сад добро поручамо, нестаде едне шунке и чутуре вина, и едног колача.

Сад како ћемо с багажом. Чутуру продамо, торбу ће носити сад едан сад други. Кренемо се, дођемо опет до штације, опет вечерай спавай. Сутра опет далѣ, едва остаде парче шунке и нешто колача, и то я понесем.

Тако смо ишли од места до места, док нисмо стигли већ еданпут у то место гди нас судба наша очекує.

IV.

Дошли смо у едну малу но приятну варошицу. У сваком сокаку видимо по коєг хусара. Питам шта ћемо сад. Бранко каже, данас нећемо ићи преявити се, но сутра ил прекесутра ербо смо уморни. Новаца смо имали јошт и за неделю дана доста. Уђемо у гостионицу, уз-

мемо собу, одморимо се, опрашимо се, па онда у шетњу. Люди доброг изгледа, женске красне, вальда нам се ту неће хрђаво водити.

Уђемо у едан мали бирцауз. Бранко нам е казао, или заповедао, да нѣму оставимо ако до разговора каквог са хусарима дође. Сваки име свое променуо, да нам наши познати у траг не уђу. То е у оно доба пасирало. Кад у бирцаузу, — седе три стара хусара, сва три имаду на прсима жут плех — звали су га какук. Ови су пред млађима у великой чести били. Ми седнемо за астал до нѣи. Заведе се разговор, питаю нас одкуда смо шта смо. Бранко на све одговара, само јошт неће с фарбом наполѣ. Допаднемо се хусарма, и почну нас нудкати да идемо у хусаре. Бранко се почне с нѣима као шалити, да донети вина, па пиемо с нѣима заедно. Замолим Бранка да и ја што прословим. Запитајмо едног најстаријег:

„То е зло код катана, да прост има много господара.“

„Шта много господара? о толико болѣ, бар нема са паорма посла но са самим господарма. Треба да знате да е сваки хусар на ма прост већи господар од вас.“

„Како то?“
 „Како то? Већи е господар и од вицишпана, ер вицишпан служи само вармеђу а хусар цара, есте ли ме разумели.“

Далъ се већ нисам смео упушћати, ер сам видео да е овај нешто бесан, па болъ е миром седети. Бранку се то допадало.

Мени тек сад тешко пало што сам ту, волео би у белой лађи бити али немогу Бранка оставити.

Јошт смо се тако разговарали, фалили се, да е хусар први божиј солдат, да баканчош неби био ма да га за обрштера начину. Они су морали одлазити, и обреку се Бранку, да ће ду сутра опет овамо доћи ма крадом.

И ми опет шетамо се, Бранко све мотри, сваком хусару у очи гледи.

У малој варошици како се каков стран тек двапут покаже, а оно одма се распиткую, ко е шта е. Тако исто за нас. Сутра дан готово сви хусари су нас бар по виђеню познавали. Девойке отварале су пенцере и за нама гледале. Кад ми опет у исту меану гди смо маторе хусаре юче нашли. Не прође много, кад ето иду од јучерашњи двоица; трећи е

као што сам после чуо, био на стражи. Сад нас ови опет закупе. Бранко пита какав е обрштер. Едан одговори, да сунце таквог јошт ние видло, да кад е био у Талијанској, а то е пре дваест и пет година било, даме, прве грофице за њим на сокаку се тукле, па е богат, па добар као прави отац. Сад се већ Бранко реши; знао е да е оде штаб са својом дивизиом, па запита едног ели сад код куће обрштер. Овај одговори да су га сад баш видели на коњу кући ездити. Бранко сад изяви да се ми сви тројца желимо у хусаре. Ови одма бипе од радости, даду донети две холбе вина па удри с нами. Кад попиемо, а они радостно воде нас дежурном каплару. Ние чудо што се радујем, добиће ду и они од тога коју пару. Каплар одма е нами на репорт. Иштемо самом обрштеру представити се. Дозволи нам се.

Но Здравковић покајо се па неће ништо е нами. Пала му вели мати на памет, па ништо. Е добро, идемо нас двоје.

Дођемо пред обрштера. Станемо у ред пред њим.

Он нас погледи, па запита:

„Есте ви ђаци?“

„Есмо.“

„У коју школу сте ишли?“

„У девету.“

„Колико вам е година?“

„Деветнајста.“

Ту нас почео после испитивати, шта нас на то навело, да ли праву вољу осећамо, а Бранко му рече да из чисте бистре наклоности, и то му е мило било, премда би я одговорио, да чисто бистро из любви прама Бранка, и што ми кредитори мира нису дали, стаем.

Сад нас одпусти, па одма на визитацию. Кад на визитации, а Бранко е добар, а я унтауглих. Каже доктор да су ми тесне прси и ноге незнам пачие. Сад ми тек жао било, што сам пре жалио што ђу бити хусар. Сад би желио ал бадава. Бранко неће да вуче реч натраг, па остаде. Мене е страшно едило што сам одбиен, ер су сви мислили а особито я, да ђу остати, ер сам доста подугачак.

Шта ђу я сад радити? Да идем натраг са Здравковићем? нипошто. Кад обрштер чуе да сам одбиен, знаюћи да ђак кои остави школу

нема волѣ учити се, понуди ме да будем код нѣга поред добре плате — камердинер. Клипан сам био повелики. Я се одма решим. Обрштар баш е свога камердинера одпустио, а я ступим одма на нѣгово место.

Я дакле постадо камердинером, премда многи ме звали локаем, и то због тога, што сам локайску либерию носио. У паради носио сам чаране беле на дугменцета, а осим службе, кад сам куд пролазио, могао сам и квекер и што ми е драго носити.

Бранко да халѣине свое и нешто од хандгелта Здравковићу на пут, па Здравковић опростивши се од нас упути се натраг.

Бранко оде у депо, да научи службу.

По целой вароши знало се, да су дошла три ђака да се врбую, да е едан остао међу њима, едан се вратио, трећи постао камердинером.

Мени се добро водило.

Кућа е била пуна, мой господар имао госпођу и децу. Ту су се скупляла лепа дружтва; било е соареа и играња доста.

Тако дан на дан, пролазило ми е време. Начинио сам већ и доста познанства.

После два месеца, а ето опет мога Бранка у штабсканцеларии. Ту ради, пише. У празно време понајвише учио е милитарне науке. Ноћу не еданпут нашао сам га учећи се. Јошт два месеца па постаде капларом. Он е наумио ил жив ил мртав аванцирати. Нѣгови колеге стари каплари само пророчествовали му да ће дотерати само до вахтмайстера а не далѣ. То га е врло смућавало.

Он е био лепо примлѣн у пургерским кућама, ер ове младе унтерофицире радије су примале него више, ер поред мањи било е надежде да се која ћерка удати може. Ил се искупи ил изслужи, па ил добие какву другу службу ил што код куће има, па добро.

Но леп е тај солдачки живот. Најболѣ е бити ђаком и солдатом, наравно кад е човек млад. Лепа халѣина, сабля звекеће, девојке на пенџеру вире, првенство код ови над цивилма, то е живот. Па ма да е прост. Ако се и трефи кад што, на пример да нестане каквом паору парче гвожђа, ил се пренебрегне цапштранг, ил се у другом чему погреша; требаю коню поткове, па шта ће рећи мале каштиге, мала фасо-

ваня, ил хайд на коньску стражу, па после опет весело.

Ми смо имали едну мало постарию куварицу. Имала е подоста заслужени новаца. Осим тога она е куповала што е за свакидашню потребу. Она се разгоре страсѣу прама мене. Почне о удатби сневати. Я сам био у много већем рангу од нѣ. Я о женидби ни да знам. Моли ме да се с нѣом у неделю шетам. Нећу. Погађамо се. Она се обвеже, да кад куд с нѣом пођем све трошкове она плати, и осим тога што може на мою страну да зашпоруе. Тако сам я с нѣом у приятельском одношеню живио; у неделю у шетню. Она виклер на себе а я квекер и рукавице. Што год желим све плаћа; по кои цванцик и екстра дође. Него кадкад добила е лекцию од мене. Тако већ три неделѣ а я ни крайцаре од нѣ недобиям. Разлутим се, почнем е онако хусарски псовати.

Она извади, па ми брои петнајст грошића шайна.

„Шта, зар тек петнајст грошића? зар ти мислиш да ћу те за тричави петнајст грошића три неделѣ овамо онамо вући? ако тако

устрае, край нашем приятельству. Она се поче извинявати, да ове неделъ од пияце ние могла више зашпоровати, а госпођа од шпайза ключеве сада код себе држи, но да ће се у будуће поправити.

Тако я кое од мое Бабице, кое од плаће и други акциденция дођем опет до малог капитала.

Бранко еднако напредуе. Сви га официри фале, говоре, да е ратно доба да би далеко дотерао. Сви кажу да е први унтерофицир. Но стари нѣгове колеге опет себе за болъ држе, ер е Бранко млад, па јошт нигде ние био, а стари унтерофицири држе, да кои ние био у Итали тай ние солдат.

Наеданпут дође маршбечел. Премешћа се регимента. Сад купи пакуј, па поред богажие на марш.

Дођемо опет са штабом у едну малу варошицу Г. Ту се понамешћамо као год и у првой. Тай исти живот се и ту води.

Само една околност боля е настала.

Само смо били на едну штацию удалѣни од нашег доброг кмета и Марие.

Бранку баш није достаяло времена, ал опет већ кад је тако близу кмета ајд да га посети. Добие дозволенѣ, па позове и мене. Ј у либерии пођем.

Била је недела. Кад онамо стигнемо, ал нема код куће ни газде, ни Марије но отишли су некуд да кумую, но у истом месту.

Чуе се издалека свирка, ми онамо. Бранко је фино изгледао. Фини екстра шпенцер, све лепо на нѣму стои, витак је све превия се. И моя либерия је била господска. Кад онамо, прођемо се мало поред куће, где је веселѣ, мамузе звече, сви изађу да нас виде. Опazi нас и Мария. Трчи унутра и виче чику.

„Ево наш ђак, што је отишао у хусаре.“

Сад изиђе и кмет и перцептор, кои је стари сват био, па кнами, па вуци нас унутра.

Особито кад су видли да је Бранко каплар, па тако млад. Сви се скупе око нас; люди, жене, деца. Девойке све ђаволасте погледе бацаю, па смешенѣ своје цвећем и рузмарином сакриваю. Преповеда им кмет, сада кум, како нас је возио, како смо код нѣга проводили, како му је Бранко све облигације и интересе израчунао, и фали га да му је глава календар.

Кад ето ручка. Хоћеду Бранка у чело; он ницошто, но седне поред Марије. Та почест чики е мила била, а Марији јошт већма. Красно обучена, бели румени образи, изгледала е као польска ружица. Заборавио сам споменути, да е ово мађарско веселѣ било. Ђе се пие се, наздравля се, цигани свирају, све е весело. Но девојке едва чекају да се устане, па да могу играти.

Кад у едно устане се. Сад сви напољ па играј. Девојке, онако праве Мађарице жустри очию, све осврћу се, гледе на Бранка, дали ће играти, и с којом ће. Бранко гледи, мисли се, прстима канда коврчи бркове, премда јѣ нема, ал само из хусарске кокетерие, почне мало цаќати мамузама, па на еданпут счена младу невесту па играј. По нѣговим мамузама свирају такт цигани. Сад остави младу невесту па опет с Мариом. Мариа да из коже изађе тако игра; друге јој завиде. Но сад закупи друге редом. Девојке се све око нѣга врзу, хальине им све шуште око мамуза, и раде би да им се исцепају, да могу казати: овај несташан хусар им сукню распарао. Кад то види

кум, онда ти и он у игру, а за њим пер-
цептор, па тако сви.

И ја сам се окуражио, па почео сам играти,
но видео сам да баш неиграју тако радо самном
као са Бранком.

С почетка нисам знао шта е томе узрок,
ал после сетио сам се. Ја обукао белу дугачку
либерију, са белим дугметима и натакао ока-
лајсани шешир, мислио сам да ћу е тим већи
решпект добити, ал сам се люто преварио.

Заокупеме више њи. Питаме едан, каква
е та моя халбина. Кажем му да е енглеска.
Онда други повиче, ха овај е Енглец, ја сам
чуо како е едан Енглец од Пеште до Беча
по Дунаву ходио, па није му била вода ни до
чланака, па за моли и мене, да им правим ка-
кве кумстове. Држао ме за комендијаша. Ја
лютито кажем му да сам обрштеров камер-
динер, онда трећи прослови: „ха сад знам
шта е, то е господски кочияш.“ Код њи
истина није ни то био баш мали ранг, господ-
ским кочияшом бити, ал мене е то врло едило.

Тако се све игра до ноћи. Па онда опет
вечера.

Када је кум чуо да смо ја и Бранко на једну штацију одавде у квартиру, зарадује се, а особито Марија, јер је она и кум често у нашу варош долазити морали. Сад опет они Бранку почну преповедати, како је у повратку свом Здравковић код њи био, частили га, за пут му дали што треба, но Марија је Бранку јошт што у уши шушнула, како јој се Здравковић понудио за мужа, ал га она није хтела, јер вели од како је Бранко отишао, као нека цента јој је на срцу лежала, није знала шта јој је, све је нешто смешно сневала, па и сад незна шта јој, канда јој нешто фали. Једном речи, она је Бранку своје срце отворила.

Тако се цела ноћ провела; нисмо ништ спавали, па у јутру опет кући.

Кмет и Марија обрekli су се скорим у нашу варош доћи, и походити нас.

Ми опет нашу службу одирављамо. Дан на дан куцкам по коју крајцару.

Чуем да ће доу нам гости неки из далека доћи. Ето и ту пред подне. Ја имао изван куће нешто посла, тек сам видио кад су кола ушла Дођем на ручак да послужуем. Кад имам шта видети. Идина мати у челу седи; морам је по-

служивати. Я измичем у колико могу. Она единако гледи ме, мери ме. Изидем мало на полъ, она пита одкуд су ме добили. Преповедаю јој како су дошла два ђака да се врбују, па едан е већ каплар, овог нису примили и стао е у службу.

Уђем ја у нутра. Ние више око на мене бацала.

Иста госпођа била е сестра мог господара.

Јко ме мрзило што се тако стало, но јошт већма то, што слуга који с њом дошао, мене е као каквог великог господина служити морао, а сад морам да с њим заедно едем.

После подне гошћа да к себи дозвати Бранка. Бранко представи се. Врло га е любезно примила. Испитала га зашто е овамо дошао. Све јој е по реду исповедио. Каже му зашто јој ние одма код њѣ јошт то казао, па би му она помогла била. Бранко ћути. Пита га, имали волю овде остати, ер ако не а она ће га искупити и наново упутити. Он одговори, да већ овде жели остати и срећу покушати. Запита га, ели јошт прстен и портре у шивоту. Бранко и едно и друго покаже. Грофица на то пофали га, учини му поклон од пет

стотина форинти, и обрече му да ће га за далѣ препоручити, само да се добро влада.

Она се ту пуну недељу дана бавила, па кад е год на мене гледнула морала се мало насмејати, тако сам јој се чинио смешан у либерми. Морао сам јој и ја текар све по реду преповедати, и цела кућа се морала том смејати.

Пре нег што ће отићи, поклонила ми е сто форинти.

Нестане и нѣ.

Кад опет дођоше нови гости, то ест не мом господару, но мени и Бранку.

Кмет и Мариа.

Мариа се у свилене халјине обукла.

Донели су нам свашта што е за ело и пиће.

Ја и Бранко шетамо се с њима.

Свуд смо и водили, гди шта видити могу.

Видила нас и моя Бабика. Мал ми очи ние ископала; еднако виче, псуе. Каже да ил Мариа у мене ил ја у Марию залюбљен бити морам.

Кмет и Мариа одоше.

Ја и Баби смо се помирили на ново.

Све е ишло своим старим колом.

На еданпут Бранко постаде вахтмайстором.

То е тежко пало на срце стари нѣгови камарата каплара. Па га сад текар почеше пецкати, да неће никад официром постати.

Бранко е сад често, кадгод е могао кмету одлазио, а Марија е сваке неделѣ долазила, па е што то Бранку доносила.

Бранку е био дат изглед скорим официром постати.

Еднако е кмету одлазио.

Марија и чика примали су га усрдно.

Марија е била у Бранка већ давно залюбљена, сад се опет Бранко у Марию залюбио.

Ј сам му много пути представљам, да се мане Морие, ер није она за нѣга. Шта ће нѣму паорка. Бранко се на мене због тог разљутео.

Нисам се увек ни могао кад сам хтео са Бранком састаяти. Нѣгови камарати пребацивали су му што се са либерияшом дружи, па му казали, да ће ду га презрети, ако се буде самном и одсад дружио.

То е Бранку врло тежко пало, ер би он за овог друга и душу положио.

Пролазе дако дани, месеци. Бранко нада се официром постати. Време опет пролази, една, две три прилике, ал опет не иде напред.

Имао је Бранко неку особиту слабост, и то суевѣрије.

Он је много на сан и картаре давао.

По нѣговом разлаганю сна, увек ми је говорио, да је он мученик овог света. Говорио је да по нѣговом сневаню, много и много претрпити мора, док продере до своје цѣли. Кад и кад мени је напред, на два три дана по сну предсказивао, да ће му ово ил оно, добро ил зло стати се па за чудо — погодио је. Кад је сневао псе, да га уедаю, или ватру или блато, био је увек смутан, и није се у нѣговој смутњи преварио. Кад је сневао, да му се отац покойни появио, и гледао га, онда би Бранко у ватру ишао, уверен, да му се неће ништа стати. Картаре, ма из коег вилаета дошле, све су му едно предвозвештавале, да ће преко страшни борба прећи, и то канда су у боб врачале, свака едно те едно, пророковала му да ће напоследку, кад већ едва душа у нѣму остане, све своје надежде испунѣне видети.

Ја сам се сам томе чудило, но опет хтео сам му то суевѣрије из главе избити, ал он смешећи се, па као неким уверењем и задо-

вољством рекао би: тако је, све оне право имаю.

Опет една прилика премаши га. Он смутан, ал ником се не тужи. Чуе, чита, како се у Африки и на Кавказу туку; желио би се онамо. Види да нема томе изгледа, па мисли се шта ће сад.

Док је Бранко тако смућен живио, и мене је нека туга напала. Мислио сам се: докле ћеш ти туђ слуга бити. Зар си се због тога толико од рођења мучио да тако живиш?

Почео сам смишљати планове, како би се од овог ига ослободио. Новаца сам већ толико имао да сам се могао уредити, и старим моим правцем корачати. Ја би ишао, ал жао ми је Бранка оставити.

Тако ја дешперирао, па дође јошт нова незгода за мене, да ми живот огорчи. Дође у варош моя Резика, да овде седи. Она је не надалеко са своим мужем, који је ишпан био седела, сад пак умро јој муж, па се овамо пресели. Видела ме и она у либерии. Мал ние пукла од смея. Инвитира ме да ју посетим. То сам учинио. Ја то учиним данас, сутра, прекосутра, па тако далъ. Она је прилично

стекла, па сад опет чека на какову партию. Чуе да сам я са Бабином познат, я іой обећам да ћу Бабики одказати. Но сад опет у Бабику демон уђе. Почну се сад нњи две гложити. Шта ћу сад?

Међутим случи ес една несрећа. Бранко едном неприликом паде у трку коню преко главе, и опасно се повреди. Почео е манькати. Свима е жао било. Остане му едан фелер за спомен, па сад хоће да остави службу. Он немора ю оставити, ал може ако хоће. Кажу му да због тога немора иступити, ал он неће да зна зато.

Видио е да неможе брзо напред, реши се оставити службу и далъ што покушати. Господар мой одговарао га да то не чини, ал Бранко свое тера. Отиде на репорт, па региментском лекару, да се визитира, па наскоро буде суперарбитрират, или као што хусари говоре изсуперират.

Я сам то едва дочекао. Но како ћу се од мой аспида ослободити. Напоследку рекнем Бабики, да идем кући да извадим крштено писмо, па да се вратим и ню узмем, но и то додам, да я не могу кући ићи као локай, ер сам од

доброг рода, но да најпре морам службу одказати. Она се на то склони. То исто кажем и Рези, и она се на то склони. Свака ми е дала на пут по сто форинти, с молбом, што пре да дођем, па да какав кшефт започнемо.

Бранко е већ готов био за пут. Сад и ја зафалим мом господару, и госпођи, кои знајући да Бранка водем, нису нас хтели кидати. Госпођа се само смејала Бабики, кад е чула да ме она чека да натраг дођем.

Оставим старе халјине Бабики, као баяги и онако љу се вратити.

Сад да се од наши пријатеља опростимо. Нђгови прости хусари плакали су. Камарати грлили су га и любили, и све му пророковали, да ће он нешто више кад тад постати, па да се на њи не заборави.

Све стои преправно. Од Резике опростио сам се већ синоћ крадом, а са Бабиком у јутру, па онда на кола. Прате нас многи пријатељи. Станемо код едног бирцауза, да попиемо са друговима последњу чашу. Ми испијемо, а Рези е едне, а Бабика е друге стране сокака случајно идући састадоше се, па Бабика одма у инат. Ми сви гледамо, шта ће да буде. Резика

є солидна, не дира ю, ал Бабука одма у псовку па у очи Рези, па се изроди битка, хусари иду да їй разваде, ал ти я и Бранко одма на кола па свима збогом!

Први квартир ил конак био нам є код нашег приятеля кмета и Марие.

Кад су нас опет у цивилу видели зачудили су се. Преповедамо им нашу судбу. И жале нас, и радују се што се тако догодило. Сад мисле Бранко ће ту остати.

Задржали смо се ту осам дана. Непушћаю нас. Мария плаче, само Бранко да не иде, има ту свашта доста, па га неће глава болети. Бранко одговара, да за сад ни мислити не може о том, єр є он іошт млад и незрео, па іошт ние ништ у свету пробао, незна ни сам шта є, па мора далѣ свет пробати.

Напоследку, да ю утеши у толико, да се може лаким срцем отиснути, каже іой, да чека на нѣга іошт по године па ил ће се вратити, ил писати іой.

Я Бранку говорим да бар мене овде остави и препоручи. Ние шала тако лепа женска, лепо иманѣ, толико слуги и марве, та да живим као бубрег у лою. Бранко ме одбие.

Тако едва смо се одкинули одавде; какав е то плач каква искреност у Марије. Кад смо се опростили и изљубили, а Марија коньску гриву люби, кои нас возе. Заиста смо онда срећни люди били!

Сад хайдмо далѣ.

Мало помало, стигнемо у Пешту, наше старе радости и жалости место.

V.

Ето нас опет у Пешти!

Прва нам е брига била наше кредиторе посѣтити.

О како су се ти радовали кад су нас видли! Мислели су пре тога, ти лумпови, од нѣи никад ништа нећемо добити. Па ето сад исплаћено.

Сад извучемо школске testimonia.

Сад опет мисли се шта ћемо?

Найпре се добро кипирамо, погодимо собу, па сад држ конференцију.

Јошт нам е прилично новаца остало.

Ја начиним едан особити план. Мислио сам си, сад већ можеш шта хоћеш постати. Да идем у богословију? да дугачак капут носим?

доста сам дугачку либерию носио, па сад опет као ђак? нипошто. Да будем натарош, нипошто. Нећу да ми солгабиров заповеда. Да узмем Резу ил Бабику? да ме Бог сачува.

Дакле шта ћемо?

Хоћу да будем юрат, то е живот.

Но да то постигнем морам права изучити ил јавно ил приватно. Могу и овако и онако.

Измислим план и саобштим Бранку: да учимо заедно права па да приватно положимо, гдегод у дальој вароши, па кад се вратимо да постанемо юратма. Он на то престане. Е сад купуй штудије, те учи.

Учио сам са Бранком донikle, а после му кажем: Знаш шта Бранко, научи ти добро, па онда хайдмо на пут, па ти положи у едной вароши за мене, а у другој за тебе. Бранко се насмеши па каже, е добро.

Ј сад комотно проводим, а Бранко никуд не иде, но даню ноћу учи.

После два месеца каже ми Бранко: ја сам готов, айдемо.

Кренемо се.

У едной вароши положи Бранко за себе све екзамене, у другој за мене. Ј сам се

донде у кафани билияра играо. У testimонии
није било личног описания па је лако ишло.
Тако положисмо ја и Бранко све што треба.

Вратимо се у Пешту.

Почела се нова школска година.

Бранку не да враг мира, није му доста што
ће скорим јуратом постати, упише се опет за
инжинирство.

Дође и Здравковић да се упише у јурате
па многи други стари брандебургери.

Тако опет пролазе дани и месеци.

Но и новци наши тако исто пролазе; јошт
мало, па ћемо опет на старе ните.

Бранко тера процес са своим куратором;
но овај је силан, мора свуд да губи. Тражи
да га сбаци, и новог избере, а вармеђа држи
страну првом. Ишту рачун шта је радио гди
је био за то време, па га називљу битангом.

Кад нам је сасвим нестало новац, ја сам се
коекако јошт и даље држао. Играо сам добро
билияра, па сам сваки дан на алагеру што
добиао.

Бранко стане код едног фишкала за кан-
целисту, то само за ручак. Овај фишкал био
је лут човек. Имао је дванајст кое јурата кое

практиканта, а ти су сви заједно ручали. Вечере ние било. Ручак е био танак, ербо се заверио фишкал, да сваке године дваест хиљада форинти заслужити мора, па е штедљив био. А и иначе, ние му нужде било за младе люде, ер многи су за срећу држали да могу код нѣга бадава радити, да се што науче. Но шта е то Бранку помагало, кад треба да живи Шта поред самог ручка, па ради до ноћи, пак онда тек да може изићи напољ, мора хауз-майстеру два грошића платити.

Но поред све неволѣ трудио се Бранко и ту, и принципал нѣгов, премда лют човек био е с њим задоволян. Само се еданпут на нѣга јако разљутио. Ј сам баш био онде. Чекам га да сврши свой посао, па да идемо. Ал принципал у канцеларую па пита Бранка лутито ел већ преписана реплика, ер се мора овог часа експедирати. Бранко баш онда довршио па у хитости место прашионице узме дивит па по реплики. Мал ние шлог ударио принципала. Реплика е била од десет табака. Но и то прође.

Бранко е више из нужде нег из волѣ овде био, па зато и изостаяо е по едан два сата

сваки дан да може іошт у школу ићи, и іошт што друго научити.

Не єданпут ми се тужио.

„Видиш брате, немогу я овде дуго остати, баш да ми се најболѣ води. Не могу я то моим очима гледати, кад какова фамилија єдном парницом изгуби све свое иманѣ.“

„Е брате, ти у том немаш право; ником се силом не отима, него по закону се сваки наплаћує. Било таковима не правити дугове.“

„То є све истина, то є све по правди, ал я нећу да будем извршително орудіє. Сад ми имамо у нашої канцеларии двоицу, кои су помоћници и извршители такови ствари. Сад познаєш оног нашег помоћника са зашпицени бркови. Тай иде увек на ексекуциє, па и я є њиме да што помогнем. Да видиш већ како нас виде стрепе од нас; одма повичу: ево иду. Деца жена плачу. Ми ништ; дође лицитация; све продамо. Мой вицепринципал то неосећа. Сутра фамилија нема парче леба у кући, а ми є диюрном враћамо се. Кад такову диюрну за вечеру єдем, немогу залогай да гутам.“

„Све є то добро Бранко, и тога да нема, дужник не би никад плаћао.“

„А како ти се ово допада. Долазе люди, на ишту савета, како ћеду добар конкурз начинити, да им и новаца остане, и не буду затворени. Ту после чуеш свашта. Како нетреба на сваки еспак акцепт дати, но да е бешталунг увек већи и већи и т. д. едном речи, я немогу овде остати.“

„То е сасвим друго што ти ние понарави, но опет ти кажем да што год о том говориш, немаш право. Овај свет е већ тако створен. Свака класа има свой благородан задатак, свое добре и слабие стране. Но ти кад ти се то недопада шта ћеш дакле?“

„Дай ми ма шта друго, само да не видим страданѣ людско; рад би да никог невидим у беди.“

„То никад нећеш дочекати: Но чекај што паметније да ти кажем. Ако нећеш немораш ту остати, сад е већ и онако време ту, да постанемо јуратима.“

„Па онда?“

„Не видиш ли да смо се истрошили, па да се помогнемо, паметно што измислити морамо.“

„Па како?“

„Слушай! Како се закунемо за јурате, одма ђеду нас Чивути напаста да заложимо testimonia, на којима е назначено да смо јурати. На такву testimonia оное кои никаквог иманя нема, даду 25 фор. сребра, а зато приме testimonia, и осим тога едну облигацију без датума, са нашим подписом, да смо дужни за три године сумму од 40 фор. ср. платити. Кои пак од куће има што добити, кад постане мајоренном, тај добия више и преко хиљаде.“

„Ал су претерани интереси.“

„То е истина, на сто триста на три године; ал можеш и умрети за три године, па шта ти хасни све што имаш?“

„И то е истина, е дакле ради како знаш.“

После неколико дана постанемо јуратима.

Ј добием од Чивута 25, Бранко двеста форинти.

Бранко одкаже свом принципалу.

Сад да знате да смо ми наеданпут велики люди постали.

Знате ли ви шта е то јурат?

Јурат е млад човек кои сврши права, па се упише као у неки цej, гди треба после да практицира своје науке, и то код свию судова.

Чест и слобода му є била велика, маньи судови ни су му заповедали. За годину две дана положи неки строг екзамен, па добие диплому, и постане одєдаред фишкалом, но примлѣни су бивали и у веѣа звания, и доиста, не єдан є великим човеком постао. Ово што се тиче права и дужности.

Но шта є био юрат у дружевном животу? Слободњак, коме нико незаповеда, гавалер по рангу, чинио ово ил оно све му добро стои; дружи се са нижим класама, без да му великаши замере, у ма како великом друштву пристао є; данас є у најнижој куѣи на игри, сутра опет код каквог грофа. Данас баца око на Лизу, која иде с котарицом на пияцу, сутра смеши се на грофицу, и нико се ненаѣе увреѣен. Ко єднога увреди, увредио є све, па тежко нѣму; кредитори несмеду иѣ гонити док не положе цензуру; понајвише су бранденбургери; ѣифте су иѣ мрзели, а они ѣифту да не виде. Юрат се издалека познати могао, по слободном ходу и погледу. Често є ишао под сабљом у атили. Код женски сваког реда био є врло добро примлѣн. У чести є био єдан другоме

раван, без разлике каквог е ко рода и племена.

Сад сам био у мом правом елементу, ранга доста, само брини се за новце.

Но Бранка ни тај велики ранг није задовољио.

Он све чита неке књижурине, па кад га питам на што му то? а он се насмее па рече:

„Видим ја мой Милане да се ми у мислима све већма неслажемо. Ти хоћеш све неки курмахер да будеш, на ништ не читаш.“

„Е мой Бранко ти си већ доста читао и читаш, па из моје главе изиђе увек спасителна мисао, у невољи шта да чинимо. Није добро много учити, и много знати. Кои много уме, увек су незадовољни, све ново и велико траже, па су понајвише несретни. Такови люди имаду и више непријатеља нег други; тима сваки трећи на путу стои. Видиш ја нећу много да знам, а и нашто кад немам велику главу, па само једним путем корачам, па морам мою цѣл постигнути.“

„А каква је та цѣл?“

„Ја идем само на то да се добро оженим, па онда све друго на част. Колико и има кои

су тако сретнима постали, а колко нѣи опет, кои поред свег труда и бореня у животу, заглаве. Кажем ти, я само идем на женитбу, па чини и ти то исто, слушај ме па се нећеш каяти.“

„Па кога да узмем?“

„Непитај кога, само нек има доста, па ма ког?“

„Я мислим Марию.“

„Но то опет нѣи твою рангу сходно, наћи ћеш доста други.“

„Каквом рангу, па шта фали Марии?“

„Та тек паоркиня е, пре би е и я узео ал сад не, ер ће бити доста други.“

„Дакле ми люди нисмо еднаки. Халѣина дакле чини човека а не срце. Мое е понятие о томе друго. Мария е плакала кад сам ишао да се врбуем; непита ме шта имам, из чисте наклоности задржава одма у пуной кући да останем, нѣи л то благородно?“

„Па како се сад то слаже, пре ти е био идеал Ида, а сада Мария, сравнѣивай сада?“

„Мария е на истом степену прама мене као Ида. Мария одма чистой своіой наклоности слѣдуе, Ида такођер, без да се ранг и

неко грађанско удаленъ у призрение узело. И овде у чистоти права природа човеческа показуе се. Марија е постала и остала при првој живота точки непокварена, Ида по рођењу своје високоположена све те природности препреге кида. Овакове женске биле од гора биле од дола, остаће ду ти верне, и неће те у невољи оставити. И већ кад е тако, желећи и я већ еданпут миран живот, и сад ти изјавлюем, да ћу Марию узети за жену.“

„Е кад ти е воля нек буде.“

И доиста Бранко одма пише кмету, ал на жалост кмет му одпише, да е термин давно прошао, када се обећао Марии писати, и потоме мислећи да е Бранко само шалу са Мариом проводуо, требуюћи човека у кући и фамилию, принудио е Марию против нѣне волѣ да се за другога уда, и сада е незадовольна, несрећна.

Бранко тек сада поче жалити, што се ние одма решио.

Я с мое стране, сасвим сам другу максимуму имао.

Я нисам хтео ништ да учим, ни да читам што ми ние одма на хасну. Женидба, то ми

є спасение, па само оно тражим што же и иди доброй води.

Часа имао сам доста.

Као јурат нисам хтео мой ранг деградирати.

Сад ћу да постанем човек од моде, од салона.

Узнем читати славнога Книгге-а о конверсацији, па бечки галантом; у мом животу, особито кад сам либерию носио, доста сам видио, како са светом поступати треба. Само још мало новаца па ће све добро бити.

Ја и Бранко идемо едаред на вечеру у најноблию гостикницу код К. Паризкоциганска банда свира. Седнемо за едан удалън астал. Било є зимно доба. Сутра є едан nobl-бал, на кои сваки неможе доћи. Зна се колико персона примаю се. Билета нема. Ми седимо, вечерамо, кад на едаред дођу две даме и едан господин. Овај є био човек около триест година, лепо обучен. Една дама около дваест година, друга около четрест, види се да є кадгод врло лепа била, пуна, благородног изражая образа, но мало више кокета нег прва, ер јој очи свуд стреляше. По ношиву рекао

би, да е богата. Седну за наш астал. Бранко замишлѣн слуша цигане.

Бранко е добро изгледао. Бркови тек мисле хоѣел прокляти. Премда није био тако леп и приятан као ја, аљ зато су га даме скоро, или да рекнем бољма гледале нег мене, и да е знао како треба са светом живити, и овом приликом могао би постати срећан.

Даме кокетираю, а Бранко намрштен ћути. Ја метем на едно око стакло а другим умиљато изврѣем. Дамама се даде на смей. Виду да сам јурат, нећеду замерити, ако се замерим, ништ не губим.

Она стария била е много слободния. Почну међу собом даме говорити. Бранко и разуме, но чини се невешт. Ја све мислим да о мени говоре. Кад еданпут запита стария дама Бранка ели он јурат; он каже да есте и ја и он. Пита бил би се могле добити билете за сутрашњи дан, она би требовала три. Бранко каже да е тешко и за десет форинти едну добити. На то дама: она ће дати сто за сваку ако се добие, само ако се може. Ја гурнем Бранка, Бранко каже да можда се могу за скупе новце добити. На то дама: ако ми можете до сутра

набавити, а сам готова ма колико платила. Бранко се обећа да ће донети. Дама му каже гди седи, сокак и нумеру, и дода, баш ако и не нађе, да јој јави.

Видим ја да иста дама на Бранка очи баца; она друга би на мене, ал несме од мужа. Донесу се скупа вина; часте нас.

Дође време да се иде кући. Даме одлазе она една опет спомене да ће чекати Бранка сутра околу еданајст сати, па оду.

Сад се ја и Бранко почнемо саветовати. Пита Бранко шта да ради. Кажем му, нек се лепо уреди у јутру а ја ћу донде гледати за билетама.

Одемо спавати. Сутрадан, ја раније одем, а Бранко доцније устане и обуче се као што треба.

Ја вратим се, ал нема ни едне билете; све су разнешене.

Сад ословим Бранка да иде, он неће кад нема билета; ал човече, рекнем му, резон е, да идеш, кад си се обрекао.

Он опет неће.

Напоследку реши се, ал тако да и ја с њим идем. Ј се обрадовао томе, ер ако њму не изиђе за руком, изићи ће мени.

Около еданајст сати, а ми онамо. Кад тамо, а ја видим еднога пред врати у либерии, у таквој истой, као што сам ја носио.

Пи тамо ели оде седи оваква и оваква дама, под овом нумером. Адреса од имена ние нам дала. Он каже, таква иста е њгова госпођа. Пријави нас.

Она седи у едной красной соби на едном дивану у зеленој од кадифе сербиянки. Кад уђемо, лецо нас прими и запита есмо ли донели билете. Каже Бранко да нема, и тек дошли смо то да јавимо.

Она на то изјави, да јој е мило што смо дошли бар да јавимо, и што смо реч одржали, ил што е Бранко реч одржао.

Почне после Бранка запиткивати од куда е, чии е син. Он јој све преповеда. Она се чуди. Запита га бил он ишао с њом да траже други квартир, ер овај се јој недопада. Ја на то устанем, поклоним се, и одем.

Бранко оде с њом квартир тражит. Нађу едан велики, и погоде се. Госпођа каже хаус-

майстеру да ће одма педесет форинти за ка-
пару послати.

Врате се кући, дама да Бранку педесет
форинти да однесе. Бранко плати и донесе
квиту.

Сад видим рекне она као из шале да сте
добар младић, ер сте могли то и задржати па
не доћи.

„Зар сте ви милостива мене за таквог др-
жали?“ рече увређен Бранко.

Но госпођа га е ублажила, и текар јој се
допао Бранко.

Моли га да јој дође сваки дан.

Сутра дан задржи га на ручку.

Она млађа госпођа, са мужем, била јој е
позната, но одеад није хтела више да зна
за њу.

Бранко сваки дан е ишао тамо. Био е већ
онде као код куће. Она е била зъло богата.
Казала му е, ако ће е слушати неће му ништ
фалити; живиће као гроф. И доиста Бранко
покаже на едаред хиляду форинти. И мени е
дао лепу суму од тога, па е погодио леп
квартир за себе. Сваки дан е ишао онамо на
ручак и вечеру. Накуповао е сиясет књига.

Кажем му да не лудуе за тим, ал ништ не-
 помаже. Добие опет новаца, па опет, па е сад
 Бранко као неки банкиер, новаца као плеве.
 С' њом се шета, воза се на красни каруца.
 Времена има доста, цео дан е нѣгов. Сад га
 навалише братия; онај нема халѣина, онај ђак
 нема књига, Бранко сваком дае. Кажем му да
 не веруе сваком, свет е лукав. Она ние му
 ништ забранѣивала, све му е чинила; сваки е
 држао да га е узела место сина. Но он е од-
 већ доброг срца, па неможе да гледи кад коме
 што фали. Ма каквог сиромака, просяка на со-
 каку нађе, сваком дели. Я му кажем, да има
 много и неваляли люди, којима он добра чини,
 он вели, док се противно не докаже, он сва-
 ког човека за доброг држи. Я опет на про-
 тив узео сам си ту максимуму, да сваког држим
 за невалялог, док се не потврди да е валан.
 Я држим далѣ, ко тебе лебом ти нѣга кола-
 чем, ко тебе палицом ти нѣга буџом. Бранко
 ми се смее. Он кад не удели каквом просяку,
 покае се у другом сокаку, па се враћа да му
 што да. Он вели, да ни нѣму не пада добро
 што има, кад види толико нѣи без леба.

Сад сам я поред Бранка подпуним гавалером постао. Сад треба да гледим да се оженим.

Био сам рафинират од сваке струке. Име ми е Милан, но преиначим га на Емил. И то нешто значи. Носио сам се као какав барон. У оно доба била е мода лети све од едне фарбе халъине носити. Я сам имао више такви фела. На дан сам се двапут преоблачио. Особито жута фарба е онда била модерн. Тако сам често ишао: у жути панталона, жутом капутићу, жут пруслук, жуте топанке, жут шешир, жуте рукавице, онако као прави денди; ко ме ние познавао држао ме за барона. Ишао сам сваки дан у кайзербад и театар. Многи ме већ по самой фигури познавали.

Међу женскима био сам одвећ учтив. Ако су од већег реда, нисам пушио, и грдио сам оне кои пуше. На свако нъиово питанъ нисам рекао: любим руку, ер то сваки њифта говори. Пред матера маобо жаваосам кѣри, а матерама ако е дошло до речи, увек сам казао, да су о десет година млађе нег што есу. У елу и пићу држао сам границу, имао сам кад на другом месту наести и напити се. Са едини-

цама поступао сам као са јетом да се нераз-
бию. Са стариим дамама и шнуфао сам, и свака
е казала, овај е шармант. У игри сам био уко-
чен као енглески центлмен. Пазио сам којој
дама треба воде, па носи, ал и то е морала
дама бити, којој сам ја воду носио.

У мањим друштвама гди није баш тако
нобл ишло, фалио сам најпре кћер па матер
како добро изгледаю, како е мати млада, канда
е кћери сестра, како су радене. Ако сам по-
чашћен, а ја фалим како јошт нисам тако до-
брог ела ео, како е юфка од пите фина као
тилангле.

Са людма, ако су већег реда ћутим више
него обично, запалюем им цигару, уступам ме-
сто да седну. Ако су мањи, говорим о еко-
номии, о скупоћи, о оскудици у новцу, и често
гледим на сат колико е сати.

Е сад овакав човек да не прокопше!

У ствари женидбе био сам особитог вкуса,
сасвим противан Бранку.

Бранко е ово држао:

Не треба да узме стар младу, нит млада
за старог да полази, едно вели због тога што
није пропорция и редко е задоволян живот,

друго фамилия често остае без родителя и дође у туђе руке.

Гди се една ил друга страна мрзи, недопуштати да се узму, ер е опет редко добар живот.

Више на оданост и наклоност нег на новац гледати, ер ако се случаем новац измигољи, край приятельству.

У колико е могуће и на рацу гледати, ер добра раца има добар плод, па фамилия у наслеђе добия ако не друго а оно у животу добру препоруку са формом.

За шкрофулозне, ектичаве и богзна какве подаграше неполазити и не женити се, ер им син и унук неће зафалити што су на овом свету.

Я сам држао:

Треба се само богато оженити па ма каква била; то ест я кажем само за мене а не за другога.

Ако е млада лепа и богата о толико болѣ.

Ако е стара треба іој по вољи чинити, па гледати да се добро тестаментачини.

Ако ли е болестна треба іој дати медицина колико хоће.

Ако е мрзак живот, а богата е, нетреба од куће ићи, нит се дати истерати.

Но треба се чувати:

Ако е високоучена и високовоспитована нек донесе много новаца, то ест кажем за мене; на последку:

Недати, да се први дан женидбе алатура интабулира. У овом случаю најболѣ е кад муж нема шта да се на нѣга интабулира. Ер ако се интабулира, муж ће морати жени сваког нѣног имендана лепо гратулирати, да му се у чему год воля испуни, и онда жена носи капут, а муж визитлу.

Е сад колико люди, толико ђуди; едном се допада овако, Бранку онако.

А што се наклоности тиче што Бранко споминѣ, наклоност е као и гвожђе, кое се временом такођер изглође.

Састанем се са Бранком, па му кажем да сам видио Лауру.

Она е већ две године у Бечу седила са матером, па сад се опет вратише. Велимир е умро. Бог да му душу прости. Татомир ће сад фишкалом да постане.

Наговорим Бранка да идемо онамо на визиту.

Кад одемо, Лаура се убезекнула видећи такве гавалере, особито мене. Сад сам имао и ранг, као јурат, неби се ни грофица каква женирала. Она нас као год и мати лепо прими.

Питала нас Лаура гди смо од тог доба били, од како се нисмо видели. Нешто смо јој преповедали, а нешто смо прећутали.

Лаура је почела Бранку пребацивати, како се од нѣ ние ни опростио, како јој је жао било, ние могла три ноћи спавати и тако далѣ, и изяви да се од нѣиове куће неотуђуемо.

Ми смо опет овамо често долазили. Бранко сваки дан. Лаура добро је Бранка гледала.

На једном месту кумује Фрайла Лаура, па смо и ми позвати у сватове. Било је много страни и непознати, и мушки и женски. У вече ја мали бал.

Ми се понавше око Лауре налазимо.

Један нашег доба младић, доброг изгледа, одкуд отуд све око Лауре савија се, и све битек с њом рад играти. Питамо ко је, незна му нико име, кога смо год питали; а ко ће опет све запиткивати, да га начинимо сатим јошт

интересант. Лаури ни брига, ал е учтива прама
нѣга.

После веселя други дан исти младић све
около Лауриног пенџера се шета, кланя се,
и то тако трае дан на дан.

Едан дан Лаура покаже нам смешећи се
едно писмо. Каже неко га е кроз пенџер у
собу бацио. Да нам да га читамо. Ми га чи-
тамо:

„Благородна и високопочитайнѣйша
Фрайлице!

При првом погледу срце ми на вами остало.
Кад се опоменем оног вечера, оног францеца,
они ваши роза халбина па фризуре, та ах . . .
ах . . . немогу вам исказати колико ово не-
срећно срце за уздисаем лети, као муња по
светлости облака. Срећно оно магновенѣ кое
вас родило, и блага она земля куд ви вашим
малим ципелицама станете. Я се борим даню
ноћу, ер знам да никад то што мислим до-
стигнути нећу. Но при свем том смилуйте се
на страдалника, кои у заточению свои мисли
на соколовим крилама лебди над вами. О како
ми е тежко, перо ми из руке испада. Само вас
то анђелу земски јошт молим клечећи као пред

богинњом, да ме барем обнадеждите, то вст,
 я знам да ви никад нећете моя хтети бити,
 ал само ме обнадеждите, ма и неће никад бити,
 да ми бар обречете бар на десет година, а ја
 ћу и донде радосно за вама у надежди венути
 у срца больи

покорнѣйши

Светозар Цифрић

медицинер.“

Мал нисмо пукли од смея. Та то е наш
 земляк Светозар. Нисмо се видли од дѣтинь-
 ства па га нисмо ни познали. Но морамо га
 потражити ма е гди. Знамо већ колико е сати.

Кажемо Лаури, да ћемо се с њим састати
 ако му има одговора послати може по нами.
 Она се тек насмее.

Но ми пре нег што ћемо га потражити,
 напишемо му ово писмо, као баяги одговор на
 њгово :

„Любезни господине!

Ваше галант писмо примила сам. Слободу
 вашу извинява ваша претерана страст . . .
 Сажалюем што се тако яко борите, и будући
 да сами увидите да ће од тога тешко што
 бити, ал ви се само са пустом надеждом за-

доволявате, за то нека вам буде од мене изискивана надежда за после десет година, ал под тим условием, да и ви какав гавалерски акт мени за любов учините, и да вашу резигнацију покажете, а то е: да за то време нит ми што пишете, нити пак поред мог пенџера пролазите.

Лаура Н.“

Но пре нег што ћемо ово писмо на пошту дати, морамо га потражити, ер нема му адреса.

Хайд да га потражимо. Знао сам да ће у каквој нобл официни бити, зато такве смо тражили, па ако га видимо а ми унутра да си косу подкрешемо. Идемо у едан у други сокак, опазимо нашег Светозара, баш се однекуд у официну враћа. Ми за њиме уђемо, седнемо и кажемо да нам косу мало подсеку, и то кажемо им страним езиком. Едан најстарији, то е био господар, повиче: „Паризер!“ погледи на Светозара па на мене да ме узме под операцију. Други опет узме Бранка. Господар се удали, а наши оператери почеше о нама на езику, кои су мислели да не разумемо, разне

вицове правити, и нагађати оћемо ли се галант показати. Ми се господски покажемо, па одемо.

Одма смо писмо на пошту бацили.

Светозар е јошт онај дан писмо добио.

Кад сутра, а ми опет у официну, да си нешто мало на коси поправимо. Светозар е ту. Тек што смо готови, станем пред Светозара, и то у таковој позитури, у каквој говори обично какав велики господин каковом прама себе малом човеку. Светозар одговара са страхопочитањем на свако питањѣ. Позовемо га да дође после подне у кафану, код краљице око пет сати.

Ми у ово време овде чекамо, а ето Светозара.

Ту он почео е цифрати, а ја одма уфатим га за руку, и питам га да ли ме познае; он каже да не. Е сад му се јавимо ко смо, он није знао сиромашта ће од радости. Питамо га, где е досад био; каже понаввише у Бечу а едну годину био е у Паризу, зато га и зову паризером, па сад е опет дошао овамо да курс хирургски слуша.

Позовем га после да заедно вечерамо.

У вече се опет састанемо. Єдан другом
свое житиє казує. Я нешто сам и за себе
задржао, нисам хтео баш све исказати.

Светозар є био угледан млад човек, чи-
сменка, прстенѣ на прсту, па ланац и сат,
могао є човек се нѣм ма у каквом друштву
пристати.

Кажем му, да дође к мени увек кад год
узима часа; он то радо прими. Питам га има
ли каквог изгледа за женидбу. Каже да има,
може узети свог принципала кѣер, како сврши
курз, па осим нѣ има єдну младу удовицу;
бирташицу, некога почившег Јозефа Фишпайха
жену. Но он јошт на єдну трећу цилує, ако
му то испадне за руком, онда ће текар по-
стати срећан човек. Но за сад мора прећутати
коєнта, док се ствар болѣ не развиє.

Тако ми опет наше старо познанство об-
новимо. Он ме замоли, да га свуд медецине-
ром зовем, єр изван офоцине за таквог га
познаю. Я му то обречем, а с мое стране га
онет замолим, да гдигод може, за барона ме
изда, особито пред непознатима, а я ћу га
јошт за већег издавати нег за медецинера,
казаћу да ми є од стрица брат.

Од сад увек када сам Светозаровим сокаком пролазио, улазио сам у официну.

VI.

У берберском животу има врло много поезије, не знам да ли има више у ђачком. А друго кад е курзиста онда е и ђак, на јошт какав ђак, прави бранденбургер. Међу њима редак е филистер. Све отворена весела лица, галант, нису интриганти, пуни радости живота, и велике надежде за будућност. Посао му е лак, неизискуе напрезанѣ ума, зато су бербери отвореног духа, ер имаду часа на све стране мислити. Редко кои бербер да е незадовољан, и да е свой живот жалостно провео.

Кад уђеш у официну, у едном ђошку видет ћеш гитар ил тамбура гди виси, у гдекојој и едно и друго. Увек е међу њима какав поматори, као декан међ њима, он највише вицеце зна, и неки аукторитет ужива. Добри су певачи. Една единита слабост им е любопитство, ал то хасни публикуму. Кадгод уђем у официну, седнем, питам гди е Светозар, па

онда слушавам новине, па све знам без да морам новине читати.

Светозар е био највећи кицош од свију, зато нисам се стидио с њим кад кад и испод руке шетати се. Кад су већ новине исцрпљене, онда сваки о себи што започне. Какве е капите имао пре три године, колико пути се могао богато оженити, еданпут сам слушао едног, који е много давао на кицоштво, — па говори, да е у едно исто доба имао четири капута три фрака два квекера и осам панталона, и то све ново.

Еданпут ме само мрзело; ја баш на променади шетам се са Светозаром испод руке, састанем се са неколико мои познати, кад прође едан господин, и повиче јачим гласом на Светозара, да му дође сутра раније да га брије; и Светозара е то одвећ мрзило, и зарекао се, да баш му сутра отићи неће.

Бранко е сваки дан Лаури одлазио. Она е већ била у велико за удају; већ е прешла двадесет, ал е била лепа. Она донде около Брака, док га није укебала. Бранко е за ню јако заузет. Обрече јој да ња ју узети. Лаура се држи за срећну.

Еданпут неким случаем наиђем код Бранка на едно писмо, од Лауре на нѣга. Последнѣ речи овог писма овако су гласиле:

„Мое срце сасвим заробљено. Живот би ми без тебе пустина био. Нема тога који би ми твоје срце из мог срца изчупао, и онај сат у којем би ме теби отели, био би за мой живот последњи. Остае милион пути
твоя Лаура.“

Сад сам видио да су дубоко заишли, па сам се све бојо за Бранка, да што хрђаво не испадне, ер он сваком веруе, па још непознае фигле женске.

Састанемо се. Почне ми се тужити, да му је живот досадан. Истина, има свега у изобиљу, ал није задовољан. Нѣгова покровитељица рада е за нѣга поћи.

„Па лудо, зашт е неузмеш, шта мислиш, толико богатство?“

„Није пропорција, нема од обе стране наклоности.“

„Какве пропорције, какве наклоности. А гди ћеш ти наћи у свету праве пропорције?“

„Она само мою младост уважава, немам никакве друге заслуге, која би могла код нѣ

за темель служити, а и она са нѣним темельом е само новац.

„Мой брајко, младост гди е, ту е и заслуга, онда си добро код нѣ уписан, то е прави темель, а и нѣн темель новац, прави е темель.“

„Онда опет водем Лауру узети, она е више за мене, а и гине за мнош.“

„Е добро, а я ћу онда твою милостиву, ние ти противно?“

„Ни найманѣ.“

„Я ћу ти бити на руци код Лауре.“

„Ние нужно, нѣна душа е већ код мене.“

„Ал свашта лако веруеш.“

„Не брини се за мене.“

Сад да добро ствар испадне, одма би и я те како терно начинити могао. Бранко е био готов Лауру да узме. Ал найпре да видимо хоћели мени за руком поћи. Кажем Бранку да не иде осам дана тамо, па онда идем я да испитам шта ће и како ће бити. Бранко пристане на то. Оде на осам дана на страну.

Бранка нема едан дан, други дан, милостива да га тражити чрез слугу, нема га; слуга мене нађе, кажем му да е Бранко отишао на

страну некуда у госте, па му е позлело. Да ме милостива звати; она ме е већ познавала. Обучем се што игда болѣ могу, па хайд онамо.

Кад тамо, а она упарађена седи, добро е изгледала, мени се допадала болѣ нег какове врло младе. Я све на прстима, тихо као ма-чак к нѳой, сагнуо сам се яко, канда фишпан имам у леђама, па лепо поч у руку, па се повучем три корака натраг. Понуди ме сести.

„Опростите, што сам тако слободна, ви сте нѳгов најболѣи приятель, ви ће те најболѣ знати гди е Орлић, и шта ради?“

„Он е едно после подне отишао изван ва-роши, и разболео се, но поручио ми е, да му већ болѣ, но при свем том идем я сутра к нѳму да видим шта е.“

„То ће те врло паметно учинити. Я не-знам шта е том човеку, ние никад задоволян. Я му све чиним што жели, ал он увек зле волѣ, све га нешто срце на другу страну вуче. Кадкад му дође на памет што, па тек наедан-пут повиче: морам я у Африку ил у Кавказ, я плеснив живот неђу да водим. Питам га зашто е незадоволян, а он: мени ние доста тек живити, мое задовољство ние моим тѳлом

ограничено. После ако га питате далѣ, а он се разљуди, па неће много да одговара, нег љути.“

„Знате милостива, он је јошт млад, па много јошт треба да види и пробира.“

„А колико је година Бранку?“

„Двадесет милостива.“

„А он каже да је дваест и две.“

„Он има ту слабост, да се хоће све стариим да чини.“

„А колико је вама година?“

„Дваест и девет милостива.“

„Па тек јурат?“

„Није милостива, већ сам фишкал.“

„Па радите већ као фишкал?“

„О те како. Клиента сиясет. Па непримам никога ко напред добро неплати.“

„То сте ви срећан човек.“

„Био би кад би какву сходну заручницу нашао.“

„Па тога вальда има доста?“

„Има милостива, ал не за мене, ја сам рођен аристократ, па немарим за пургерство. Хоћу да је врло воспитана, од велике фамилије.“

„То вам ја морам какову препоручити.“

„О то ће ми мило бити милостива.“

„Ал нисте л' и ви тако шусовит као Бранко?“

„Боже сачувай, онај е као деран прама мене, истина добар, доброг срца, ал тек деран.“

„А били би сте ви онако веран човек?“

„О милостива, ви мене јошт не познаете.“
Она устане па поче по соби ходати.

„И ви сте вальда такав исти као и Бранко.“

„Ј милостива, опростите, да вам могу казати да се у том варате, — ја би да сам као Бранко — ваш роб био.“

„Та ја нисам ни за вас ни за Бранка, ја сам већ — стара.“

„О молим вас немојте нас вређати, ви милостива и сад јошт изгледате као звезда да-ница.“

„Па шта мислите, колико ми е година?“
Онда и ја устанем па нђой ближе.

„Опростите милостива, млого да рекнем, едва двадесет и седам.“

„Ха ха! ја већ тридесет и осам.“

„Не би рекао.“

„Ви сте господине велики ласкатель. Ви би сте вашој госпођи све по вољи чинили, ви ми се сасвим допадате.“

„О то ми е мило!“

На то клекнем пред ню, па склопим молећи руке.

„Милостива, я сам ваш роб, чините од мене шта год хоћете, ал смилуйте се.“

„Шта да се смилуем.“

„Бранко е млад, я сам стари, узмите ме да я будем извршителъ ваши мисли, ваше волѣ.“

Я вичем еднако смилуйте се, држећи руке горе као деца кад нѣто моле, а милостива све натражке далѣ, а я опет све напред се за нѣом пузем.

„Но то се неби надала од вас, да ви вашег друга изневеравате; ви нѣгово место да заступите, било би издайство од ваше стране, ер сте дошли да га извините, а не да га одклоните. Он нек дође, кад му се год допада, врата су му отворена, а ви устайте, и немойте се више мучити, ер е све без успѣха.“

Я устанем, нѣти се могу дуже разговарати, извинявам се, па гледай што пре одмакни се.

Я одем.

Чекам на Бранка. После неколико дана дође, и све му преповедим. Ёдва сам га могао на то навући, да се што пре код милостиве нађе. Јошт нисам му хтео о том говорити, како сам онде прошао, ер сам рад дочекати, да видим шта ће му она о том говорити.

Кад он онамо, а она му све преповеди.

„Какав е то твой приятель, та он ми се намећао.“ И све, и како сам клечао казала му е. Он се сладко насмејо.

Бранко е опет у свом старом колосеку био, ал тек Лаура му е била главна цѣл. Већ као готова е ствар, да се узму, и то до месец два дана.

Донде ћемо, мислио сам, јошт заједно провести добре дане, па вальда ћу и ја гди год продерати.

Време ми е већ опет дуго било. Мой Светозар често е к мени долазио и о своим партијама говорио е. Видио сам му и принципалову кћер, фajn девојка. Хайд сад да видимо Фишпауховицу. Кад онамо, красна велика гостионица са башћом, па ко служи, ко е госпођа Фишпауховица него негдашња фрайла Фаника, кћи пекара Шмалца. Ние ме познала. После

кад сам іой казао ко сам, яко се радовала. Одма пита за Бранка, кажем іой довесеґемо га. Питам ю, како є, каже све є добро само єдно зло што іой умро и отац и мати, па и муж. Оно прво є зло, мужа ће наћи.

Сутра дан довео сам Бранка; текар є била радост.

Светозар ми саобшти іошт єдну ствар, како са єдном лепом и богатом фрайлом у корешпонденции стои, и да има временом надежде.

Кад оно шта є, покаже ми писмо од фрайле Лауре. Известим га у чему є ствар, да не лудує; сад се сам себи смее.

Бранко веґ се запекао код Лауре. Он каже, да му є Ида и Мария идеал, ал и Лаура му є после ови срцу найближа. Види ћемо шта ће бити.

Док є Бранко онамо одлазио, донде сам я по кою юратску шалу проводио.

Седио сам у єдном великом сокаку, у єдној великой кући, баш кућа до куће до кундшафтц-амта. Знате, да се овде сваки кои какову службу тражи, преяви. Овамо долазе камердинери, локаи, куварке и богзна ко іошт, па траже службу.

Кућа у којој сам ја седио, имала је изглед на форму као и поменута комшиска. Једна за другому слеplљна, ко је шта тражио, могао се лако овамо ил онамо заплести. Биро од кундшафтцамта има изглед на сокак, и мой квартир удара на сокак, и како се под капию уђе, одма на десно моя врата.

Ја из дугог времена гледим кроз пенџер, кад неки час ал к мени две младе женске у собу и питаю је ли ту кундшафтцамт, траже се кудгод за штумадле. Ја и упутим у комши-лук. Кад сутра опет друге, па прекосутра опет. Мислио сам си, кад ме тако узнемираваю, а оно бар да и ја имам какову забаву. Дозовем едног познатог јурата, да буде и пре подне и после подне код мене. Начинимо едан протокол, па онда седи едан за асталом на сред собе поред протокола, а други гледа кроз пенџер. Питаю ел ту кундшафтцамт, кажемо есте. Сад питај партаю, гди је крштено писмо, гди су атестати. Једна се тражи за виршафтерку, друга за куварку, трећа за штумадлу и т. д. Па онда закажемо да дођу друге неделљ овај и овај дан. После видећи саме да нису на добром путу сврну се гди треба. Но опет но-

вайлие кои нису за то знали, долазили су. Свако после подне под капиом пуно локая, камердинера, куварка, па чекаю док с ручка дођемо. Ђдва сам им могао одговарати, толико и е било; више су долазили овамо него у онај прави. Морао сам иј већ терати, ал ништ не помаже, немогу да иј се курталишем.

Измеђ остали, дође и една женска, пуна, около четрест пет година стара, тражи се за куварку, кад е добро погледим познаем е ко е. Иштем атестате, кад покаже, а оно моя Бабика. Питам е како е и шта е, а она поче свое житие преповедати, како е она имала добре службе, стекла е прилично новаца, но су е хрђави люди преварили; обрицали јој да ћеду е узети па су јој новце потрошили. Она вели, највећма се еди на едног шпицпуба локая обрштеровог, коме е дала сто форинти, и обрекао јој да ће ју узети, па е отишао, и никад се вратио није. На то се почнем гротом смејати, па е распитивам гди е то било, она све преповеда, а се опет смеем, кад мало по мало почне ме кое по смею, кое по дужем разговору познавати, па онда нападне ме, ти си мой любезни, па оће к мени, а ја се недам, кажем

іој, да я нисам тай ког она мисли, да нисам я я, но други когод. Ништ непомаже. Напоследку предам се, дам іој кою пару, и обречем се да ћемо се чешће видити. Она буде с тим задовольна.

Но партае ми еднако долазе, шта ћу с њима? Госпођа од куће одкаже ми квартир, каже да іој правим шкандал по кући, а я исплатим па се извучем іошт онај дан, да се ослободим од несносни гостию.

Цифрић ме еданпут замоли, да одем я и Бранко с њиме у госте, на неку свечаност у одну малу варошицу Н. Онде е наш у дитиньству друг и учитель, Любомир Рудић. Саобштим Бранку, он е готов. Милостива му е дала урлауб. Я кажем Цифрићу, да мене и Бранка не преяви као свое давнашнѣ познате, но као страну господу, док се сами не изявимо.

Дођемо пре едан дан на светковину.

Станимо се у великой гостионици, па онда Рудићу у визиту. Будемо као нека особита господа представлѣни.

Рудић са своіом супругом — био е већ оженѣн, дочека нас са највећом учтивосћу и страхопочитанием. Титулира мене и Бранка:

ваше високородие, ваше високоблагородие. Одма нас замоли, да неидемо никоме ни на вечеру ни на ручак, но да будемо нѣгови гости. Шта-ция ние му била рѣава, па е добру кућу водио.

Прошетамо се кроз варош. Знате како е у малой вароши. Сви су любопитљиви, бакали, барбири стое пред дућанма, за леђма им госпође извирую, една фрайла разбила е пенџер, брзо отварајући га, само да нас из ока не изгуби. Погађаю нагађаю ко смо шта смо. Сви смо господски, богато обучени. Ј у фатермердерма до преко ушию, изгледао сам као прави Ен-глендер. Фиакера смо на више дана погодили, те остае с нами ма докле.

Кад сутра дан а ми сви у цркву. Сви на нас гледаю. После цркве, а оно зову нас на све стране на ручак. Ми зафалимо, но нећемо да изневеримо Рудића. Добри гостолубиви пур-гери. Они нас гледаю од пете до главе, чуде се крою наши хальина, и фатермердерма. Ми се опет нѣима чудимо. Едан носи шешир од форме анно найне, другом е струк капута на леђи, а трећега капут е до пете дугачак, па стои канда е на штруфнама. Госпође не носе шешире, но скупе капе од блонда.

Дође ручак.

Све е живо и весело.

Дође време наздравица. Ј сам наздравио домаћину, и у едно изјавим, да ја и Бранко, да смо нѣгови земляци и стари другови.

Можете си мислити, какова е то за нѣга радост била!

После ручка нас четворица насамо, па сваки преоведа свой живот.

Рудић преоведа, како се и он јако мучио. Досадило му се еданпут, па е отишао у актере. Овде се упозна са примадонном, побегне с њом, дружтво се распршти, примадонна побегне опет од нѣга. А он тако лупао се, док еданпут није ову добру штацију задобио, и оженио се.

Питам га, има ли овде какови богати партија. Каже ми, има една лепа млада удовица, са двоје ситне деце. Ајдмо на визиту.

Кад онамо ест млада лепа, ал шта ће ми деца?

Она здраво око мене иде, ал дечино е иманѣ па после да имам процеса. Друго и она мислела е, богзна какав сам ја богаташ. Е па би смо едно друго преварили. Одма се покажем ладан. Она на то ни да ме погледи.

Код едног сродника нѣног дае се велика вечера. Фамилия е велика. Хоће да и стране, то ест нас у госте да зову. Удовица каже да неће доћи ако мене позову. Тако се разжестила, што у нѣн план упуштати се нисам хтео. Сад се родови разделе на две стране, едни ме хоћеду други не. Дошло е до вотизирања. О едан вотум пропао сам. Тако я у мом животу и то сам доживио, да су на мене вотизирали хоћу ли доћи на вечеру или — не. Бранко и Светозар могли су ићи, ал наравно да нису хтели. Тако родови сами су поели вечеру. А удовица е остала да кука за мном.

Сутра дан кренемо се на пут. Рудић хоће до едне штацие да нас прати. Онде има едног друга учителя; био е код нѣга први дан с нами на ручку; чули смо га како добро пева и у тамбуру удара.

Кад онамо стигнемо, едно сиромашно село, школа издрта, није читав сваки пенџер, но од папира, па у среди тек парче стакла од винске флаше залепљено. Учитель нема жене, сам кува. Питам га колика му е плаћа, каже сто форинти шайна, питам га како излази на край,

е лепо, одговори ми, добием нешто мало ране, и дрва; пред св. Катерину идем сећи купус, плате ми, после колѣм свинѣ, опет плате ми. Па онда долазе свеци и фашанге, ту се опет добро живи, певам свирам. Данас е код кмета, сутра код другог; лети и шишам и брием; дође берба опралям каде и судове, па тако живим као таузендкинстлер. И додуше имао е свашта у кући, да смо се сви чудили. Сад сирома тражи мало болю штацию, па смо га баш нашли гди компонира едну оду на свог неког покровителя кои ће га препоручити. Осам дана се мучи на последњој строфи, док му ми сад нисмо помогли, и доконали; знам кад е прочитао покровитель, да е у триумфу мислима на небо летио.

Сготови се ручак, учитель сам преправля, Рудић му нешто помаже.

Седнемо за ручак. Ручак мали, ал добар, друштво весело и задовољно. Вино добро. Па онда се тек започне право веселѣ. Светозар, па Рудић — па Зоричић — тако се звао наш домаћин — сви трое славни певци и тамбураши. Ту су две тамбуре, па свирай, певай.

Кажу да е нестало трубадура. Ние истина. Учитель е трубадур; као пчела мед, тако он са езика народа узима песму, и слави любов и пријатељство. Ние он овде више онај учитељ, који е кад у варош дође, боязљив, укрупњен, бои се да се коме већем не замери, но отворен, па ужива божествену слободу природе, больма нег многи други, који су узвишени.

Учитель е и композитор, и не една му песма на потомство пређе. Гди е свадба, гди е веселъ, па нема учителя, онде нема праве радости.

Ту дакле читав се концерт начини. Световар и два учителя све се надмећу.

Бранко е сасвим задовољан. Каже, он ние нигди тако сладко ео, ние нигди тако искрено гостолюбие видио. Па дода и то, он да може дао би сваком учитељу и добру плату и колајну.

Тако проведосмо целу ноћ и сутра се тежко растасмо.

Вратимо се кући.

VII.

Бранко рачуна дане када ће Лауру узети. Едан дан дође едан зѣло богат господин и Бранков приятель са Бранком к Лаури и нѣной матери, да девојку просе.

Овай стари господар био е око шесет година, пун, по изгледу здрав, само мало потежи. Кад ступе у собу, приме и учтиво и любезно. Изяве свое намеренѣ.

Госпођа, онако права рафинирата госпођа, изяви, да нѣой ние противно, ал опет жели три дана на промишленѣ. Е добро. Дакле три дана.

Бранко се са своим приятелѣм у том сложи, да овај после три дана, сам онамо иде, да види шта е.

Лаура каже матери, да хоће за Бранка. Мати іой каже да не хита, да се добро промисли. Лаура плаче. Мати ю псуе. Лаура каже, скочи ће у воду, мати каже сама ће ю загнюрити.

После три дана дође стари господин да запита.

Лаура и мати приме га опет лепо.

Кад мати, она каже, да би радо дала за Бранка своју кћер, ал незна како стои Бранко. Јошт није ништ. Чује да му је покровитель нека дама, па онда кад се од нѣ оцени, шта ће. Незна како код куће стои, па је јошт млад, да види бар јошт за једну годину, шта ће од нѣга бити.

„Дакле милостива једном рѣчи, ви нежелите вашу фрайлу засад за Бранка удавати?“ запита старац.

„Засад нипошто.“

„А како би било милостива, да се друга какова партая и то добра нађе, бил би сте јо дали?“

„Срећа је у Бога, ако срећа дође, неће се одбити.“

„Молим на једну реч.“

Сада се мати и стари упуте у другу собу, па продуже разговор.

„Јесте ли ви милостива ваше фрайлице кћери приятель?“

„Молићу како да не?“

„Е добро, дајте је за мене, ја ћу јој бити и муж и отац. Ја ништ неиштем само девојку.“

Даћу іој у моринг, мою велику кућу. Ёсте ли задовольни, я сам човек од речи, ал што чиним, брзо чиним. Я вам даем на промишленѣ опет три дана, па ако богда, а оно нек се реши ил лево ил десно.“

„Я с мое стране, поред вашег обећаня даем вам мою кћер, знам да ће оца у вами наћи, а надам се да ће ме моя Лаура послушати.“

После овог кратког разговора, изиђу опет, па старац шешир у руку, поклони се и матери и кћери, па кућу.

Бранко чека свога приятеля. Састану се.

„Е мой Бранко нема ништа, мати каже да си іошт млад. Мораш іошт чекати.“

„Шта, да чекам? па зашто? Шта е на то Лаура казала?“

„Ћутала е.“

„Мати каже оће да ю за стариег уда, кои већ зна како се кућа води.“

„А шта е Лаура на то казала?“

„Ништа.“

„Ние ни плакала.“

„Ни найманѣ.“

„Ние л' казала да она без мене живити неможе?“

„Ни речце о том.“

„Ние ни противсловила матери, да се она за другог удати неће?“

„Ни речце.“

„Е сад већ ние вредно више с едном девойком ни разговарати се. Збогом свету! ти си само едно примамљиво огледало.“

„Шта више, каже ако хоћу ја е могу добити.“

„Ел могуће?“

„Тако е.“

„Е да богда сребром се заязила кад е тако, а ви мой чико, будите срећан, да вам ваш пород не обия туђе прагове, као обично деца, која оца непознаю. Збогом.“

Бранко ние се више хтео ни са Лауром ни са своим приятелѣм састати.

Лаурина мати еад е пред себе кћер узела. Каже іой, да Бранко ние за ню, да ние постоян, да е млад, а господин Петковић сталан, зѣло богат, дае едну велику кућу у моринг, живиће код нѣга како іой се хоће. Кад умре, може си младог бирати.

Лаура први дан яко плаче, други дан манѣ, трећи дан предала се судби.

Четврти дан ето Петковића.

Мати хоће, Лаура се јошт као узтеже, мати јо оштрим очима погледа, Петковић каже да он неће силом, но ако има бити оно нек буде. Преклони се и Лаура. Петковић одма у дар сто дуката, колие, бразлете. Све е свршено. Друге неделѣ венчанѣ, ербо старац неће да чека.

Петковић оде.

Мати е знала, да са оваковим старцима не треба се шалити, ер одма окрену леѣа. Кад овакова партая появи се, таквог треба одма за яку па држ га, ер ииаче хоће лако да побегне. Врло су лукави. И ови су најопаснии за младе люде кои се жене, и у конкуренцију са њима дођу. Зато е Лаурина мати гледала да што пре край буде.

Разгласи се да Петковић узима Лауру. Едни се смеју, други кажу, то е срећа.

Петковић несме да се шета са Лаурином матером, ер први пут кад се е њом показао на сокаку, сваки е реко, да би му кћи могла бити.

Бранко лудуе, бесни; каже да е цео свет обешенјак, да већ ником веровати неможе.

Я га ублажуем, он каже, да е већ пребо-
лео. Вели, да е Лауру већ прежалио, како е
неверна, и како се опомене Иде и Марије, опет
е утешен.

После осам дана води Петковић Лауру у
цркву па кући.

Лаура е била лепа, живе румене бое, а
после три неделѣ, бледа, очи тамне, канда е
тролѣтница тресла.

Петковић када се са Бранком састао, пи-
тао га да ли се срдѣ; Бранко му каже да ни
најманѣ. Петковић га е често шетајући се до
своје куће вукао, ал га никад горе није звао,
Бранко пак није се ни желио тамо.

Е тако сирома Бранко опет страда због
тога што сваком веруе.

Он е веровао Петковићу, веровао Лаури.
Опоменућете се јошт нѣног писма на Бранка,
па гледајте сад чуда!

Ј сам у тој струки сасвим другчи човек
био, нег Бранко. Мене ни враг неби скувао.
Познавао сам све люде у прсте; знао сам гди
како треба живити. На едном месту треба чо-
век овако а на другом опет онако. Люди нису
такови уобште, каковим се обично показую.

Имаду две и три маске. Другчие изгледаю на сокаку, у свету, другчие код куће. Они узи-маю по нужди сад оваку сад онаку маску.

Има люди, кои су по спољашном любезни, пуни комплимента, поздравляю те и кад не гледиш на њи; то су люди, кои хоћеду да ти исто с њима чиниш, да у јавности нешто значу; ако те се у чему год живца тиче, преварићеш се ако се на њи ослониш, ер ће одма други тон окренути.

Има люди, кои никуд не иду, ни с ким се не мешаю, код куће ништ не раде, но с готовог живе, о комешаю светском ништ незнаду, никад из обичне линије не иступе; тима немой ни у кућу улазити ер се одма као дивљач поплаше. Ови се чуде, како може бити люди, кои тако не живе као они. Ако се узвисиш, чуде се твој таленту, ако паднеш, бегаю у собу кад те виде. Ово су праве ђифте.

Има люди кои се издаю за високоучене, мало говоре, ер онда су најпааметнији, лице увек озбиљно показую. Ови целог живота ништ не раде, свет се од њи еднако чему нада, но бадава. Ови нит зидаю нит упропашћую. Непријатељи су сваког отворениег духа, и под-

мукли. Обично жута лица имаду. Не пию, ер су богалѣви.

Има, кои никад ништ свог века учинили нису, но случай и среѣа и узвисила, и никог неуважаваю, кои ние на крили ветрени среѣе ношен. Изгледа су дивлѣг, очию курячки, немилосрдни, суетни, неопоминяю се никад да су и они слуге били; у заповеданю само састои се им сав живот и слава.

Има люди, кои се случаем обогате, а кубурили су многе године, туѣа помоћ им као с неба падала, и среѣу вредности своіой препи-сую. Ови су увек подсмешљиви, вичу на пролетаре, сиротинѣи никад неуделюю.

Има люди, кои се чине да су увек у послу а слабо што раде. Ти се све туже да од посла већ ће се срушити. Ови су яког изгледа, туже се да не могу да спаваю, и да имаду реуматизам.

Има люди, кои у већим друштвама за ручком еднако воду пию, држе се врло солидно, мало говоре, а кад су код куће, ил код доброг познатог, попию пре вечере по пет холби пива, а за вечером и после пет холби вина. Ови оговараю овог и оног, да су корхелѣи и пия-

нице. Изгледаю обично као вампири црвени, и мало трбушати.

Има люди, кои афектираю као какве фрайле, да немогу ни ово ни оно, да су увек болешљиви, и то од велике науке, или посла, лице страдалничко показую, о ником добро неће рећи, но неће ни зло. Ако кога фале, а они се смеше, ако кога куде, а они се смеше. У госте никуд не иду, свуд се умерени показую, цео свет би се обкладио, да ови границу никад не прекардаше. Но кад иј човек у вече доцније посѣти, обично нагну се на орман леђма, очи им у накрст стое, муцаю, у разговору и често штуцаю.

Па колико јошт има феле люди, па са свима тима треба знати живити.

Но ја сам са свима знао живити. Када видим кога да е маску на себе узео, а ја узмем опет другу, па се тако жмурке играмо.

Знао сам како треба у великой како у малој вароши живити, ер и то ние све едно. Знао сам како женске акције стое.

У малој вароши тежак е живот, особито што се женидбе тиче. Свака мала погрешка

изгледа као чам; шта више падне и потомцима у наслѣдие.

У малој вароши тежко се могу оженити: Кои често по балови иду, често халбине меняю, за шест година ништ стекли нису. Девойке би радо за ове, ал оцеви неџаду.

Кои ништ немаю, па ма да су иначе и ваљани.

Кои су много пути ишли на страну да просе девойке, па су кошар добили.

Кои иду у кафану и у трактер на чашу вина ил вечеру, и кои ноћу кући долазе.

Кои се са оваковима друже.

Кои е због чега затворен био, ма у персоналаресту.

Кои е банкротирао, па ма само еданпут.

Све сам ја то знао, и увидио, да се не могу у малој вароши оженити, зато држао сам се велике.

Бранко већ е давно Лауру из главе изтукао. Бранко би срећан човек био, да е могао од женски на миру остати, ил да е знао с њима као ја поступати; но он е сваком веровао, па

е и морао увек страдати. Он сам по себи ние тражио прилике, ал прилике су нѣга нашле. Он е често по месец дана усамлѣн живио, закопан међу књигама, и онда редко се дао од тог пункта одвући, ал какав изненадан случај га е одма преиначио. Особито ако се тицало тога, да се коме у невољи помогне, ту би се увек пожертвовао. Када су женске очи изврћале, и тужећи се судбу своју оплакивале, он им е одма поверовао.

Едан дан решимо се, да идемо у варош Н. кое да се Бранко мало разабере, кое да посетимо неке наше познате. Седнемо на железницу. Бранко замишлѣн седи, а ја се шетам. Кола се јошт нису кренула, јошт долазе пасажери. Дође една млада дама, стаса повишег опругластог, плаветни очию; образ беорумен, зуби бели, коса смеђа, цео изражај племенит, сваки на ню погледа. Тражи места, па баш седне до Бранка. Бранко чини се и невешт. Распитиваю се у коли за ню, и неко кои ју познае, каже, да е од веће фамилије и отац јој е важан човек.

Она еднако на Бранка гледа умиљато. Бранко канда то непримечава.

Дам знак Бранку да дође мало на страну. Он дође. Кажем му, ко е иста, да е фалу како е изображена, но има лудог мужа код куће.

Бранко ћути па се опет врати на свое место. Она очима еднако Бранка мери, смеши се, тек што непрослови. Бранко на то ни не пази.

Кад едаред она ослови Бранка, запита га колико е сати, ер е рада свой сат навући. Бранко покаже јој свой сат, па ћути. Види се, да би се рада у разговор пустити, ал Бранко е крут. Дама та имала е неку красну кутју, ту отвори, па извади неке посластице као за ужину. Понуди и Бранка; овај прими и зафали. Онда она започне:

„Извините ми слободу, што вас еднако гледам, я имам едног брата, тай е исти на вас, вальда га познаете; он се зове М. Н.“

„Познаем га, и не едан ми е већ то исто казао.“

„Ал исти е као ви.“

„Драго ми е особито.“

Сад се међу њима разговор разведе. Да е Бранко на нѣног брата яко наличио, сумњѣ нема, ер сам га и я познавао.

Они се разговарају, а ми са стране тек гледамо, неможемо ништ из речи да извадимо.

У почетку се дама смешећи разговара, Бранко тек кад и кад прослови. Мало после, све дама говори, све нешто озбиљније, па шта видимо, сузе јој се низ образ пушћају. Сад опет поче Бранко, нешто да је теши, она опет мало веселија, па са Бранком тако се већ разговара, канда га већ одавна познаје.

Тако је неколико сати трајало.

Дођемо до неке штације, гди дуже постојимо. Дама иде доле, Бранко јо прати, и допрати до неки каруца са четири коња. Ту се са свим любезно опросте и растану.

Бранко се врати, кола се опет крену.

Бранко ми преповеда шта се с њом разговарао. Она је с тим започела, како је са своим братом лепо живила, у њму јој је највећа радост и утѣха, и није се могла уздржати да Бранка не ослови. Поче после гокорити, како је од лане удата, но родитељи, кои су имућни, но тврди, да недаду поред њ њоваца, дали је за едног луцкастог човека, кои је богат, а има куратора, па нит се може с њим живити, и тако је сад сасвим несрећна. Бранку то дође

на жао, па ю тѣши. Она каже, како би она сретна била са каквим другим човеком, доста то, мало по мало, кое од жалости, кое од участия, кое пак, што Бранко на брата изгледа, изроди се велика међу њима симпатия на брзо, и изјавивши Бранку своју подпуну наклоност, замоли га да ю што пре посѣти, кое он и обрече и то до осам дана кад се са пута поврати.

Бранку е сад иста целим путем у глави била. Сирота Хермина, — тако се она звала — како е несретна, рече Бранко, ово е што нечувено, тако дете убити, ако јој могу помоћи жртвоваћу се за њу.

Дошли смо и ми до нашег места.

Приме нас наши пријатељо красно, ал све бадава, Бранку се у главу утубила Херминица судба, па прве ноћи неможе ни да спава.

Други дан изјави ми Бранко, да он овде дуже остати неможе, но мора јошт пре обреченог времена Хермину да посѣти, и то одма сутрадан. Шта ћу и ја овде без нѣга, па се одма и ја одважим.

Сутрадан е недеља, а ми опет на путу.

Стигли смо пред вече по заходу сунца до оне штације, гди е Хермина стаяла. Сиђемо се и сваки свой пртляг у руке, ер никог нисмо нашли да носи, па текар по сата ходай до места гди е Хермина. Никад іошт овде били нисмо. Паиђемо на гостионицу и кафану. Сместимо се. Бранко одма пита кафецију, знали гди седи иста дама. Он одма му да дете свое да га онамо одведи. Бранко ступи у кућу, па у куйню у запита неслужкю ели ко код куће, она му одговори, да милостива има неке госте, но явиће іой да ю неко стран тражи. Госп. Хермина изиђе наполь, парадно обучена, па зачуди се кад е Бранка видеда, и само на кратко му каже, да ако му се допада нек уђе, ал има стране госте, но милие ће іой бити, ако ю сутра посѣти. Бранко се поклони и оде.

Сад е текар збунѣн био. Мисли се шта ће; ние задоволян са нѣним речма; неслажу се са наклоносѣу показаном у вагону. Хоће да иде натраг, нема прилике. Незна шта да ради, ил да се е сасвим мане, ил да се увери на какав начин.

Напише едно дешператно писмо на Хермину, у коем изявлюе немир душе свое због

сумнѣ о нѣной искренности. Да ће ю сутра іошт посѣтити, ал ако іої ние до тога стало, а она нек му поручи да и не долази и т. д. Ово писмо да кафецином детету да нѣой у руке да. Дете однесе и врати се.

Ми чекамо у кафани на вечеру. Кад дођу нѣи троица, едан юрат, едан кои е с Бранком служио у едной регименти, и іошт едан други бивши войник. Сви овдашнѣи, красни млади люди. Бранко позна свог камарата, па онда сви у едно друштво, и то у нашу собу.

Придружи се к нами и едан стари богати чика.

Ми вечерамо, кад на еданпут посла неко циганску банду. Све е сад весело, и волемо се канда смо сви сродии.

На едаред Бранков колега каже Бранку:

„Знам Бранко зашто си дошао, па бар ба-
дава да не проведеш ноћ, айд да што учинимо,
што ће ти се допасти.“

„А шта би то могло бити?“

„Ево видиш банду, айд да одсвирамо Хер-
мини серенаду.“

„Ал е већ прошло дванайст.“

„Ништа зато, ние доцне.“

„Ал шта ће іої муж рећи?“
 „Он є луцкаст, нит брани за што, а друго
 вальда тек имамо куража.“

Сад сви повичу айдмо. Идемо сви у ти-
 шини онамо.

Месечина є била као дан. Кроз велику
 авлию прођосмо, па под пенцер. Банда за-
 свира. Свећа се у соби одма запали. Цигани
 свираю. Кад на єданшут, истрчи єдан голо-
 глав човек, жут у образу, и одма к Бранку:

„Молим на єдну реч.“

Сад га сасвим на страну дозове.

„Ви сте моіої жени писмо писали?“

„Єсте.“

„Писали сте іої да ће те одавде одлазити
 ако вам не одговори?“

„Єсте.“

„Молим вас дайте ми десет форинти.“

„Ево є драге волѣ.“

„Како се ви зовете?“

„Бранко Н.“

„Айте браћо сви унутра!“

Сад сви за нѣм. Іошт више се свећа за-
 пали, у єдном теплом салону. Госн. Хермина
 седи на дивану.

Банда свира. Бранко да из каване донети шампанѣра и други ствари. Ми сви играмо, и наш стари чика и домаћин највећма. Овај доведе куварку, па с њом у салону игра.

Бранко није играо но сео је поред Хермине на диван.

Цело друштво лудује, скаче, Бранко озбиљан. Хермина плаче и показује каквог су јој мужа дали. Бранко разжали се, понуди је да се од тог ярма ослободи. Она је готова. Сутра дакле да дође, да се о тој ствари уговоре. Пита јо како је муж дошао до писма. Каже му, кад га је у руку добила, истргао га је, па прочитао, па онда јој опет вратио. Дода јошт и то, да је он у кући само фигура, и да је његова права супруга — стара куварка која с њим игра. Он је као дете, и допушта му се готово све.

Већ је пред зору. Ајдмо на квартир.

Сви нас прате, па и Херминин супруг.

Хермина каже Бранку, да њњн супруг, име му је Петар — има слабост да краде, да се чува, ер што дочепа, то носи. Бранко се чуди.

Допратио нас је и Петар до квартира. Ту је показао прву пробу своје слабости. Најпре је любиио грлио Бранка, но како се на страну

окренуо, одма нестану цигара са танъира, па опет марама.

Сви оду, ми легнемо и спавамо.

Наш Петар већ у осам сати пробуди нас, донесу нам фруштук, па се с њим шалимо. Он е већ био наш. Каже Бранку, да га е поздравила њгова жена, да дође после подне у четири сата.

Но да познате, какав е био човек наш Петар.

Он е као што сам споменуо, луд ил барем сулуцкаст био. Кад се оженио, први дан после венчаня, кад су младу кући водили, стао е остраг за кола и као хусар пратио е свою, није се дао скинути.

Није знао колико иде цванцика у петицу, но едну би дао за цванцик два. Није знао брояти.

Како добије кои цванцик, а он циганима и циганкама, то му е било дружтво.

Куварка му е заповедала као учитель детету.

Играо се са децама; упрегне и као конѣ, на канапу, па трчи с њима по сокаци.

Найвећа страст му е била звонети и красти.

Ишао е у звонару, и ма колико новаца е имао дао е звонару, само да му се допусти звонити.

Млад е био, едва дваест и пет година стар. Иманѣ велико; женили су га само због тога, да фамилија остане. Ние никога имао осим матери, ал и ова ние с њим живила.

Жена, одма у почетку изјавила се да не може с њим живити. Но утишаю е, даду му у кући екстра квартир, па он нит е ручао нит вечерао с њом, а служио е као дете. Пошлѣ га за конце, он иде, пошлѣ га да јој фата лептире, он иде.

Она кад га види, смеши се, а сузе јој се низ образ спуштају.

Сад Бранко хоће овде да буде избавитељ! Петар све е обскакивао Бранка, као дете; опет иште едан цванцик, да му, опет други да му.

После подне Бранко е отишао у визиту.

Ј се са Петром бавим, дођоше и друга братија — јучерашња, па са Петром у шалу.

Бранко е нашао Хермину код куће.

Сад е тек било тужбе и жалости.

Хермина све му преповеди, како е жертва пала, како и самог Петра сажалюе, ал овако живити неможе. Нашто јој и богатство, кад такав живот води.

Бранко јо пита, има ли прама нѣга наклоности, каже да има. Пита да ли е другом ком обвезана; каже ником, но има едан млад богаташ, кои лудуе за њом, сваке неделѣ са својом сестром долази, и јуче су ту били, кад е Бранко дошао и у куйњи се разговарао, но од нѣне стране нема ништа, и да га увери, покаже му нѣгова писма, прво и последнѣ, из кои се само то дало извадити, да он јако лудуе, и да би за највећу срећу држао, кад би му она наклоност поклонила.

То е Бранку доста било.

Она му е любов поклонила.

Но шта ће ду сад?

Начине план, да се Хермина са Петром развенча.

Она каже и сам Петар то хоће, ер су га силом оженили. Он каже, да се срамоти да има жену, он хоће да е без жене.

Е Бранко е онет срећан.

Дође натраг.

Ми га сви већ чекамо.

Веселъ на ново. Цигани свираю, нема ни края ни конца.

Петар што год дочепа све носи.

У месту чую, да има ту овакви и онакви страни. На више места зову нас на ручак, вечеру. Тако се тера дан на дан. Стари чика неда Бранку мира, но да види и нѣгову кѣер. Ёдва се решио на то, и кад оде, ние се дуго бавио онде, кое због тога, што неби се рад замерити Марији, кое пак што е наишао на едног младог кондуктера, па се сви забунили. Чике се та ствар яко коснула, ер се надао да може што добро родити се, да ю Бранко узме; девојка е била лепа и имуѣна; матере ние имала.

У неделю има се давати соаре код Хермине, и то по желъи Бранковой, ер е рад све свое познате дозове, па сутра да се да на пут. Хермина каже да ние противна. У суботу се већ све преправи, кад ал у неделю Хермина, без да е ком речце казала, отишла е некуд на желѣзници. Нико ние знао шта е томе узрок; сутра дан врати се, и каже Бранку, да е због тога отишла, што су јој имали доћи

обични гости од неделѣ, а и Бранку није хтела одрећи; тако и една и друга партая повукла се натраг.

Сад е већ све било свршено за одлазак.

Већ смо се са свима опростили; Бранко јошт последњи пут оде Хермини, и уговоре се на чисто, како ће ду план извршити.

После већ опет на пут да се дамо.

Пре нег што ће нам се ручак у собу донети, читао сам у кафани новине. Бранко сам у соби хода горе доле и мисли се.

Најданпут дође Петар, па управо к Бранку. Узме Бранков капут, па га проба, па моли Бранка, да му га узайми за после подне, хоће да иде у њму на неки погреб. Бранко му одрече, ер мора после подне одпутовати. Петар се свуче, опрости се са Бранком и оде. После по сата падне Бранку на памет, није ли Петар што из џепа извадио. Има шта и видети, нема буђелара у џепу у ком су новци и писма Хермине. Он замишљен није пазио шта Петар са капутом ради. Одма за њим у потеру. Најпре к њму у кућу. Кад тамо, а он пред куйнѣски врати стои, па Бранка пита зашт није већ отишао.

„Та немой да си луд Петре, ти си мой буђелар однео.“

„Я? ни видио га нисам; но ти шта ћеш овде, ти хоћеш да ми жену отмеш, ти си овакав и онакав, но ако не одеш тужи ћу те.“ Херминини непријатељи су га подпирили.

Сад се умеша и Хермина, ню е Петар као дете слушао. Она га уведе у собу извизитира му све хальине. Нема ништа. Он неће да призна.

Сад Бранко врати се на квартир, и чека даљи излазак. Тай случай се одма по целом месту преповедао. Бранкови пријатељи домаме Петра у едну господску кућу, у којој су и фрайле биле. Поплаше га да ће га одма дати оковати, ако не призна. Петар е био врло плашљив. Све призна и пође кући да донесе буђелар. Са њим оде и едан Бранков пријатељ, и врате се. Буђелар е био у куваркином сандуку. Сад преда буђелар, и новце, само е неколико форинти и писма извадио; сад га опет нападну ради писама. Он иста извади те да фрайлама да иј читаю, и дода, да само због тога е он буђелар украо. Било е дост смеяня.

Међу тим дозову Бранка, и торжествено му све предаду. Он се зачудио одкуд и како.

Петар е опет добре волѣ, и иште од Бранка опроштенѣ. Овай му све опрости. Но кад Петар види да е Бранко опет добре волѣ, а он опет иште кои цванцик, Бранко му да.

Онай дан смо се већ задоцнили.

Сутра дан сви нас до желѣзнице допрате, и Петар е међу њима и грли Бранка.

Кад кући дођемо, сутрадан Бранко оде матери Петровой, она е ту седела, па јој своју намеру исповеди. Она сама сажалое Хермину, и обрече му да ће га у том по могућству подпомагати.

Да Бранко то исто и родитељима на знанѣ, и топлим речма судбу њиове кћери описуе. Но старац разлюћен, опомене Бранка да се он свега тога мане, шта више да ће га и гонити, ако сад од своје намере не одустане.

Бранко се чисто окамени на оваку незгоду.

Да би се Хермини пут препречио, пошлю е на пут — врло далеко — и пресеку јој сваки могућан сабраштај са Бранком.

Сад Бранку одлети и ова надежда.

Нѣгова милостива све му е чинила, ал Бранко еднaкo незадoвoлян.

Он каже, он има два идеала, едан е у сретной любви, нарочито женидби, други — тай неће да искаже.

У првом е већ несрећан.

Бранкова судба е већ млогима позната била.

У едном већем друштву сви га сажалеваю.

Една свилокoса и oпeт плавooкa врлo млада и лeпa дeвoйкa, врлo учaствуe у Бранкoвoй бoлѝ, мoли гa дa му нѣгoвy судбy нaситнo испрeпoвeди. Бранкo ioй учини пo вoлѝ. Свильoкoсa к срцy прими судбy Бранкoвy, и каже му дa би му e дpaгe вoлѣ сoвoим срцeм пoмoглa. Дaн нa дaн свe вeћe учaстѝe, пa нaклoнoст; Бранкo e излив нѣнoг нeвинoг срцa зa гoтoв нoвaц, примиo, и нѣнoй нaклoнoстѝ и пoнуди oдгoвoриo e. Oнa гa мoли дa ю пpoси. Oдгoвaрaю му дa нипoштo зa сaд нeмoжe бити, eр пpe тpи гoдинe удaвaти сe нeћe. Штa ћe сaд? Пoкyшa нaнoвo, oпeт ништa.

Но Бранку су сати избрoени. Живот е крaтaк, a Бранкo e рaд и дa кaкoв спoмeн oд свoг живoтa oстaви. Он нeмoжe тpи гoдинe чeкaти.

Запита едаред Ливию, — тако се свилоскоса звала — да ли е тврда нѣна наклоност? Она одговори до смрти нѣне увек. Да л' се ложе на ню поуздати? Може. Да л' ће она нѣга дочекати с тим срцем и после више година. Хоће, каже, тако ми среће, нико мою руку осим тебе неће добити, па ма колико дуго траяло. Сад іой се исповеди, да он на велики пут иде, врати ће се до пет година и да га дочека. Она плаче, моли да никуд неиде. Бранко непопушта; код нѣга нема шале. Она се склони тврду му веру зада, да ће га дочекати. Обећа му се іошт, да ником ништ неће о нѣму говорити.

Кад едан дан чекам я Бранка, нема га; други дан, нема га. Потражим га код куће, нема га. Трећи дан добием я писмо, и новаца. Писмо е овако гласило:

„Любезни брате Милане!

„Провели смо заедно детињство и младост у слоги, у разним бурама живота. Сад смо већ люди, па сваки треба свом определению да е ближе. Ни прсти нам нису равни, па немогу нам бити ни путеви живота сваком едни. Мени две ствари на срцу леже, кое ми задатак жи-

вота сачиняваю. У одной до сад ни сам био срећан, сад морам другу пробати. Я морам јошт едно велико и бурно море препловити, док у мирно пристаниште дођем. Ти си твој задатку ближе. Я ако срећан будем и срећно се кадгод вратим; бићете и ви, моя мила браћо мое среће учасници. Поздрави ми Светозара и осталу браћу, будте здрави.

— Бранко. —

Е тако нестаде мога Бранка.

Разнесе се глас овај на све стране.

— Нјгови пријатељи из срца су га жалили, непријатељи пак — текар су га оговарали.

Бранко е био добар човек, ал е имао чудну нарав, која се многима није допадала.

Међу нижима био е снисходителан, попушћао им е више нег обично, међу већима од себе показивао е, канда неће ништ од свог човечанског права да попусти. Зато су га едни држали за попустљивог, који се сваким себи неравним дружи, други опет за бесног, високоумног, који су га познавали, ти су сви били на два логора разделъни; едни су га јако мрзели, други би га на рукама носили. Није било који би га као мимогред споменули. Многи су

га мрзели, а управо нису знали казати зашто. Многи, којима је он на руку ишао, и подпомагао ње, оговарали су га да је предобар, за себе рђав, и т. д. шта више нашло се и такви, које је он не једанпут из блата вадио, па су се на њега блатом бацали. У хатар веће ствари и истине, или у помоћ угњетене невиности, увек је био готов и живот и иманџе жртвовати. Једном речи, он је имао мало пријатеља, много непријатеља.

Многи су казали штета за Бранком што га нестане. Други су опет казали, да је заслужио да га море покрије.

Ал Бранко срећан што никог не чује.

Већ у последњем време могла се на Бранку велика промена приметити, премда се он усиљавао све то покривати. Он се у друштву смеши, а душа му плаче; кадкад мислио би небо ће главом провалити, а душа му је спокојнија. Ако је видео да десеторица неправду бране, а један има право, он ће са овим држати, па куд пукло да пукло. Увек се тужио, да је тежко поштеним и добрим човеком бити на свету, но но вели, савест награђује.

VIII.

После неколико дана позове ме Бранкова милостива.

Пита ме шта се стало Бранку, куд е отишао, каже ми, да е нџой писмо писао, да јој благодари на свему као својој благодетельки, но он мора ићи. Састаяти се ние хтео, да не би му растанак тежим постао. Но куда е отишао? бар да се зна, да му човек пише?

Ј јој покажем мое писмо од Бранка.

Чуди се и она и ја, ал све бадава, Бранку ни трага ни гласа.

Поче она после говорити, како јој е особито жао за Бранком, ал чудна нџгова нарав нџговой срећи на путу стои; да е могао покрај нџ срећан постати, да е имао толико поверенја код нџ, да би му била све у руке дала.

Почнем е после ја тешити, да се небрине за Бранка, да е он одважан, доброг срца, и непоколебим, да е он као лутка која е у полу од гора од дрвета, а доле од олова, па ма е куд преврну свуд стои.

Почне се сад она за себе бринути, како ће сад она без Бранка, на ког се яко била научила. Ја е еднако тешим. Дозволи ми, шта више замоли ме, да јој чешће дођем, ер има млога писма, а нема пријатеља, па да е непревару. Далъ вели, мило јој е кад ме види, ер онда мисли да Бранка види.

Ја сам често онамо одсад одлазио, и у свему сам се јој услужним показао.

Сад ми е био задатак како год умилити се.

Увек сам у мом животу био кицош, само кад сам могао, а сад морам до вр'а да до-терам, ил љу се натраг стрмоглавити. Почео сам се тако исто носити као Бранко; иста боя иста форма. Нъгово држанъ сам си присвоио, знао сам нъгове обичне изражае. Па тако кад сам први пут дошао к милостивой, и почео по Бранковом типару говорити, а она кад ме чуе и види, мал не пуче од смея.

Већ сам искусио еданпут, кад сам пред нъом клечао, да са искреним срца изливом не могу код нъ до наклоности доћи. Тако сам морао са друге стране пулз пипати.

Мало по мало она се научила на мене, ало любви и женидби ни разговора. Изродило се неко приятельско одношенѣ међу нами.

Код други люди починѣ се одношенѣ од любви, па онда тек любав пропадне у приятельство; напротив код мене, найпре долази приятельство, па онда пропаднем у любав.

Тако сам я већ овде у приятельству пливао. Ако треба облигация да се прави, одма мене зове; ако два дана не дођем, каже да се неможе да насмеє, па незна без мене ни шта є ново по свету. Кад є што куповала, а она ме зове у дућан, па морам да густирам, и то што є најскуплѣ. Ако купує шешир я морам с њом к машамоди, па онда тешко мени ако ми се какав єфтин допада, а я ти онда све оне са перяницама бирам. У кући морао сам мое мнѣние о свакој ствари давати; бож' сачувай ако јој се недопада куварка, да смем казати да ние хрђава.

Но шта ће од свег тога да буде? Пролазе дани и месеци, а я трошим, па јошт никакве хасне, ни сигурног изгледа.

Прође и една година, па јошт ништа.

Сад ми већ почну финансије патрашки ићи, ал я зато нећу да клонем. Кредита сам имао доста. Код Фишнауховице я и Светозар могли смо ићи на кост па ма докле терали, ер е ту Светозар све.

Тако исто и у другим стварима опет имао сам друге люде.

Кадкад изостанем по недељу дана, мило-стива ме зове, а я хоћу ли нећу ли. Она опет неможе без мене, ал о любви ништ неговори.

Почнем я издалека цифрати. Споменем онай смешан акт, кад сам клечао, па и то додам, како ме онда ние хтела ни добро погледати, а сад ми е приятельица; она се само смее, но на ствар ништ неговори.

Я опет изостанем. Већ сам се яко био задужио, па мислио сам, шта ће бити од мене ако овако устрае? Почели ме гдекои кредитори гонити.

Особито едан ми се попео на врат. Фиш-кал нѣгов неда ми мира, шта више, дође ми са персоналарестом.

Па да знате јошт ко е тай фишкал био? Бил би погодили? Мой Здравковић.

Он од како се од нас одкинуо, сасвим се одпадио, и постао филистером. Я га молим и опоминѣм на наше ђачке године, а он тек подсмешљиво одгояори; „мой господине, шта се у ђачком животу не стае! ал сад то на страну, то нетреба ни споминяти, ер е детиньска ствар, но сад треба сваки себи, па треба добро изрешетати „шта е мое шта е твое.“ Но баш да нерекнете да се нећу и тог да опоменем, као женерозан негдашњи колега даем вам термина јошт три дана. По истечению нећемо се више овако разговарати, збогом.“ Сад ми пали на памет, они десет дуката, што е добио од Идине матере, кад е био наш локай, па се смеєм и едим, но зло да му напоменем.

На срећу опет милостива ме зове, и тужи се што не долазим; извињавам се да имам много посла. Она ми каже, да сама признае, да ми време краде, зато определи ми приличну плату, као да пазим на нѣне интересе, и да сам јој увек на расположењу, и одма ми напред да полгодишню пату.

Кад одем, одма потражим господина Здравковића, платим мое, и одпоручим се од нѣга са жельом да се никад више не састанемо.

Сад сам се опет мало опоравио, ал сам надежду почео губити код милостиве, мислећи: да она има и у последньої каквой мисли каквоо тешнѣ намеренѣ самном, неби ме под плату бацила, ер ако ми е с тим и помогнуто, ал тек сам нѣн као некако слуга. Но нећу да дешперирам, но све терам далѣ.

Тако пролазе опет дани и месеци.

Моя милостива имала е много новаца на интересу издати.

Едан дужник хоће да е изигра, я наићем на све трагове, и спасе се капитал. Она ме врло пофали, и награди.

Неки люди хоће да е скуваю са неким займом, я то прочуем, и намера им се осуети.

Сад сам био већ нѣн тайни саветник; без да ме запита, неда никоме ни паре.

Но и мени се све больма и больма водила.

Свуд сам разгласио, да сам залућен у милостиву, а и она на мене добро гледи; премда ни речце ние истине било, опет е дошло то нъой до ушию, па и она е веровала, но ние ми се хтела показивати. Родови нѣни іој све доказую, и пребацую, но то ю тако разяри, да неће више од нѣни ни едног очима да види.

Кад є куд ишла, я сам іої био чувар, гардмосиє. У друштвама, лебдио сам над ньом, да виде како за ньом гинем. На друге нисам гледао, био сам равнодушан. Кад хоће шешир, а я са найвећом церемониом па ма у найвећем друштву — узмем га у руке, пантљике лено разширим, па са четири прста, тихо канда га зефир носи даєм га іої у руке. Кад ние ни помислила да ће што требати, я сам то са собом носио, и одма додао.

Єданпут забринута седи милостива. Гледи на мене подуго па рекне:

„Я незнам шта ћу с вама чинити. Люди о мени свашта говоре, и то због вас. Научила сам се на вас, а и задовольна сам са вашом службом, но тек опет шта ће свет рећи? Па іошт незнам ни од какве сте фамилие, можда вам є отац какав шустер, а ви шетате се са мноом, коя є од таквог племена?“

„Милостива опростите, я сам од велике фамилие. Мой покойни господин отац био є пургермайстер, но умро є, па є умрла и моя госпођа мати, па смо после осиромашили, ал карактер смо одржали.“

„А Бога вам, кажите ми, кад вас ко за-
пита, шта сте ви код мене, шта на то одго-
варате?“

„О знам си я одма титулу дати. Кажем,
да сам код милостиве госпоже Н. иншпектор
свию добара.“

„То сте зло казали. Иншпектор не може
бити гардмосиє, од сада то немойте више чи-
нити.“

„Но шта ћу казати милостива, ако смем
питати?“

„Кажите — кажите, да сте ми кузен, —
од стрица брат, знате?“

„Знам милостива, и за срећу си држим.“
Е тако я постаде мое милостиве кузен.
То є већ едан корак ближе.

Тако сам я у надежди живио, и то врло
добро живио.

IX.

Єданпут био сам неколико дана на страни.
Кад се вратим, а я идем к мојој кузини,
да јој нешто јавим. Она є баш у куйњи била.

Кад ступим у куйню, а куварка е баш запрашку правила, па одма к мени, поче ме грлити и любити.

„О сладки мой Милане, фала Богу кад те већ еданпут видим.“

Я се нађо у чуду. Од радости заборавила е врелу варячу у руци, па у грленю опарила ми лево уво, и залепило ми се мало лука на нѣму.

То е била моя стара Бабика.

Милостива убезекнула се, гледи, не зна шта е.

Я се брзо отрго, па рекнем:

„Али за Бога фрау Баби! та нисам я већ мали да то чините самном. Знате милостива, она е била у служби код мог покойног господина оца, кад сам био мали, па е била моя дадиля, па ме здраво волела, канда сам іој син. Ёлте фрау Баби?“

Код ови последњи речи претискао сам Бабику за раме, а очима іој дам знак да то одобри. Бабика е била добра и увек ме слушала, па прими и то на себе.

„Ви фрау Баби имате примити іошт по тестаменти мог покойног оца сто форинти, а

ви то ни не знате. Отидите јошт данас код фишкала Г. Н. Нр. 70 па ће вас исплатити.“

Бабука све то прима и ћути.

Тако сам се из ове беде избавио, која ми је могла целу будућност покварити.

Она сирота мислела је, да сам дошао још да потражим, ер при последњем нашем састанку и растанку, кад сам јошт кундшафтсамт држао, обрекао сам јој се, да ћу је ма гди потражити и наћи.

Милостива се целой ствари насмејала, ал веровала је да је тако, као што кажем, ер је и Бабука сама исто потврдила. Бабука није никад што паметније у свом веку учинила. Да је знала милостива, шта је Бабука мислела, то би ми онај дан јошт дала пасош.

Кад пред вече ал ја чекам Бабуку код Нр. 70. и то пред кућом. Кад у едно доба, ето Бабуке.

Дам јој из далека знак, да замном иде. Ал она ме стигне, па поред мене, ја правим веће кораке, ал она замном у трапу па је опет поред мене. Пођем мало помалије ићи, да буде она напред, ал ме опет дочека. Наравна ствар, мрзело ме да поред мене иде, ал она сирота

мисли, да кад сам се у либерии с ньоме шетао, да могу и сада.

Їдва дођем у мой квартир. Ту іој исповедим, да я интереса имам од милостиве госпође, да іој ништ не говори о прошлом времену кад сам либерию носио, но да каже, да ми е код мог оца пургермайстера дадила била. Она каже, да е одма сватила мое речи у куйњи, и примила, и обриче, да неће ништ о старим стварма споминяти, само вели да іој е то тежко пало на срце, што сам казао да е моя дадила била, и тако сам е старом начинио. Бар да то од мене ние чула, кога воле, и волеће догод дисати буде. Но лепим речма утешио сам е. Дам іој сто фринти, па ю замолим да не служи код милостиве, па ћу іој увек додавати, него ако може нек се одма чисти. Кажем іој іошт и то, да е госпођа чудне нарави, еднако секира и т. д. Она се на то приклони. Научио сам е шта да говори о мени, ако би е госпођа што запиткивала.

Сад Бабука врати се.

Но я іошт нисам се смирио. Знао сам какве су женске, па примѣти ће да се я около милостиве надеждим, разгореће се у нъој іошт

већма страст любви, и злобе прама милостиве, па ће бити параде. Ёр Бабука е имала ту нарав, да би све за мене учинила, ал само вели, да бар нѣне очи невиде како я на другу ил друга на мене очи баца, ер онда се заборави па би таковой очи ископала. Ако се овде узбави четрнајст дана, слабост ће е победити, па зло по мени.

Дођем милостивой, а она ништ и неспоминѣ о Бабуки. Млого е маня звер нег да мисли о нѣой. Два три дана прођу, а милостива се тужи на Бабуку да се напиа. Я іој кажем да е тако исто и у нашої кући било. Милостива іој пребаци, а Бабука си неда млого казати, покупи хабе — па оде без збогом да каже.

Сад ми е камен са срца спао.

Сад е опет добро.

Я добро живим, само будућност ме мори.

Ѓдан дан дође к мени Светозар, и каже ми, да е свршио курз, и постао доктором.

Шта ће сад?

Ништ друго но да узме госпођу Фишпау-ховицу нашу стару Фанику.

Тако е и било.

Држи се веселѣ. Я први Светозарев сват.
Он е срећан човек. Шмалц е умро. Фаника
е лепо наследила.

Сад почнем я опет измишлявати, како би
могао я доћи до мое милостиве Кузине.

Просити е несмем ер можда би се одма
за ключаницу фатати морао. А с друге стране
опет знам да е увидила мое намеренѣ, па се
чини и невешта.

Но една околност опет ме к цѣли ближе
доведе.

Милостива Кузина яко се разболе. Хоће
већ да умре. Доктори држе конзилиум. Я
даню ноћу лебдим над њом. Сам кувам те-
ове, из мое руке пије, благосиля ме. Хоће да
пише тестаменту, па да се о мени побрине,
я ю теши да ће оздравити. Она ме моли да
се молим Богу за ню, па ако оздрави, да ће
ми нѣну руку, то ест биће ми жена, ер види,
да сам јој душом наклонѣн. Я ю у руку по-
любим, и сузом оросим. Она и двапут и три-
пут каже, да је благодарност своју прама мене
с тим показати, да ће за мене поћи.

Милостива е оздравила. Я чекао да она што о том што е обећала прослови, ал ћути, премда ми велико пријателство показуе.

Тако ми већ неколико година прошло, све у надежди, ал края нема.

За ово време и Бабука ме често узнемиравала. Како јој се зло води, а она одла к мени, па ако недам, зло, хоће одма милостивой да иде.

Тако едаред, кад ми се већ досадило, почнем е одбити, она самном у коштад. Я потегнем оштрие, ал она рече ми да ће ми доскочити, па изиђе напољ, па управо мојой милостивой. Я за њом, и едва е стигнем код капије, па дај опет, па смири се.

Да ми она није била на врату много би мирније живио.

Х.

Једно пред вече шетам се овамо онано, кад кога видим, мог Бранка. Сав од сунца испечен, иначе здрав, дивљг изгледа, рекао би да е међу рисови и лавови живео. Оп у мене а я у нѣга гледим.

„Та есил ти брате Бранко?“

„Та есил ти брате Милане?“

Може те си мислити како нам е било.

Он е онај исти дан стигао. Питам га гди е био, шта е радио? Он ми на то одговори: да га никад о томе не питам, да он то само за себе задржава, да е задоволян био, ал дошао е натраг да реч обећану одржи, и да види своју браћу, и родове, ер га е то вукло натраг, иначе неби натраг дошао, премда е свашта доста преко главе прометнуо, на то уздане и ућути.

Сирома Бранко много е морао страдати; нѣга е туђе сунце яко пекло; на лицу му се видиле борбе преко кои е пролазити морао.

Ј сам се яко обрадовао кад сам га видио, ал само едно ме почело мучити.

Колико сам већ труда положио, да се код милостиве умилим, па све е за бадава, ако се Бранко покаже. Она ће одма оладнети — прама мене.

Питам ја Бранка, шта он мисли о милостивой?

Он каже, сутра ће посѣтити своју благодетельку.

Кад сам то чуо, мал ме шлог ние ударио. Питам га далъ, имали он какове далъ намере онде. Каже ни најманъ. Он е сасвим на другој стази.

Онда му почнем преповедати све шта се самном сбило, од како се видели нисмо. Кажем му да ми е пун изглед да ћу милостиву за супругу добити. Он каже да ми е просто.

Но то мени јошт ние доста. Само еданпут на сокаку нека га види, па збогом моя срећо.

Замолим га да не иде милостивой; кажем му зашто. Он се насмее па обрече. Но јошт ни то ние ми доста. Замолим га да кад е на сокаку види, да се уклони да га не види. И то ће учинити.

Но сад сам постао тек прави мученик. Већ у јутру рано я код Бранка, ер се боим, да ће га милостива без да он хоће гдигод видети. Тако сад морам увек да сам са Бранком. Кад идемо по сокаци, а я пазим на све стране, канда од какви кредитора зазирем, па видим ли издалека какову тек на форму милостиве, а я вучем Бранка у други сокак. То е доста мучно било за мене кад сам морао тако стра-

жарити Бранка, а он сироман, као какав ариштанац, све по заповести мојој чини.

Тако еданпут спазим наблизу милостиву. Бранко поред мене иде. Већ смо на близу били, но на срећу није нас спазила, гледала је на страну на неки машамодски дућан, а ја брзо окрену Бранка, па кад је поред нас прошла, а ми смо едан другом с леђи били, па ја поклоним се и пређем к њој, а Бранко уклони се.

XI.

Едно пред вече одем са Бранком у едан киоск.

Кад онде, а оно седи Бранкова свилокоса Фрайла Ливия са едним младим Бранку познатим човеком. Он баца на њу око, она на њѣга, зарумени се, па се опет чини канда га не познае. Бранко ју познао, па одма к' њој, ал она се извињава да јој је мило, ал да је већ удата, и да је за даљ поштеди. Бранко пита младог човека, ел тако, он каже есте. Сад му је већ дост. Одма изиђе напољ а ја за њим.

„Е сад помисли само брате, ова ми е дала реч, шта више заклела се, да ће ме дочекати, па видиш шта се стаде.“

„Е шта ћеш, такве су женске.“

„Ал е она била јошт врло млада, невиног срца, па како неби таком простодушију веровао?“

„Е баш то е зло, била е млада, па се брзо занела, и брзо опет однела; на ню е само печатленя магновенѣ радило; онда си јој ти био пред очима, после опет дошао други, па те заборавила.“

„Ал еси л видио, да баш нема волѣ ни у разговор се упушћати?“

„Ние јој више стало до стари спомена.“
После смо чули, како Ливия ние ни три године чекала а камоли пет, и да е од свое волѣ пошла.

Бранко тек уздане, па тужи се како е свет покварен.

Од сад ние више на ню ни гледао, кад е прошао поред нѣ, а она е опет главу од нѣга окретала.

Распитуе за Хермину. Хермина се већ удала, и то за оног истог, који е код желѣжнице са

каруцама ню дочекао, кои е са своим сестрама био на визити код Хермине, онда у неделю кад се Бранко у куйњи с нѣом разговарао, онай исти због кога е Хермина одпатовала, баш онай дан кад е имао код нѣ соаре бити. Петар е сирома већ давно умро.

Ето друге жалости Бранку.

Еданпут у шетни наиђемо на госпођу Лауру. Едва смо е познали. Бледа слаба канда е из гроба устала. Чуемо да већ доста деце има, ал господин супруг већ од две године од подагре лежи, и доктори кажу да ће се тежко излечити, но да може јошт дуго живити, ал мама теши Лауру да то неможе дуго трајати, и да ће она добити јошт младог мужа.

Ливин супруг нагло умре. Ливия остаде млада удовица. Многи цилую на ню. Ливия е сад опет рада са Бранком што започети, да за нѣга пође. Бранко ни да зна, не из освете, но зато што е уважити неможе, кад е у станю била, у својой святой невиности задату реч погазити.

Ливия се на то яко разлуту, оде путовати, и каже да ће си таквог младоженю наћи, да ће се сваки чудити. И дојста, ние прошло

неколико месеци, ал она доведе себи младо-
женю, да се сваки чудио. Леп човек. Прода
Ливия што има, па оду. Но наскоро нема ни
новаца ни иманя, изчезне любов, па свилокоса
Ливия остави све, то ест растави се од свога,
и постане бабицом.

Бранко се сад целой ствари горко насмея.
Еданпут у театру, примѣтим едну красну
црнооку фрайлу; око іой е ватрено, да би райб-
хелцлу запалити могло. Она еднако на Бранка
гледди. Гурнем Бранка да онамо гледне. Кад
он онамо, а сна тек пусти очи доле, па нека
тайна милост іой се на образу пролила. Но
како Бранко на страну, а она опет овамо стреля.
Но мало по мало, тако се ослободила, да већ
није поглед натраг вукла.

Тако е било сутра, тако и прекосутра.
Питама Бранка шта суди о целой ствари.
Он рече: ил е нека велика потайна симпатия,
ил е неисказана кокета.

Распитивамо ко е шта е, дознамо гди седи
са своіом тетком, ер другог нема. Сви е фалу,
да е неко особито створенѣ, да није кокета
као што би ко мислио, ер не едан гавалер се

Већ опарио, кад се усиљавао наклоност и поверенѣ задобити.

Опет одемо у театар, она опет онде, па не скида с Бранка очи. Бранко се јако чуди.

Бранко сутра дан напише писмо овако:

„Почитаема фрайлице!

Незнам шта да о вами судим, ил ми се являте као анђео хранитель, ил као неки демон, кои ће ме тек одсад гонити. Ви сте ме очарали. Ако има од ваше наклоности што у ствари, я вам стоим на расположеню, и то вам изявлюем: да код мене нема суетни тежня, но озбиљно мислим. Ако сте коме срцем обвезани, дайте ми на знанѣ, ер ником у таквой деликатной ствари нисам рад на пут стати. Очекујући одговор, остаем

Бранко.“

Ово писмо љу я сад онамо носити. Но по налогу Бранковом тек онда ће га предати, кад види да е вредно, ако се узтезати буде да га недам.

Но сад како љу онамо.

Идем да пробам.

Прођем поред куће, а она на пенџеру. Ја њој се поклоним, она се смеши. Видим на капици цедуљу, неки квартир се издаје. Ја унутра и одма без да питам куда, к црноокој фрајли. Ја извињавам се да сам квартир пофалио, а она неприма за зло. Познавала ме већ из театра. Мало јошт постоим, а она ме понуди сести. То сам едва дочекао.

„Ви фрајлице често у театар идете?“

„Абонирата сам.“

„Па многе ероберунге правите.“

„Ви се господине само шалите.“

„Могоа би вас о том уверити.“

„Ал молим вас, ко је онај млад човек, што увек поред вас стои?“

„Мой добар друг.“

„Па одкуда је?“

„Он је одавде не далеко родом, мой земляк, ал више година ние био ту, нег Бог зна гди по свету; сад не давно је дошао из Париза.“

„Одма сам познала да ние сасвим овдашњи, по нѣговом држаню и свему. Да сам позната, узела би си за задатак код нѣга добро записана бити.“

„Он опет особито чувствује о вама.“

„Та ел могуће?“

Онда я извадим писмо и предам јој. Каква е то радост била? Пре нег што ће га отворити, метне га на срце, па онда читай.

Пита ме, ко е и шта е Бранко. Кажем јој. Оде у другу собу, и пише писмо. Изнесе ми га и преда. Но мало замисли се, па га опет натраг изиште, каже да хоће што да дода. Пише друго писмо, и то поквари, едва треће изиђе за руком. Каже ми да е прво претерано било, да као непознатом неможе са свим што мисли и чувствуе у првом писму писати, зато га е прекратила. Я се и с тим задовољим. Поклоним се и одем.

Дам Бранку писмо. Он га чита:

„Господине!

Ако баш судба хоће а оно нек буде што. Узела сам си слободу . . . и то по вашем такту . . . писати. Я гледим, да од онога што ви мислите ништ nebude, то ест, да други мою руку недобие. Па ако желите да наше непознанство избришемо стои вам на вољи

Паулина.“

Бранко каже, да ово писмо нема ни репа ни главе. Я му га тумачим. Кажем му, да е тай смисао, да она неће ни с ким да се у удатбу упушћа, ако Бранко се обрече, и да иде сам онамо.

Бранко се реши.

Кад онамо, а нѣму се она сасвим допадне, тако као год и он нѣой. За неколико дана све е већ било у реду.

Бранко јој целу своју судбу преповеда, она јако у том учествуе, и каже да би сто живота за нѣга жртвовала, и да га е Бог донео.

Сад навали Паулина на Бранка да се узмеду. Нѣму се опет све то на брзо чини.

Он хоће, да га и она сасвим позна. Каже јој какав е он, горим се начини нег што есте. Она каже да ће сваку судбу с нѣим делити.

Паулина већ нема стрпленя. Она ово пише Бранку.

„Бранко!

Докле ће овако наш живот трајати? Ти све оклеваш, а незнаш како ми е. Та нетреба ту много церемоније, едан сат жртвуй па е свему край. Я ти искрено исповедам, ако ово дуже узтрае, я нећу дуго живити, ер и овако ми е

горак живот, и нека ме nebude, кад немогу тебе моим назвати.

Паулина.“

Бранко се тада реши и узме Паулину.

Паулина одма у почетку каже Бранку, да нѡй воздух шкоди, да она неможе све на едном месту седети. Бранко јој допусти да прави мало „лустрайзе.“

У одсуствию супруге наиђе Бранко на неке пакете писама. Могао би јѡ каквом бакалу на фунту продавати. То су Паулинине корешпонденције.

Врати се супруга. Бранко јој покаже писма, она одговара, да е све те за луде држала, само нѡга не.

Прође неко време, а Паулина се иште на два месеца изван вароши да види економию, ер вели без нѡ ће све пропасти.

Допусти јој и то.

Паулина ишла е често поред економие на соарее.

Едан дан дође у руке Бранку едно писмо, мушком руком писано и адресирато на Паулину. Бранко га прочита па ћути.

Врати се Паулина. Саобшти јој писмо, она ђипи на Бранка, и каже му да е несносан човек, да се она поред нѣга несме с никим ни разговарати. Пребаци му Иду и Марию.

Сутра дан Бранко није већ с Паулином. Уговоре се да се растану.

Бранко е опет сам.

Дође к мени и почне ми се тужити:

„Видиш Милане, какве сам ти среће. Едан идеал ми е сасвим упропашћен. Са Идом и Мариом е тај закопан. Ј немогу више овде остати; жао ми е што сам се и враћао. Па и ви међу собом нисте едан другом пријатељи. Завист, злоба, себичност еде вас. Зато збогом, можда навек, идем далеко, далеко. Ласте и ждралови бићеду ми сапутници; нѣћете опет видети, али мене не.“

Ј га тешим, но не да си противусловити.

Он вели:

„Незнаш како ме боле вас мое овде оставити, ал шта ћу, и пауку кад покваре паучину, нѣгов халов, а он тражи друго место, ер кад му много кваре паучину, нестаће е, па неће моћи муве ватати, па ни живити, но збогом.“

Сад се Бранко самном загрли, полюби, па се опет отме. Я опет га стиснем к' себи, он ме опет полюби, па каже, ово е за све мое, фала, па ме опет отисне, и брзо изиђе.

Док я за њим а он се изгуби. Тражим га цео дан, нема га нигде. Тражим га сутра, опет га нема. Бранко е отишао.

Сад опет остаде я сам.

Докле е Бранко ту био, у празно време или кад мора бити ишао сам мојој милостивой Кузини.

Од како е болестна била ништ не споминѣ о удатби, премда ми све добро чини, ер имам њѣно подпуно повереѣ.

Ал шта ми то вреди? Зар ѣу увек у неизвестности живити? — Морам и я већ што куражно учинити, па ма ме шта коштало.

Просити ю несмем, а знам да без мене не може бити, ер се сасвим на мене навикла.

Но шта ѣу сад?

Макар криминал учинио, морам цѣл постигнути.

Светозар ми е десна рука, он е за мене све готов учинити.

Я му нешто саобштим, он најпре мисли се, па се после реши.

Ми смо нешто велико смислили.

Нешто ће страшно изићи.

Ил ћемо цъл докучити, ил можемо страдати, ил ће ду нам се сви смејати, а ми руке на очи.

Хоћу криминал да учиним.

Сад да видите само шта ће да буде.

XII.

Едно пред вече, баш у недељу, милостива ние се баш најболѣ налазила. Ние била ни болесна ни здрава, нег онако као велике госпође, кад незнаду саме шта им фали. Доста то, да јој е нешто фалило.

Код куће ние било никога осим милостиве. Све сам ја то знао.

Она се на диван наслонила, тужи се да нема апетита.

Наеданпут чуе се нека лупњава у трећој соби.

Милостива поплашена каже ми да видим шта то лупа.

Я отворим една, па друга па трећа врата, па кад унутра а я почнем викати „ево лопова“ милостива дотрчи, а я се већ са лоповом рвем. Вичем милостивой да ми помогне. Милостива падне у несвест, лопов у маски побегне а фуруна развалѣна.

Сад дай воде па милостиву к себи доведи.

Дође к себи, види фуруну развалѣну, па ядикуе да су е хтели покрасти и убити.

Я то исто потврђуем.

Падне на мене загрли ме, и зове ме нѣним избавителѣм.

Я іой кажем:

„Видите милостива, ви имате много неприятеля, кои вам о глави раде.“

„Знам знам — говори кроз плач — ко е томе узрок, то су мои родови, кои би хтели да наслѣде, па ми яму копаю. Но нећеду баш зато наслѣдити. Они ме због вас гоне, ал баш у пркос ћу да учиним што се нѣима недопада. Извадите сутра дишпензацие, преко сутра се венчавамо, и пишем вам после смрти да што е мое, будне ваше.“

Я полюбим іой руку, па клекнем, па іой се заклинѣм бити веран и послушан. После ове

жалосне комедије одма сам се извукао, да добијем дишпензацију, ер женске су променљиве, Бог зна шта може бити за три дана, може к себи доћи, може е лутина прећи, па се покајати.

Сутра дан дишпензације су у цепу, а преко сутра сам већ најсрећнији супруг.

Но да вам кажем шта е с' тим лоповом било.

Тай лопов е био Светозар. Све сам ја тако лепо уредио, да се милостива мало заплаши. Знао сам нѣну слабост, да се све од свои родова бои, па сам све то са Светозаром испланирао. Добро е испало, могло е из шале и горе што изпасти, бар најманѣ какав смей, и пасош од милостиве.

Е видите, тако се ја лепо ожени, имам сад и земаља и кућа и новаца доста. У спомен да се тежко мора човек борити, док до чега дође, држим слугу, кои таку исту либерију носити мора, као што сам ја носио.

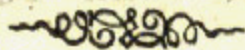
Е видите тако се свет окреће, што данас доле, то сутра горе.

Ја сам тако најсрећнији од свию, кои су самном живот проводили.

Моя сирота сестра, умрла е већ давно као виршофтерка, Резика се удала по други пут, но несретно, па е сад вешерка; Бабука умрла е од водене болести, Марика е умрла од жалости, Лаура е добила еџтику, а супруг њој мора још десет година у подагри лежати, Хермина е морала побећи од мужа, ер њој е единако Бранка пребацовао, Ливия има на кући велику таблу да е славна бабуца, а Паулина, та се још тоцила по свету. Светозар е на гласу доктор, и имућан човек, Рудић е добио на лутрии велико терно, Зоричић е добио болю штацију, а Здравковића е ударио шлог — у звик.

А сирома Бранко! Он е Бог зна у којој части света, нѣга опет туђе сунце пали. Кад долазе ласте и ждралови, а мени е мило, то су Бранкови сапутници.

Жао ми е Бранка. Ако о нѣму што чуем, преповедићу вам.“

У Книжари Драгутина Хинца у Н. Саду
може се добити:

БИБИЋЪ. — Башчованъ, или кратко и понятно наста-
вление о обдѣлаваню зеленій дрва, понайвише изъ
собственногъ искусства. На 8-ни 208 страна у Будиму
1846. — 70 н. кр.

БЛАНКИ Г. — Известие о станю народа у европейской Тур-
ской. Преведено съ Францускогъ езика. На 8-ни 77
стр. у Н. Саду 1850. — 35 н. кр.

БОШКОВИЋЪ К. — Црногорацъ или страдања християна
у Турской. у 3 части. I. II. по 70 н. кр. — 1 ф. 40 н. кр.

БРАНКОВИЋЪ. — Мислословлѣ или Логика за младежъ.
На 8-ни 33 стр. у Београду 1849. — 25 н. кр.

Природословлѣ или физика. У Београду. — 18 н. кр.

ВАНЪ БУРЕН-ШЕЛЕ-ОМЪ А. К. — Обсада Севастополя.
Историски Романъ изъ найновиѣгъ времена. На 8-ни
180 стр. У Н. Саду 1858. — 1 фор.

ВАСОЉВИЋЪ А. — Земљописание старога света 44 н. кр.

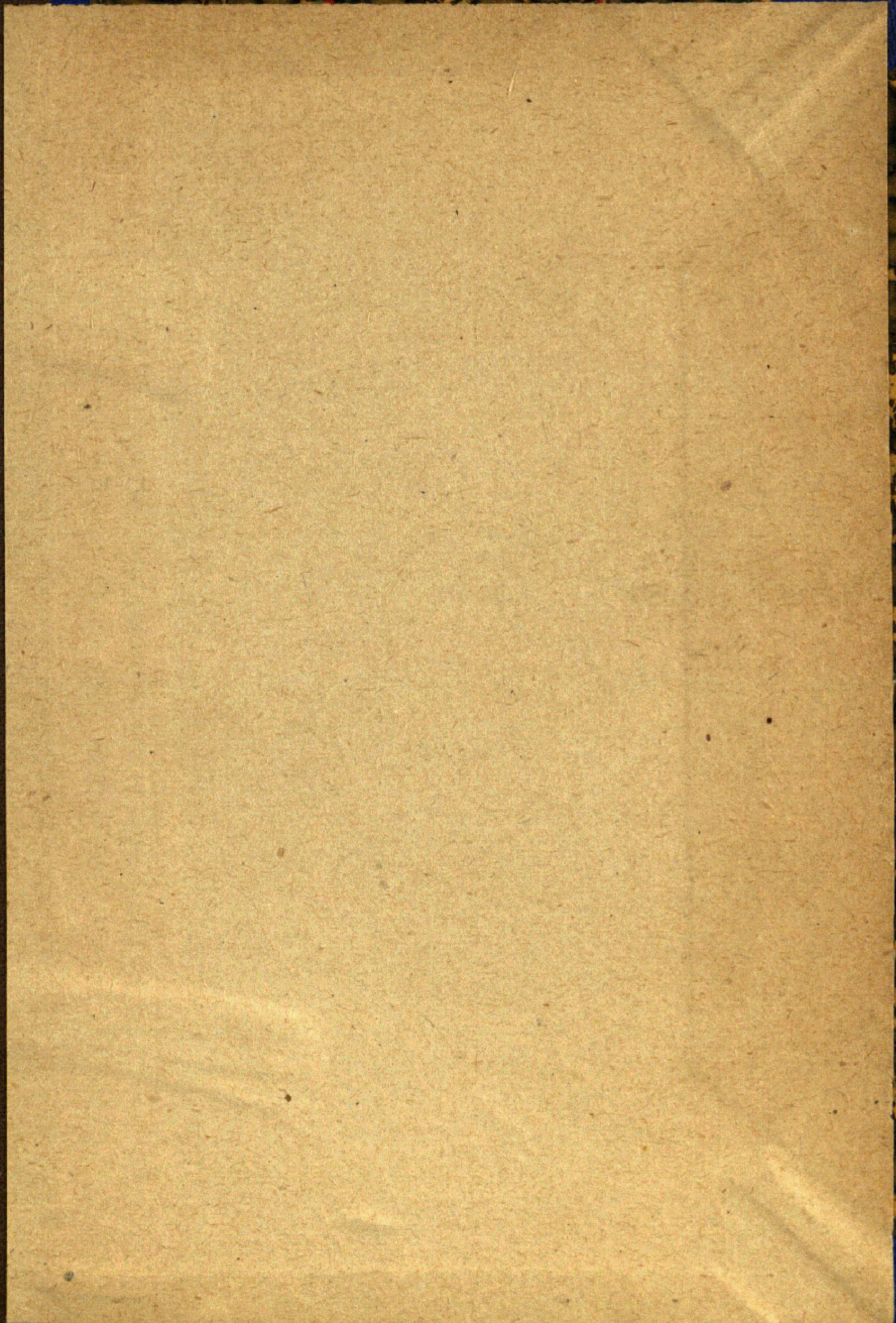
ВЕСЕЛИЋЪ Ф. — Домаћи лѣкаръ. На 8-ни 80 стр. у
Земуну. — 35 н. кр.

ВИДАКОВИЋЪ М. — Силоанъ и Милена, Србкиня у Ен-
глеской. На 8-ни 190 стр. У Новомъ Саду 1853. —
70 н. кр.

— Любомиръ у Елисиуму, или Светозаръ и Драгина. 3
свеске. II. изданъ. На 8-ни I. 322. стр. II. 216 стр.
III. 232. стр. У Београду 1858. по 4 фор. 68 н. кр.

— Усамљни Юноша. На 8-ни 154 стр. У Новомъ Саду
1852. — 54 н. кр.

— Велимиръ и Босилька. Романъ. На 8-ни 263 стр. у Н.
Саду 1854. — 70 н. кр.

БИБЛИОТЕКА МАТИЦЕ СРПСКЕ

Р_{нд} Ср 129 / 1.2